NCERT

ignou
THE PEOPLE'S UNIVERSITY

পৰিৱেশ অধ্যয়ন ঃ সমল-সম্ভাৰ

ভাগ ঃ ক

সংকল্পনা আৰু সম্পাদনা

ড° তুলিকা দে

পৰিৱেশ অধ্যয়ন ঃ সমল-সম্ভাৰ

ভাগ ঃ ক

সংকল্পনা আৰু সম্পাদনা
ড° তুলিকা দে

* ২০১৩ *

Name of the Project:	**DEVELOPMENT OF RESOURCE MATERIAL ON ENVIRONMENTAL STUDIES INTEGRATING WITH INDIGENOUS ART AND CULTURE OF ASSAM IN ASSAMESE LANGUAGE**
Principal Investigator:	**DR. TULIKA DEY** **Assistant Professor in Geology** **North East Regional Institute of Education** **(NERIE), NCERT, Umiam, Barapani, Shillong: 793 103**
In Collaboration with and funded by:	**North East Centre for Research and Development** **(NECRD), IGNOU** **Six Mile, Guwahati: 781022**

পৰিৱেশ অধ্যয়ন ঃ সমল-সম্ভাৰ

ভাগ ঃ ক

(২০১৩)

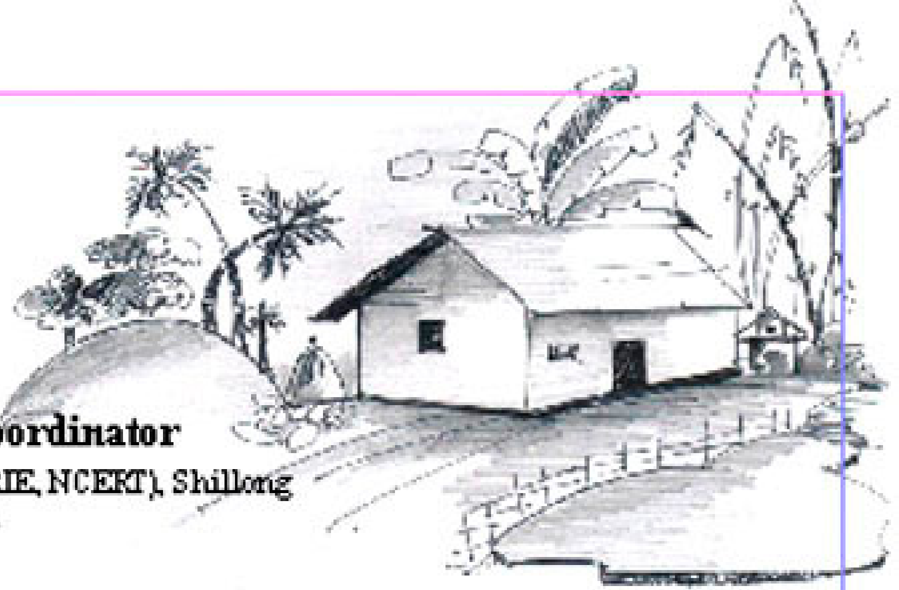

Concept, Chief Editor and Academic Coordinator
Dr. Tulika Dey, Assistant Professor in Geology, (NERIE, NCERT), Shillong

Workshop Coordinator
Dr. Anil Ch. Borah, Deputy Director, NECRD, IGNOU, Guwahati

Editorial Board
Sri Kusha Mahanta, Freelance Journalist, Guwahati
Sri Ranjit Kumar Kalita, Lecturer, DIET, Howly
Sri Netra Gogoi, Lecturer, DIET, Sonari
Smt. Tulika Chetia Yein, Poet & Writer, Folklore, Sivasagar
Smt. Nilima Sarma Mahanta, Lecturer, DIET, Morigaon
Smt. Gitanjali Devi, Lecturer, DIET, Howly
Smt. Pranita Barman, Associate Professor, Department of Assamese, Arya Vidyapeeth College, Guwahati
Dr. Anil Ch. Borah
Dr. Sujata Dutta Hazarika, Deputy Director, NECRD, IGNOU, Guwahati
Dr. Hrishikesh Baruah, Associate Professor, Department of Geology, Arya Vidyapeeth College, Guwahati

Writers
Dr. Hrishikesh Baruah
Sri Kusha Mahanta
Sri Netra Gogoi
Smt.Nilima Sarma Mahanta
Smt. Tulika Chetia Yein
Sri Dhireswar Ronghang, Writer, Sonapur, Kamrup
Sri Pratap Kumar Khaklary, Fisheries Dept. Govt. of Assam
Smt. Charu Devi, Teacher, Mangaldoi Town Girls' H.S.School, Mangaldoi
Sri Gunamoni Borkakoty, Teacher, R.K. Phukon Prov. High School, Charing, Sivasagar
Sri Bhaskar Sarma, Teacher, L. K. High School, Patidarrag
Sri Pradip Barman, Teacher, Pilingkata High School, Guwahati
Smt. Krishna Saikia, Teacher, Simaluguri Girls' High School, Sivasagar
Sri Tupidhar Gogoi, Teacher, Amguri H.M. High School, Sivasagar
Sri Dharani Saikia, C.E.E., Guwahati
Dr. Tulika Dey

Illustrations
Sri Chayan De, Artist, Kagajnagar, Kala Krishti Kendra, Jagiroad

ভূমিকা

পৰিৱেশ প্ৰদূষণে সমগ্ৰ বিশ্বৰ প্ৰতি এক ভাবুকিৰ সৃষ্টি কৰিছে। সেইবাবেই সমগ্ৰ বিশ্বই বিভিন্ন প্ৰকাৰে পৰিৱেশ প্ৰদূষণক বাধা দিয়াৰ বাবেই বিভিন্ন উপায় অৱলম্বন কৰিছে। আমাৰ দেশৰো পৰিৱেশ বিস্তৃতভাৱে বিনষ্ট হৈছে আৰু ই এক ভাবুকিৰ সৃষ্টি কৰিছে। সেয়েহে ভাৰত চৰকাৰে পৰিৱেশ সংৰক্ষণ বিষয়টো পৰিৱেশ অধ্যয়নৰ লগত সাঙুৰি দি এক যথোচিত পদক্ষেপ লৈছে। বিদ্যালয়লৈ অহা প্ৰতি গৰাকী শিশুৱে যদি জীৱনৰ প্ৰথম পাঠ গ্ৰহণৰ লগতে পৰিৱেশৰ প্ৰতি সচেতন হোৱাৰ অভ্যাস গঠনৰ সুবিধা পায় তেনেহ'লে অদূৰ ভৱিষ্যতে যে ইয়াৰ সুফল পোৱা যাব সি একেবাৰে সত্য। এই ক্ষেত্ৰত ৰাষ্ট্ৰীয় পাঠ্যক্ৰমৰ ৰূপৰেখা, ২০০৫ তো ইয়াক যথেষ্ট গুৰুত্ব সহকাৰে লোৱা দেখা যায়। তথাপিও ভাৰত চৰকাৰে পৰিৱেশ বিজ্ঞানী তথা বিশেষজ্ঞ সকলক এই পাঠ্যক্ৰম সময়ে সময়ে পৰীক্ষা কৰি বিদ্যালয়ৰ বাবে ন-ন ধাৰণা সন্নিৱিষ্ট কৰাৰ কৌশল উদ্ভাৱন কৰাৰ বাবে পৰামৰ্শ আগবঢ়াইছে। ৰাষ্ট্ৰীয় পাঠ্যক্ৰমৰ ৰূপৰেখা, ২০০৫ ই কলা, স্বাস্থ্য আৰু শাৰীৰিক শিক্ষা—এই বিষয় দুটাক মাধ্যমিক স্তৰলৈ বাধ্যতামূলক বিষয় হিচাপে অন্তৰ্ভুক্ত কৰাৰলৈ মত পোষণ কৰিছে। লগতে শিক্ষণৰ আন আন ক্ষেত্ৰসমূহৰ লগত এই বিষয় দুটা সমন্বিত কৰি এক সামূহিক শিক্ষণ প্ৰণালীত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছে।

শিক্ষণ হৈছে এক সামূহিক প্ৰক্ৰিয়া, এই দৃষ্টিভংগী সাৰোগত কৰিয়েই সমন্বিত পদ্ধতিৰ শিক্ষণক এক সাৰ্থক আহিলা হিচাপে ধৰিব পাৰি। ই অকল পাঠ্যক্ৰমৰ বোজাই নকমায় বৰঞ্চ শিশুৰ সকলো বিকাশৰ প্ৰতিও লক্ষ্য ৰাখে।

আগ্ৰহ - অগ্ৰাধিকাৰ অনুসৰি শিশুৰ শিক্ষণ পৰিচালিত হোৱা উচিত। শিশুৱে শিকিব লাগে তেওঁলোকৰ অৰ্জিত অভিজ্ঞতাৰ ভিত্তিত। ই কেৱল আনুষ্ঠানিক প্ৰক্ৰিয়া হ'ব নালাগে। সেইদৰে শিকন পৰিৱেশ এনে হ'ব লাগে য'ত শিশুৱে মুক্তমনে বিচৰণ কৰি, নিজ হাতে অভিজ্ঞতা আহৰণ কৰিব পাৰে। উদ্দীপকে আমাৰ প্ৰতিক্ৰিয়া সৃষ্টি কৰে। সেইবাবেই শিশুক উদ্দীপিত কৰিব পৰাকৈ শিশুৰ বাবে এটি সুন্দৰ পৰিৱেশৰ আৱশ্যক।

বিদ্যালয়ত শিক্ষা গ্ৰহণৰ বাবে বিভিন্ন পৰিৱেশৰ পৰা শিশু আহে। তেওঁলোকে ঘৰুৱা পৰিৱেশৰ পৰা নানা অভিজ্ঞতা আহৰণ কৰি আহে। বিদ্যালয়ত ইজনে সিজনৰ লগত মিলা-মিশ্ৰ কৰাৰ ফলত অভিজ্ঞতাৰ আদান-প্ৰদান হয়। আটায়ে নতুন নতুন অভিজ্ঞতা পায়। শিশুৱে যিকোনো পৰিৱেশৰ পৰা পোৱা অভিজ্ঞতা সমূহক গুৰুত্ব প্ৰদান কৰা প্ৰয়োজন। শিশুৱে আহৰণ কৰা অভিজ্ঞতাসমূহক শিক্ষণৰ ভেটি হিচাপে

লৈ নতুন অভিজ্ঞতা প্ৰদান কৰিব লাগে। সমন্বিত ভাৱে অভিজ্ঞতা প্ৰদান কৰিলে শিশুৰ চিন্তাৰ দুৱাৰ মুকলি হ'ব আৰু যুক্তিৰে সমস্যা সমাধান কৰাৰ পথ বিচাৰি পাব। এই ক্ষেত্ৰত সুসংহত পৰিকল্পনা কৰি পাঠ প্ৰদানত আগবাঢ়িলে সামূহিক শিক্ষণ ফলপ্ৰসূ হ'ব।

শিশুসকলক দলগতভাৱে আৰু যুটীয়াভাৱে শিক্ষণ অভিজ্ঞতা আহৰণ কৰাৰ সুবিধা দিলে জ্ঞানৰ ভাণ্ডাৰ চহকী হয়। শৈশৱ কালৰ পৰাই শিশুসকলক আমাৰ পৰিৱেশৰ লগত পৰিচয় হোৱাৰ সুবিধা দিয়া উচিত। ক্ৰমাগতভাৱে তেওঁলোকক পৰিৱেশৰ প্ৰয়োজনীয়তা আৰু ইয়াৰ সংৰক্ষণ আদিৰ ধাৰণা দিয়া উচিত। বৰ্তমানে এই দিশটোৰ প্ৰতি সচেতন হোৱাৰ সময় হৈছে। পাঠ্যক্ৰমত এই বিষয়টো এইবাবেই ৰাখিছে যাতে সৰুৰে পৰাই শিশুসকলে তেওঁলোকৰ পৰিৱেশৰ প্ৰতি সচেতন হয়। আমাৰ প্ৰাচীন সাহিত্য-সংস্কৃতিয়েও পৰিৱেশ সংৰক্ষণৰ বাবে নানা প্ৰকাৰ উপায় অৱলম্বন কৰাৰ কথা কৈ গৈছে। প্ৰাচীন কলা-সংস্কৃতি সাহিত্যৰ মাধ্যমেৰেও পৰিৱেশ সংৰক্ষণ কৰাৰ বাবে শিশুৰ মনত সচেতনতা জাগ্ৰত কৰাব পাৰি।

বৰ্তমান সময়ত তাৎক্ষনিকভাৱে গুৰুত্ব আৰোপ কৰিবলগীয়া যেতবোৰ পৰিৱেশ বিষয়ক দিশ ঃ

* প্ৰাকৃতিক, সামাজিক, ভৌতিক আৰু সাংস্কৃতিক পৰিৱেশৰ মাজত সু-সম্পৰ্ক গঢ়াত গুৰুত্ব আৰোপ।
* প্ৰাকৃতিক সম্পদ, কলা আৰু সাংস্কৃতিক সম্পদ, ৰাজহুৱা সম্পদ আদিৰ সংৰক্ষণ আৰু ৰক্ষণাবেক্ষণ।
* নিজৰ লগতে আনৰ সুৰক্ষা, নিৰাপত্তা, স্বাস্থ্য আৰু স্বাস্থ্যজনিত দিশৰ গুৰুত্ব।
* সকলোৰে মানৱীয় সম্ভ্ৰম, সদ্ব্যৱহাৰ আৰু সম ন্যায়পৰায়ণতা।
* সৃজনশীল মনোভাৱৰ অংকুৰণ ঘটোৱা আৰু প্ৰতিপালন কৰা। সেইদৰে সৌন্দৰ্য্যবোধৰ সৃষ্টি কৰা আৰু প্ৰতিপালন কৰা।

ওপৰত উল্লিখিত বিষয়সমূহ শিক্ষাৰ সকলো ক্ষেত্ৰৰ বাবে প্ৰযোজ্য। শিশুসকলক এই দিশৰ পৰা আতৰাই ৰখা অনুচিত।

ৰাষ্ট্ৰীয় পাঠ্যক্ৰম ৰূপৰেখা, ২০০৫ ৰ মতে স্কুলীয়া শিক্ষাত কলা শিক্ষাৰ গুৰুত্ব এক বিতৰ্কিত বিষয় হৈ আছে। বৰ্তমানেও এই দিশত কোনো অগ্ৰগতি দেখা পোৱা নাই। কিন্তু বিদ্যালয়ত কলা শিক্ষাৰ আৱশ্যকতা বহুতে অনুভৱ কৰা হৈছে। আমাৰ ঐতিহ্যপূৰ্ণ সংস্কৃতি জীয়াই ৰখাৰ একমাত্ৰ উপায় হৈছে শৈশৱকালৰ পৰাই শিশুসকলক ইয়াৰ লগত পৰিচয় কৰোৱা। তেওঁলোকে এই সমৃদ্ধিশালী কলা-সংস্কৃতি চিনি-বুজি পালেহে আমাৰ কলা-সংস্কৃতি জীয়াই থাকিব।

কিন্তু বাস্তৱ ক্ষেত্ৰত আমি দেখিবলৈ পাওঁ যে শিশুৰ সৃজনী-প্ৰতিভা আৰু কলা-শিক্ষাৰ প্ৰতি আমাৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাটোত কোনো প্ৰেৰণামূলক ক্ৰিয়া-কলাপৰ ব্যৱস্থা নাই। মাথোঁ কলা বিষয়টোক এক অৱসৰকালীন অভিৰুচি হিচাপেহে প্ৰয়োগ কৰা দেখা যায়।

শিশুসকলৰ স্কুলীয়া জীৱনৰ পৰা সৃজনশীল প্ৰতিভা বিকাশ কৰা গুৰুত্ব কমি গৈ ছবি অঁকাতেই সীমাবদ্ধ হৈ থাকিল। গুৰুত্বপূৰ্ণ স্থান ললে আন বিজ্ঞান বিষয়ে। গতিকে দেখা যায় যে কলাৰ প্ৰতি ছাত্ৰ-ছাত্ৰী, অভিভাৱক, শিক্ষাবিদ আৰু আইন-প্ৰণয়ন কৰোঁতা সকলো উদাসীন। তেওঁলোকৰ উৎসাহ কম বা কমি আহিছে। আনহাতে দেখা যায় যে বিদ্যালয়ত বিদ্যালয়ৰ কৰ্তৃপক্ষই কলাৰ এটা উপকৰা দিশৰ প্ৰতিহে উৎসাহ যোগায় আৰু গৰ্ব অনুভৱ কৰে। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ দ্বাৰা গীত-মাত, নাটক আদি কেৱল মনোৰঞ্জনৰ বাবেহে প্ৰদৰ্শন কৰে। প্ৰকৃতাৰ্থত তাত কোনো নান্দনিক গুণ নাথাকে। আমি সকলোৱে এই দিশটো গুৰুত্ব সহকাৰে লৈ সাধ্য অনুসাৰে কলা বিষয়টোৰ প্ৰতি সজাগতা সৃষ্টি কৰা উচিত।

দেশৰ বিভিন্ন অঞ্চল, বিভিন্ন ঐতিহ্যপূৰ্ণ কলা-সংস্কৃতিৰে ভৰপূৰ। আমাৰ এই কলা-কৃষ্টিসমূহ শিক্ষণৰ এটি গুৰুত্বপূৰ্ণ উপাদান। এই কলা-কৃষ্টিৰ কৌশলসমূহ শিশুসকলক ভালদৰে আয়ত্ত কৰোৱাব লাগিব, ইয়াক কেৱল মনোৰঞ্জনৰ আহিলা বুলি ধৰিব নালাগিব। কলা বিষয়টো এনে এটা

বিষয় যিয়ে আন কিছুমান বিষয় আয়ত্ত কৰাত এক গুৰুত্বপূৰ্ণ আহিলা হিচাপে কাম কৰে। গতিকে বিদ্যালয়সমূহত কলাবিষয়টোক আন আন বিষয় শিকোৱাৰ বাবে এক উপযুক্ত আহিলা হিচাপে ল'ব লাগে। কলা বিষয় প্ৰসংগত সকলোৰে সজাগতাৰ অতি প্ৰয়োজন। বিদ্যালয়ৰ শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰী, অভিভাৱক, পিতৃ-মাতৃ সকলোকে এই দিশত সজাগ কৰিব লাগিব। যিকোনো কলাৰ কৌশল সমূহ আয়ত্ত্বকৰাত বেছি গুৰুত্ব দিব লাগিব। তাৰবাবে অংশগ্ৰহণ পদ্ধতিৰে সকলোকে অংশগ্ৰহণৰ সুবিধা কৰি দিব লাগিব। কলাৰ কৌশল আয়ত্তকৰাত শিশুৰ অভিজ্ঞতাক প্ৰাধান্য দিব লাগিব। প্ৰয়োজন সাপেক্ষে নিৰ্দেশ দিব লাগিব।

কলাৰ সাধনাৰ বাবে বিদ্যালয়ত প্ৰতিগৰাকী শিশুকেই তেওঁলোকৰ ইচ্ছা অনুসৰি বিভিন্ন উপাদান আৰু মাধ্যম যোগেদি প্ৰতিভা বিকাশৰ সুবিধা দিব লাগে। নৃত্য-গীত, নাটক আদিয়ে শিশুৰ বৌদ্ধিক বিকাশৰ লগতে সামাজিক আৰু সৌন্দৰ্যবোধৰ বিকাশো সাধন কৰে। কলাৰ বিভিন্ন মাধ্যমৰ জৰিয়তে পৰীক্ষামূলকভাৱে নিজৰ লগতে আনকো জানিবলৈ আৰু বুজিবলৈ সুবিধা লাভ কৰে লগতে ভাষা আৰু প্ৰকৃতি অধ্যয়নেও এই দিশত সহায় কৰে। ওপৰত উল্লেখকৰা সকলো দিশ মনত ৰাখি আৰু অসমৰ কলা-সংস্কৃতি, নৃত্য-গীত, নাটক আৰু সাধুকথাৰ লগত সম্বন্ধ ৰাখি এই সমল-সম্ভাৰখিনি যুগুত কৰা হৈছে। আশা কৰা হৈছে এই সমল-সম্ভাৰখিনিয়ে সমাজ সংস্কাৰত কিছু পৰিৱৰ্তন আনিব আৰু পৰিৱেশ সম্পৰ্কীয় সকলো দিশৰ কথা বা সমস্যা প্ৰতিজন ব্যক্তিয়ে বুজি পোৱাত সহায় কৰিব।

এই পুথিখনৰ সংকল্পনা আৰু সংকলন দুটা ভাগত ভাগ কৰা হৈছে। ভাগ-ক শিক্ষকৰ অধ্যয়নৰ বাবে আৰু ভাগ-খ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ আকলনৰ বাবে।

অৱশেষত, এই প্ৰচেষ্টাত অৰ্থসাহায্য আগবঢ়োৱাৰ বাবে উত্তৰ-পূৰ্ব ক্ষেত্ৰীয় অনুসন্ধান আৰু বিকাশ কেন্দ্ৰ, ইন্দিৰা গান্ধী ৰাষ্ট্ৰীয় বিশ্ববিদ্যালয়, গুৱাহাটীৰ প্ৰতি কৃতজ্ঞ হৈছোঁ।

ছবিয়ে কথা কয় ....

বিচাৰি যাও উৎস - পৰিৱেশ শিক্ষাৰ

সকলো জৈৱ বা অজৈৱ পদাৰ্থসমূহৰ কাৰ্যকলাপ, ক্ৰিয়া-প্ৰতিক্ৰিয়া অথবা সেইবোৰৰ পাৰস্পৰিক প্ৰভাৱসমূহক পৰিৱেশে ঠিক তেনেদৰেই নিজৰ মাজত আবৃত কৰি ৰাখে যেনেদৰে এটা খামে এখন চিঠি অথবা তাৰ বিষয়বস্তুক নিজৰ মাজত সুৰক্ষিতে ৰাখে। প্ৰাচীনকালৰ পৰাই পৰিৱেশক আমি পৱিত্ৰ আৰু প্ৰকৃতিৰূপে চিহ্নিত কৰি আহিছোঁ।

উৎসাহ, বুদ্ধিমত্তা আৰু ৰক্ষণশীলতাৰ দ্বাৰা মানুহে সমাজত প্ৰকৃতিৰ গুৰুত্ব আৰু প্ৰকৃতিয়ে সমতা ৰক্ষা কৰি কৰা কামৰ বিষয়ে বুজি পায়। কিন্তু মানুহৰ নিজৰ কাৰ্যকলাপেই ইয়াৰ পৰিপন্থী। মানৱকেন্দ্ৰিক চিন্তাধাৰাই মাতৃস্বৰূপ প্ৰকৃতিৰ আটাইতকৈ বেছি ক্ষতিসাধন কৰি আহিছে। মানুহৰ অদূৰদৰ্শিতা, ৰাজত্ব কৰাৰ মনোভাৱ অথবা ইচ্ছা আৰু গতিশীলতাৰ সচেষ্টতাই প্ৰকৃতিৰ জৈৱ বৈচিত্ৰ্যতা, জলমণ্ডল, বায়ুমণ্ডল আৰু শিলামণ্ডলৰ ওপৰত আধিপত্য বিস্তাৰ কৰি গৈ প্ৰকৃতিৰ অনেক ক্ষতি সাধন কৰিলে। ক্ষতি ইমানেই গুৰুতৰ যে ইয়াক পুনৰুদ্ধাৰ কৰোঁতে বহুদিনৰ প্ৰয়োজন। ইয়াকে ক'লে ভুল নহ'ব যে পৰিৱেশৰ শৃংখলা বা পৰিস্থিতি ৰক্ষা কৰাৰ কাৰণে গোলকীয় চিন্তাধাৰাই এতিয়ালৈকে কোন চিন্তনীয় বা নিৰ্ভৰশীল পদক্ষেপ লোৱা দেখা পোৱা নাই। যেতিয়া উন্নয়নশীল দেশসমূহ নিজৰ সমস্যাত ভাৰাক্ৰান্ত তেতিয়া গোলকীয় পৰিৱেশৰ শৃংখলা ৰক্ষা কৰাৰ কাৰণে উন্নত দেশসমূহে নিঃস্বাৰ্থভাৱে কোনো পদক্ষেপেই লোৱা দেখা নাযায়।

পৰিৱেশ শিক্ষা কিয় প্ৰয়োজন?

মানুহৰ দুষ্কৰ্মৰ ফলত পৰিৱেশৰ যি দুৰ্দশাৰ সৃষ্টি হৈছে তাৰ অন্ত পেলাবলৈ আৰু পৃথিৱীক ৰক্ষা কৰিবলৈ মানুহক পৰিৱেশৰ প্ৰতি সজাগ কৰা প্ৰয়োজন। এই মৰ্মে মানুহৰ সজাগতা খুবেই জৰুৰী। মানৱ প্ৰকৃতি বা তাৰ স্বভাৱ আৰু মানুহৰ দ্বাৰা পৰিৱেশ পৰিৱৰ্তনৰ স্পৃহাৰ কাৰণে প্ৰকৃতি এক বৰ্ধিত চাপৰ মাজত থকা দেখা যায়। পৰিৱেশ শিক্ষাই জনগণক পৰিৱেশ আৰু শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ লগত এটা সংযোগ স্থাপন কৰি এই পৰিৱৰ্তনশীল জগত, মানুহ আৰু পৰিৱেশৰ সম্পৰ্ক ইত্যাদিৰ বিষয়ে অৱগত কৰে।

মানুহে উপলব্ধি কৰিব লাগে যে প্ৰত্যেকটো জৈৱ আৰু অজৈৱ পদাৰ্থই পৰিৱেশ স্বাস্থ্যকৰ কৰি ৰখাত এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰে। প্ৰকৃতিত জৈৱিক আৰু অজৈৱিক সত্তাসমূহ একেলগে থাকে আৰু প্ৰতিটোৱেই ইটো-সিটোৰ লগত এৰাব নোৱাৰাকৈ ওতপ্ৰোতভাৱে জড়িত হৈ আছে। উদাহৰণ স্বৰূপে, যেতিয়া অণুজীৱবোৰ পচি গৈ ভূমিত মিহলি হৈ ৰাসায়নিক পদাৰ্থ, খনিজ পদাৰ্থ ইত্যাদিৰ দ্বাৰা ভূমিৰ উৰ্বৰতা বৃদ্ধি কৰে তেতিয়া তাত নতুন গছ-গছনি জন্ম লয়। আকৌ গছে প্ৰাণীজাতৰ কাৰণে অম্লজান সঞ্চয় কৰে আৰু খোৱা বস্তুৰ লগতে মানুহৰ বহুতো উপকাৰ কৰে। ঠিক একেধৰণে এটা মৌমাখিয়ে ফুলৰ ৰেণু কঢ়িয়াই গছে গছে গৰ্ভসঞ্চাৰ কৰায়। তাৰ পাছত ফুল-ফল ধাৰণ হয় আৰু এই ফলৰ বীজৰ দ্বাৰা আকৌ নতুনকৈ গছৰ বংশবৃদ্ধি হয়।

আমি কি কৰি আছোঁ?

অৰ্থনীতিবিদ আৰু বিজ্ঞানীসকলৰ মতে প্ৰকৃতিয়ে ৩৩ বিলিয়ন (১ বিলিয়ন = ১০০ কোটি) ডলাৰৰ সম্পদ আমাক প্ৰতি বছৰে দিয়ে ; যিটো আমাৰ জাতীয় মুঠ সম্পদৰ দুগুণ বুলি ধৰিব পাৰি অৰ্থাৎ আটাইবোৰ দেশৰ মুঠ সম্পদৰ দুগুণ। অথচ প্ৰকৃতিক ধন্যবাদ দিয়া দূৰৰ কথা আমি যিবোৰ কাম কৰোঁ সেইবোৰৰো বেছিভাগেই প্ৰকৃতি বিৰুদ্ধ।

কুৰি শতিকাত অনন্তৰ ধৰণে বৃদ্ধি হোৱা জনসংখ্যা, অৰ্থনৈতিক বিকাশ (কল-কাৰখানা) আদিয়ে পৃথিৱীৰ প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশৰ অৱক্ষয়ত সহায় কৰিছে। বিকাশৰ সকলোদিশেই প্ৰকৃতিৰ পৰা পোৱা উপাদানবোৰ কেঁচামাল

হিচাপে লয় আৰু উৎপাদন হোৱাৰ পাছত যিবোৰ আবৰ্জনা ৰৈ যায় সেইবোৰ প্ৰকৃতিৰ অৰ্থাৎ পৰিৱেশৰ বিভিন্ন মাধ্যমলৈ পঠিয়াই দিয়ে। যাৰ ফলত বায়ু, পানী, মাটি সকলোবোৰেই দূষিত হৈছে।

প্ৰতিদিনে পৃথিৱীৰ পৰা অনেক প্ৰাণী, গছ-গছনি আদি বিলুপ্ত হৈ আছে আৰু ইয়াৰ বাবে পৃথিৱীৰ ভাবিব নোৱাৰাকৈ ক্ষতি সাধন হৈছে। নিশ্চয়কৈ এই বিলুপ্ত জীৱ, গছ-গছনিবোৰ অকল মানুহৰ বাবেই নহয় পৃথিৱীৰ বাবেও মংগলকাৰক হʼলহেঁতেন।সেয়েহে মানুহৰ কাম-কাজৰ ধাৰাবোৰ যুক্তিসংগত আৰু দৃষ্টিভংগী দূৰদৰ্শী হোৱাৰ প্ৰয়োজন আছে। উদাহৰণস্বৰূপে কʼব পাৰি যে কাগজ উৎপাদন উদ্যোগ স্থাপন এটা ভাল কাম। কিন্তু কাগজ প্ৰস্তুত প্ৰণালীত ব্যৱহৃত এটি গুৰুত্বপূৰ্ণ উপাদান পাৰা (মাৰ্কাৰী) যদি কিবা কাৰণত কাৰখানাৰ পৰা বহিঃ ভূমিলৈ নিৰ্গত হয় তেনেহʼলে, ইয়াৰ দ্বাৰা বিস্তৰ ক্ষতি হʼব পাৰে। পানীত পাৰাৰ জৈৱসঞ্চাৰ হয় আৰু ইয়াৰ ফলস্বৰূপে খাদ্যচক্ৰৰ জৰিয়তে ই মাছৰ পৰা মানুহৰ দেহলৈ আহিব পাৰে। ১৯৫০-১৯৬০ চনত জাপানৰ মিনামাটা উপসাগৰীয় অঞ্চলত পাৰাৰদ্বাৰা প্ৰদূষিত পানীয়ে মানৱদেহত মিনামাটা নামৰ স্নায়ুজনিত ৰোগৰ সৃষ্টি কৰিছিল। কয়লা খনন কাৰ্যৰ কাৰণে অসমৰ কপিলী নৈৰ পানী দূষিত হোৱা পৰিলক্ষিত হৈছে। এই সন্দৰ্ভত গুৱাহাটীৰ ভৰলু নৈৰ কথা নোকোৱাই ভাল।

২০০০ চনত বিশ্ববেংক আৰু বিশ্বসম্ন প্ৰতিষ্ঠানে যুটীয়াভাৱে গোলকীয় পৰিৱেশৰ নিৰোগী অৱস্থা সম্বন্ধে অধ্যয়ন চলায়। ১৭৫ জন বিজ্ঞানীয়ে পৃথিৱীৰ বিভিন্ন অঞ্চলত অধ্যয়ন কৰে। তেখেতসকলে অধ্যয়ন কৰি পাইছে যে, যোৱা ১০০ বছৰৰ ভিতৰত পৃথিৱীৰ অৰণ্যৰ প্ৰায় আধা ভাগেই হ্ৰাস পাইছে। বিগত পঞ্চাশ বছৰত পৃথিৱীৰ কৃষি উপযোগী মাটিৰ দ্বি-তৃতীয়াংশৰ অৱনমন হৈছে।

প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশসমূহ বৰ্তমান মানৱৰ খেতি-পথাৰ, বনাঞ্চল, তেল নিৰ্গমন, নগৰ বিকাশ আদিলৈ পৰ্যবসিত হোৱাৰ ফলতেই জীৱৰ থকা ঠাই নোহোৱা হৈছেআৰু জৈৱ বিচিত্ৰতা হ্ৰাস আৰু ধ্বংস প্ৰাপ্ত হৈছে। প্ৰকৃত সত্যটো এয়াই যে আমি ধ্বংসকাৰীৰ দৰে প্ৰতি বছৰেই ১০ মিলিয়ন একৰ গ্ৰীষ্মপ্ৰধান (বিষুব ৰেখা সমীপৱৰ্তী) বনাঞ্চল ধ্বংস কৰিছোঁ; বনাঞ্চলৰ তাৎপৰ্য বুজাৰ পিছতো এক অধ্যয়নত দেখা গৈছে পৃথিৱীত প্ৰতি ৪ চেকেণ্ডত মানুহে এখন ফুটবল খেল পথাৰৰ সমান অৰণ্য ভূমি ধ্বংস কৰি আছে।

আমি সকলোৱে, আনকি আমাৰ শিশুসকলেও বিশুদ্ধ বায়ুত কি কি গেছ থাকে সেই বিষয়ে জানে। প্ৰধানকৈ ৭৯% নাইট্ৰʼজেন ২০% অক্সিজেন আৰু ১% আন আন গেছ। সেই গেছবোৰ হাইড্ৰʼজেন, কাৰ্বন ডাইঅক্সাইড আৰু ‘নোবল’ গেছ যেনে- আৰ্গন, নিয়ন হেলিয়াম আদি। দুৰ্ভাগ্যৱশতঃ বিশুদ্ধ বায়ু এতিয়া পাবলৈ নোহোৱা হৈছে। বিশুদ্ধ বায়ু এতিয়া অতীতৰ এটা আপৰূপীয়া সম্পদ বুলিহে ভাবিবলগীয়া হৈছে। মটৰগাড়ী আদিয়ে এৰি দিয়া ধোৱাৰ পৰা বায়ু দূষিত হয়, কিয়নো মটৰগাড়ীয়ে এৰি দিয়া ধোৱাত লীহ আৰু কাৰ্বন মনোক্সাইড থাকে। এই ধোৱাই বায়ুমণ্ডল দূষিত কৰাই নহয় প্ৰাণীৰ দেহতো প্ৰভাৱ পেলায় আনকি প্ৰজননৰ ক্ষেত্ৰতো ই প্ৰভাৱ পেলোৱা দেখা যায়।

ভূপাল গেছ দুৰ্ঘটনাত যি শোকাবহ পৰিৱেশ সৃষ্টি হৈছিল সেই কথা এতিয়াও সকলোৰে মনত জীৱন্ত হৈ আছে। এই ঘটনা ঘটিছিল ১৯৮৪ চনৰ ৩ ডিচেম্বৰত। এই ঘটনাত নিৰ্গত হোৱা দূষিত গেছৰ প্ৰভাৱত ১২,০০০ মানুহে প্ৰাণ হেৰুৱাইছিল আৰু কিছুলোকে এই গেছ সেৱনৰ ফলস্বৰূপে এতিয়াও দুৰ্ভোগত ভুগিছে। ১৯৬৫ চনত ঘটা ৰাছিয়াৰ চাৰ্নবিল দুৰ্ঘটনাত নিৰ্গত হোৱা বিকিৰণৰ দ্বাৰা প্ৰদূষিত হোৱা খাদ্য অন্যান্য দেশলৈ ৰপ্তানি কৰাৰ ফলত বিভিন্ন দেশত তেজস্ক্ৰিয় বিকিৰণৰ প্ৰভাৱ পৰিছিল।

শক্তি সকলো দেশৰ বাবেই ন্যূনতম বা বুনিয়াদী প্ৰয়োজন, কিন্তু ভাৰতত প্ৰায়বোৰ এনে শক্তি উদ্যোগ জনসাধাৰণৰ কোপ দৃষ্টিত পৰিছে। অসম আৰু অৰুণাচল প্ৰদেশত নামনি সোঁৱনশিৰি জল বিদ্যুৎ প্ৰকল্পই যথেষ্ট বিতৰ্কৰ সন্মুখীন হৈছে। এই প্ৰকল্পই পৰিৱেশত কিদৰে প্ৰভাৱ পেলাব পাৰে সেই দিশটো অধ্যয়ন কৰোঁতে বিভিন্ন দিশত ক্ষতি সাধন হোৱা দিশটোৱেই পৰিস্ফুট হৈছে। আকৌ অৰুণাচল প্ৰদেশত ১৬৮ সংখ্যক জলবিদ্যুৎ প্ৰকল্পই যদি একেলগে কাম কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে তেনেহʼলে আমাৰ পৰিৱেশৰ

কি অৱস্থা হ'ব?

প্ৰদূষণৰ তালিকাখন অনেক দীঘল অৰ্থাৎ তাৰ শেষ নাই....

যেতিয়া গছবোৰ নাইকিয়া হ'ব, মাছবোৰ নাইকিয়া হ'ব আৰু নদীৰ পানী প্ৰদূষিত হৈ পিব নোৱাৰা হ'ব তেতিয়াহে আমি উপলব্ধি কৰিম নেকি যে টকা খাব নোৱাৰি? দেশৰ খৰতকীয়া বিকাশ হ'ব লাগে যদিহে এই বিকাশ বা প্ৰগতিয়ে ভাল পৰিৱেশ এটা বহন কৰিব পাৰে আৰু অৰ্থনৈতিক দিশতো বৈষম্য দূৰ কৰে।

আমি নাজানো নেকি যে পৰিৱেশীয় ভাবুকীয়ে ৰাজনীতিৰ সীমাৰেখাক কেৰেপ নকৰে। পৰিৱেশীয় সংকট আৰু প্ৰদূষণৰ শৃংখলকাৰী প্ৰভাৱ সাগৰ, মহাসাগৰ, মাটি, পানী, খেতিপথাৰ, বতৰ, বায়ু, আদি সকলোতে পৰে। ভাৰতত হোৱা প্ৰদূষণৰ ফলত নেপাল ক্ষতিগ্ৰস্ত হ'ব পাৰে অথবা পাকিস্তানত হোৱা প্ৰদূষণৰ প্ৰভাৱ ভাৰতত পৰিব পাৰে। এই প্ৰভাৱ কমাবলৈ সেউজ গৃহৰ পৰা নিৰ্গত হোৱা গেছৰ প্ৰভাৱ কমাব লাগিব।

এজন আমেৰিকানে যিমান পৰিমাণৰ সেউজগৃহই নিৰ্গত কৰা গেছ সেৱন কৰে সেয়া ১০০ ভূটানী, বাংলাদেশী আৰু নেপালীয়ে সেৱন কৰাতকৈ বেছি। প্ৰত্যেকেই উপলব্ধি কৰা উচিত যে "পৰিৱেশ সংৰক্ষণ" কৰা এটা সীমাৰ পৰিধি অতিক্ৰমি যোৱা বিচাৰ্য বিষয়।

পৰিৱেশৰ সমস্যাবোৰ লৈ সম্পূৰ্ণ পৃথক মন্তব্য দিয়া দুটা দল হৈছে - এটা দলে ক'ব আমাৰ বিপদ হৈছে, বিপদ অনিবাৰ্য। আনহাতে আন কিছুমানে কৈছে যে কোনো বিপদ হোৱা নাই; সকলো ঠিকে আছে আমাৰ চিন্তাৰ কোনো কাৰণ নাই। সম্ভৱতঃ সত্যটো এই দুটাৰ মাজতেই কৰবাত আছে।

১৯৭০ চনৰ পৰাই আমাৰ গোলকটো (পৃথিৱী)ৰ মঙ্গলৰ বাবে আৰু জনসাধাৰণক অৱগত কৰোৱাৰ বাবে বিভিন্ন আলোচনা দেশৰ নেতাসকলৰ মাজত অনুষ্ঠিত হৈ আহিছে। ভাৰতবৰ্ষ এখন ৰাষ্ট্ৰ হিচাপে বহনক্ষম উন্নয়ন (sustainable development)ৰ বাবে পৰিকল্পনা প্ৰণালীত বিভিন্ন কাৰ্য অন্তৰ্ভুক্ত কৰিছে যাতে লক্ষ্যত উপনীত হ'ব পাৰে। বহনক্ষম উন্নয়নৰ লক্ষ্যত উপনীত হোৱাৰ উদ্দেশ্যেৰে ভাৰতবৰ্ষই প্ৰথম পদক্ষেপ হিচাপে পৰিৱেশ শিক্ষাৰ জৰিয়তে পৰিৱেশ সংৰক্ষণ আৰু পৰিৱেশ নিয়ন্ত্ৰণ কৰাত গুৰুত্ব দিছে।

সংযুক্ত ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ সাধাৰণ সভাই বহনক্ষম উন্নয়নৰ ভাবাৰ্থৰ বিষয়ে জনসাধাৰণক অৱগত কৰাৰ বাবে ২০০৫ৰ পৰা ২০১৪লৈ এই দশকটোক (United Nations Decade of Education for Sustainable Development 'UN-DESD') অৰ্থাৎ 'শিক্ষাৰ দ্বাৰা বহনক্ষম উন্নয়ন সম্ভৱ' দশক হিচাপে পালন কৰাৰ বাবে ২০০৫ চনত সিদ্ধান্ত লয়।

তলৰ দিশবোৰ সাঙুৰি ইয়াৰ(UN-DESD) কাঠামো গঠন হয় ঃ

* শিক্ষা এনে হ'ব লাগিব যাৰ দ্বাৰা ব্যক্তিৰ মানসিক বিকাশ হয়, লগতে পৰিৱেশ সুস্থ আৰু স্বাস্থ্য সন্মত, সামাজিক সমতা, সাংস্কৃতিক বোধগম্যতা আৰু অৰ্থনৈতিক উন্নয়নো হয়।

* শিক্ষা এনে হ'ব লাগে যিয়ে জ্ঞানৰ ভঁৰাল চহকী কৰে, লগতে কাম কৰিবলৈ প্ৰেৰণা দিয়ে। আনৰ লগত সহায় সহযোগ কৰা আৰু পৃথিৱীলৈ পৰিৱৰ্তন আনিব পৰা ক্ষমতা প্ৰদান কৰে।

* শিক্ষা আনন্দদায়ক আৰু জীৱনৰ সমস্যাৰ লগত জড়িত হৈ থকা হাতে-কামে শিকিব পৰা হ'ব লাগে। জীৱনৰ সমস্যাৰ মাজেৰে শিক্ষা লাভ কৰিলেহে প্ৰতিজন ব্যক্তি লাভৱান হ'ব আৰু সঁচা অৰ্থত সমাজৰ উন্নতি হ'ব।

* শিক্ষা সমাজৰ সমস্যাৰ লগত জড়িত হলেহে শিক্ষাৰ্থীয়ে নিজৰ সমস্যা বুজি পাব আৰু এজন সচেতন নাগৰিক হিচাপে সমাজ পৰিৱৰ্তনত আগভাগ ল'ব পাৰিব।

* শিক্ষাৰ দ্বাৰা এনে ধৰণৰ মানৱ সৃষ্টি হ'ব লাগে যিয়ে সংকট স্থিতিক নিয়ন্ত্ৰণ কৰিব পাৰে, পুনৰুদ্যমী আৰু দায়িত্বশীল নাগৰিক হয়; গোলকীয় কাৰ্যৰ ভাবাৰ্থ অনুভৱ কৰিব পাৰে, স্থানীয় সমস্যাক গুৰুত্ব দিয়ে আৰু তাৰ সমাধান কৰিব বিচাৰে।

ওপৰত উল্লেখ কৰা দিশ সমূহ সঠিকভাৱে প্ৰৱৰ্তন কৰিলে

আমি আমাৰ শিক্ষাৰ জৰিয়তে বহনক্ষম উন্নয়ন সফল কৰিব পাৰিম। ভাৰতবৰ্ষত বহনক্ষম উন্নয়নৰ (Sustainable Development) বাবে লোৱা পদক্ষেপটো হৈছে ঃ শিক্ষাতকৈ শিকনৰ ওপৰত বহলভাৱে দিয়া গুৰুত্ব। ৰাষ্ট্ৰীয় পাঠ্যক্ৰম ২০০৫ৰ ৰূপৰেখাৰ এটা মুখ্য নীতি হৈছে যে আমাৰ শিক্ষা অৰ্থাৎ আমাৰ জ্ঞান আমাৰ জীৱনৰ লগত জড়িত হ'ব লাগে।

এই সন্দৰ্ভত ভাৰতবৰ্ষই একমাত্ৰ দেশ য'ত উচ্চতম ন্যায়ালয়ে সকলো শিক্ষা পৰিষদ, বোৰ্ডক নিৰ্দেশ দিয়ে যে 'পৰিৱেশ শিক্ষা' সকলো স্তৰৰ আনুষ্ঠানিক শিক্ষাতেই এটা বিষয় হিচাপে অন্তৰ্ভুক্ত হ'ব লাগে। ভাৰতবৰ্ষই পৰিৱেশৰ "বহনক্ষম উন্নয়নত" শতিকা পুৰণি লৌকিক শিক্ষাৰো প্ৰয়োগ কৰিছে যি পৰিৱেশৰ লগত সহঅৱস্থান কৰি জীয়াই থকাৰ শিক্ষা দিছিল আৰু সেই শিক্ষাৰ সহযোগত বৰ্তমানৰ বহনক্ষম উন্নয়নৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় শিক্ষা দিয়াৰ দূৰদৃষ্টি ৰাখিছে।

মূল বিচাৰি উভতি চাওঁ.......

এটা জ্বলন্ত অগ্নিপিণ্ডৰ পৰা মহাপৰিবৰ্তনৰ মাজেৰে পৃথিৱী গ্ৰহৰ সৃষ্টি হওঁতে বহুদিন লাগিছিল আৰু ইয়াৰ বহু পাছত জীৱ-জাতৰ সৃষ্টি আৰু স্থিতি হ'ল। যিয়েই নহওঁক, জীৱমণ্ডলৰ এইখিনি কথা বুজিবলৈ বেছি দেৰি লগা নাই যে সিহঁতৰ জীৱন-ধাৰাৰ কাৰণে এটা সুস্থ পৰিৱেশৰ প্ৰয়োজন। প্ৰকৃতিৰ যথানুৰূপ পৰ্যবেক্ষণৰ পৰা মানৱ

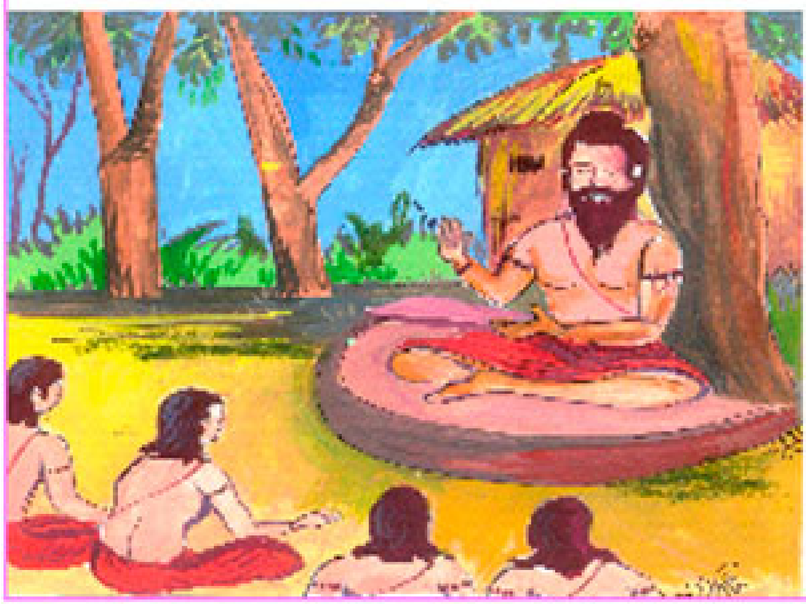

সমাজে গম পালে যে প্ৰকৃতিৰ (গঠন, পৰিৱেশ পৰ্যালোচনাৰ দ্বাৰা) কোমল অথবা কঠিন অৱস্থা সকলো বস্তু জীয়াই থকাৰ বা তাৰ উন্নতিৰ সহায়ক হয় আৰু ক'বলৈ গলে প্ৰত্যেকটো জৈৱ পদাৰ্থই প্ৰাকৃতিক নিয়ম মানি চলে বা অনুসৰণ কৰে।

খুব আগৰ কথা নহয়, মানুহ প্ৰকৃতিৰ লগত খুব ঘনিষ্ঠ আছিল। মানুহ সামাজিক জীৱ হিচাপে উন্নত হোৱাৰ লগে লগে মানুহৰ মাজত ধৰ্ম, সংস্কৃতি আদি প্ৰচলিত হ'বলৈ ধৰিলে। আশ্চৰ্যৰ বিষয় এয়া যে আমাৰ প্ৰাচীন ধৰ্ম গ্ৰন্থবোৰত ধৰ্মীয় প্ৰথাবোৰৰ অভ্যাসৰ ওপৰত বেছি জোৰ দিয়াৰ লগতে মূল্যবোধ আৰু পৰিৱেশ ৰক্ষাৰ বিষয়ত যথেষ্ট গুৰুত্ব দিছিল। নিজৰ প্ৰতি প্ৰেমেই ধৰ্ম। অৰ্থাৎ সৰ্বধৰ্মই বিশ্বাস কৰে যে সকলো বস্তুৱেই বৈষম্য আৰু নিয়ন্ত্ৰণৰ মাজেৰে প্ৰকৃতিৰ লগত সহঅৱস্থান কৰে।

এনেকুৱা খুব কম মানুহ আছে যিয়ে নিজৰ ধৰ্মৰ লগত বান্ধ খাই নাথাকে। ধৰ্ম কিছুমান বিশ্বাসৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি প্ৰাধান্য লাভ কৰে আনহাতে সংস্কৃতিয়ে ভৱিষ্যতৰ কাৰণে এখন সমাজক ধৰি ৰখাত সহায় কৰে। প্ৰত্যেকটো ধৰ্মৰ অনুসৰণকাৰীসকলে বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ডৰ ব্যাখ্যা আৰু মানৱ সমাজৰ প্ৰকৃতি সম্পৰ্কে নিজ নিজ ধৰ্মৰ ৰীতি-নীতি আৰু আধ্যাত্মিক ব্যাখ্যাবোৰ আগবঢ়াই আৰু শক্তি সঞ্চয় কৰে। প্ৰত্যেকটো ধৰ্মই আকৌ নিৰ্ভৰশীল আৰু সুখীজীৱন পৰিচালনাৰ বাবে নিজস্ব বিচাৰধাৰা, চিন্তা-চৰ্চা আৰু সহায় আগবঢ়ায়। পৃথিৱীৰ সকলো ধৰ্মৰ মতে প্ৰকৃতিৰ অনুপম সৌন্দৰ্য, বৈচিত্ৰ্যতা আৰু আচৰিত কাৰ্য-কলাপবোৰে মানুহক ভগৱানৰ সত্তাৰ কথা বুজাই আৰু লগতে পাৰ্থিৱ মানুহ আৰু ভগৱানৰ মাজত থকা সংযোগৰ কথা সোঁৱৰায়। মূলতঃ ঐতিহাসিক বিষয়বোৰ চালি-জাৰি চালে দেখা যায় মানুহে প্ৰাচীনকালৰ পৰাই 'প্ৰকৃতি পূজা'ৰ পৃষ্ঠপোষকতা কৰি আহিছে। প্ৰাচীনকালত হিন্দু, গ্ৰীক, আৰু জৈন ধৰ্মৰ মানুহে প্ৰকৃতিক উপাসনা বা পূজা কৰা দেখা পোৱা যায়। ঋষি-মুনিসকলে কয় যে মানৱপ্ৰেম আৰু জীৱ জাতৰ প্ৰতি থকা প্ৰেমেই হ'ল ধৰ্ম। প্ৰত্যেকে নিজৰ সজাগতাৰ মাপকাঠি অনুসাৰে এই কথাবোৰক বিবেচনা কৰে। এনেদৰেই এজন মানুহৰ দক্ষতাৰ ৰূপায়ণ আৰু নিৰ্ধাৰণ কৰা হয়। এই ধৰ্মীয়

শিক্ষাবোৰে চিন্তা শক্তিৰ উত্তৰণৰ দ্বাৰা সজাগতাৰ সীমাৰেখাটো উন্নীত কৰে।

ধৰ্মীয় বিশ্বাসে মানৱ জীৱনৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ, এৰিব নোৱাৰা, অসহনীয় সমস্যাবোৰ সমাধানৰ কাৰণে যত্ন কৰে। ধৰ্মীয় বিশ্বাসবোৰৰ এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ দিশ হ'ল যে এইবোৰ এনেকুৱা বিশ্বাস থাকা যিবোৰে সমগ্ৰ পৃথিৱীৰ মানুহৰ উৎকণ্ঠা অথবা দুৰ্ভাগ্যৰ লগত যুঁজিবৰ কাৰণে এটা শক্তি দিয়ে।

ধৰ্মীয় ৰীতি-নীতি আৰু পুৰণি পৰম্পৰাবোৰ পৰিৱেশ ৰক্ষাৰ কাৰণে ব্যৱহৃত হোৱা দেখা যায়। সেইবোৰৰ পৰা লাভকৰা নীতিমূলক শিক্ষাৰ মাধ্যমেৰে আমি জ্ঞান আৰু শক্তি সঞ্চয় কৰিব পাৰো। এই পৰম্পৰাবোৰ মানি চলা এজন বৌদ্ধিক আৰু নৈতিকভাৱে সচেতন ব্যক্তিক পৰিৱেশ ৰক্ষাৰ বাবে উপযুক্ত প্ৰহৰী হিচাপে গণ্য কৰিব পাৰি। মানুহৰ কাৰ্যদক্ষতা বাঢ়ে তেওঁৰ ভিতৰত থকা দক্ষ পৰিচালনাৰ ওপৰতহে। উৎপাদিত বস্তুবোৰ কেনেকৈ ব্যৱহৃত হয় তাৰ লগত মানুহৰ চেষ্টাৰ এটা সম্পৰ্ক আছে। মানুহৰ যোগ্যতাৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা আছেযিটো উন্নত আৰু আধুনিক কাৰিকৰী দক্ষতাৰ মাধ্যমেৰে পৰিৱেশৰ লগত থাপ খাই থাকে।

'পৰিৱেশ হৈছে এটা আধাৰ' যিটো সাক্ষীৰূপে প্ৰত্যেকটো ধৰ্ম, তাৰ ৰীতি-নীতি, প্ৰচলিত পৰম্পৰাবোৰৰ মাজেৰে পূৰ্বপুৰুষানুক্ৰমে আৰু প্ৰথাগতভাৱে আমাৰ মাজত চলি আহিছে। ভৱিষ্যৎ প্ৰজন্মৰ বাবে এইখিনি ৰক্ষা কৰাত আমাৰো দায়িত্ব আৰু কৰ্তব্য আছে। তদুপৰি পুৰণি কালৰ পৰা প্ৰকৃতিৰ প্ৰতি আনুগত্য ৰাখি জীৱন নিৰ্বাহ কৰাটো ভাৰতীয় সভ্যতাৰ এটা বৈশিষ্ট্য।

ভাৰতীয় সভ্যতাৰ বিশ্বাস, ৰীতি-নীতি আৰু চিন্তাধাৰাৰ পৰা আমি নিম্নলিখিত পৰিৱেশ সম্পৰ্কীয় বিষয়বোৰ পৰ্যালোচনা কৰিবলৈ বাধ্য হৈছো এনেদৰে ঃ

ঋষি বাল্মীকিৰ পৰিচয়ৰ কোনো আৱশ্যকতা নাই। এখেত আছিল ভাৰতীয় পৰম্পৰাৰ আদি কবি। এদিন প্ৰণয়মিলনত দুটা বগলী ব্যস্ত থকাৰ সময়ত তাৰ মাজৰ এটা বগলীৰ ব্যাধৰ দ্বাৰা শৰবিদ্ধ হৈ মৃত্যু হোৱাত আনটো বগলীয়ে সংগী হেৰুৱাই হৃদয়বিদাৰক বিননী বিলাপ কৰিব ধৰিলে। সেই কৰুণ দৃশ্যই বাল্মীকি মুনিক শোকাবিভূত কৰিলে আৰু তেখেতৰ মুখৰ পৰা স্বতঃস্ফূৰ্তভাৱে নিম্নলিখিত শ্লোকটো উচ্চাৰিত হ'ল ঃ

'মা নিষাদ প্ৰতিষ্ঠানি ত্বমগমঃ শাশ্বতী সমাঃ।
যৎ ক্ৰৌঞ্চমিথুনাদেকমবধীঃ কামমোহিতম্।।

শোকৰ পৰা উচ্চাৰিত হোৱাৰ কাৰণে এই শ্লোকটো ৰামায়ণৰ আদি শ্লোক বুলি পৰিচিত। এই শ্লোকৰ দ্বাৰা বাল্মীকিয়ে ব্যাধক এনেকুৱা এটা জঘন্য কামৰ বাবে অভিশাপ দিছে। যিয়েই নহওঁক আমি ইয়াৰ পৰা বেলেগ এটা অৰ্থ কৰিব পাৰো যে মানৱতাৰ কালৰ পৰা যদি আমি চিন্তা কৰো তেন্তে এই বগলীহালৰো জীয়াই থকাৰ অধিকাৰ আছে। এই ধৰণৰ চিন্তাধাৰাবোৰ বহুল পৰিমাণে বেদ, ব্ৰাহ্মণ, সূত্ৰগ্ৰন্থ আদি পুৰণি গ্ৰন্থসমূহৰ মাজত উল্লিখিত হৈ আহিছে।

'এজন ব্যক্তিয়ে তেওঁৰ চাৰিওফালৰ বস্তুবোৰৰ লগত থাপ খুৱাই যি ধৰণে নিজৰ বাবে চিন্তাভাৱনা কৰে তেনেকৈ তেখেতৰ চিন্তাধাৰা বা স্বভাৱ গঢ়ি উঠে। যদি তেওঁ নিজকে বিশ্বৰ প্ৰভু বুলি ভাবে তেনেহ'লে তেওঁ এদিন সকলো বস্তুৰ ওপৰত প্ৰভুত্ব বিস্তাৰ কৰিবলৈ বিচাৰিব। যদি তেওঁ নিজকে বিবিধ, অসীম, অনন্ত আৰু আচৰিত এই বিশ্বৰ এটা ক্ষুদ্ৰ অংশৰূপে চিন্তা কৰে তেন্তে তেওঁ জীৱমণ্ডলৰ অইন প্ৰাণীসকলৰ দুখঅনুভৱ কৰিব পাৰিব আৰু সিঁহতৰ হিতসাধনৰ চেষ্টা কৰিব।' কেৱল বৈদিক ঋষিসকলৰ যে এই অভিজ্ঞতা আছে এনে নহয়, ইছলাম, খৃষ্টান, বৌদ্ধ, জৈন ইত্যাদি সকলো ধৰ্মই এই একেই মত পোষণ কৰে।

যজুৰ্বেদত দেখা পোৱা যায় মানুহে নিজৰ লগতে সমগ্ৰ প্ৰাণীজগত, উদ্ভিদজগতৰ মংগলৰ কাৰণে ভগৱানৰ ওচৰত প্ৰাৰ্থনা জনায়। এনে কথা এটা মন্ত্ৰৰে তেওঁ পৃথিৱী, স্বৰ্গ, বায়ুমণ্ডল, উদ্ভিদ জগত, বতৰ আদিৰ মংগল কামনা কৰে কাৰণে, এইবোৰৰ ধ্বংস নিবিচাৰে। আনকি যিসকল দেৱতাৰ বন্দনা কৰা হৈছে সেইসকল সকলোৱেই প্ৰকৃতিৰ দেৱতা। যেনে— সূৰ্য (শক্তিৰ দেৱতা), ইন্দ্ৰ (বাৰিষাৰ দেৱতা আৰু স্বৰ্গৰ দেৱতা), অগ্নি (জুইৰ দেৱতা)। তলত উল্লিখিত মন্ত্ৰবোৰে আমাৰ বৰ্ণিত তথ্য উজ্জ্বল অতীতক

সৌৰৱাই দিয়ে ঃ

ক) 'বৃক্ষ নাকাটিবা কিয়নো এইবোৰে প্ৰদূষণ মুক্ত কৰে।' (ঋগ্বেদ ৬ : ৪৮ : ১৭)

খ) 'আকাশক বিকৃত নকৰিবা আৰু বায়ুমণ্ডলক দূষিত নকৰিবা।' (যজুৰ্বেদ ৫ : ৪৩)

গ) 'আমি স্মৰণ কৰোঁ সকলোকে যিয়ে পৃথিৱীত গছ আৰু অৰণ্য থকাটো বিচাৰে।' (অথৰ্ববেদ ১২ : ১ : ২৭)

ঘ) 'অৰণ্যক ধ্বংস আৰু ব্যাঘ্ৰহীন নকৰিবা। অৰণ্য ব্যাঘ্ৰহীন হৈ থাকিব নোৱাৰে আৰু ব্যাঘ্ৰও অৰণ্যবিনে থাকিব নোৱাৰে কিয়নো অৰণ্যই বাঘক ৰক্ষা কৰে, আনহাতে বাঘে অৰণ্যক ৰক্ষা কৰে।' (বিৰাট পৰ্ব ৫.৪৫ - ৪৬)

ঋগ্বেদৰ এটা সুক্তত পানী, বায়ু, অৰণ্য (গছ-গছনি) আৰু বনৌষধিক একে লগে ইন্দ্ৰ আৰু মিত্ৰ দেৱতাৰ লগত বন্দনা কৰা হয়। পানী প্ৰদূষণ সম্পৰ্কেও বহু সজাগতাৰ কথা উল্লেখ আছে। ঋগ্বেদৰ এখন বিখ্যাত সুক্ত হ'ল ঔষধিসুক্ত। ঋগ্বেদৰ দশম মণ্ডলৰ ৯৭ নং সুক্তত ২৩টা মন্ত্ৰ আছে য'ত ঔষধি অৰ্থাৎ সমস্ত বনৌষধিৰ বন্দনা কৰা হৈছে। প্ৰাচীন ভাৰতীয় ভেষজবিজ্ঞানীৰ বিশ্বাস সকলো ধৰাৰ গছ-গছনিত ঔষধি গুণ বিদ্যমান। আমি 'জীৱক'ৰ গল্প জানো আৰু সেই গল্পৰ বৰ্ণনা অনুসৰি জীৱকক আদেশ দিয়া হৈছিল যে এনেকুৱা এজোপা গছ আনা, যাৰ ঔষধি গুণ নাই কিন্তু তেওঁ এই ক্ষেত্ৰত ব্যৰ্থ হৈছিল।

বৌদ্ধধৰ্ম মতে মানুহৰ আধ্যাত্মিক উন্নতি এনেকুৱা হোৱা দৰকাৰ যাৰ আদৰ্শনীয় প্ৰভাৱ সমাজ আৰু পৰিৱেশৰ ওপৰত বহুদিনলৈকে থাকে। বৌদ্ধধৰ্মৰ প্ৰসংগত সম্ৰাট অশোকৰ কথা অৱশেই মনলৈ আহে। সম্ৰাট অশোকে তেওঁৰ ৰাজত্বকালৰ শেষৰ ফালে বৌদ্ধধৰ্ম গ্ৰহণ কৰিছিল। জীৱজন্তুৰ ৰক্ষাৰ কাৰণে তেওঁ নিজ শাসনব্যৱস্থাত উল্লেখনীয় আইনগত পৰিৱৰ্তন সাধন কৰিছিল - তেওঁ ৰাজকীয় মৃগয়া চিকাৰৰ পৰাও বিৰত আছিল। ভাৰতীয় ইতিহাসত সম্ৰাট অশোকেই প্ৰথম শাসনকৰ্তা যিয়ে বন্যপ্ৰাণী সংৰক্ষণৰ কাৰণে পদক্ষেপ লৈছিল। বন্য প্ৰাণীক মৰ্যাদা দিছিল দিয়াৰ ওপৰিও তেওঁ ভাটৌ, বন্য হাঁহ, বাদুলি, হাৰ্ডবিহীন মাছ, কাছ, বন্য গাধ, বন্য আৰু ঘৰুৱা সকলো চতুষ্পদী জন্তুৰ ৰক্ষণাবেক্ষণৰ বাবেও আদেশ দিছিল। তেওঁ আৰু আদেশ দিছিল যে কোনোৱেই যেন বিনা কাৰণে অৰণ্যত অগ্নিসংযোগ নকৰে আৰু প্ৰাণীবধ নকৰে।

ইছলাম ধৰ্ম মতে আল্লাই সকলোৰে কাৰণে পৃথিৱী সৃষ্টি কৰিছে কেৱল কিছু ব্যক্তিৰ বাবে নহয়। পবিত্ৰ কোৰাণে মুছলিম ধৰ্মাৱলম্বীসকলক পৰিৱেশ ৰক্ষাৰ কাৰণে উপদেশ দিছে, তাৰ ধ্বংসৰ বাবে নহয়। কোৰাণৰ বাণীয়ে মানৱ সমাজত হৃদয় আৰু ঐশ্বৰিক আত্মাৰ সহানুভৱতাৰ সঞ্চাৰ হোৱাৰ অথবা কৰাৰ আৱশ্যকতাৰ তত্ত্ব দিয়ে (সুৰাত 'অত-তিন' শ্লোক ৪)। কোৰাণে মানুহক প্ৰাকৃতিৰ সৌন্দৰ্যক উপভোগ, প্ৰশংসা আৰু সন্মান কৰাটো বিচাৰে। ইছলাম ধৰ্মগুৰুৱে কয় যেতিয়া কোনো এজন ব্যক্তিয়ে আয়নাৰ এখনৰ সন্মুখত থিয় হয় তেতিয়া তেওঁতে নিয়ে কৰা কৰ্মৰ কাৰণে কোনোদিনে লজ্জানত হ'ব নালাগে। কোৰাণে মানৱতাক সন্মান কৰে আৰু প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্যক প্ৰশংসা কৰে।

কোৰাণৰ ৬০০০তকৈ অধিক শ্লোকৰ ভিতৰত ৫০০তকৈ অধিক শ্লোকত প্ৰকৃতিৰ উল্লেখ আছে। আল্লাই নিজৰ চিহ্ন হিচাপে অৰণ্য, পৰ্বত, সমুদ্ৰ, পশু, পক্ষী, তৰা, গ্ৰহ, নক্ষত্ৰ, সূৰ্য আৰু চন্দ্ৰ আদিক চিহ্নিত কৰিছে আৰু মানৱক আল্লাই এই কথাবোৰ গভীৰ ভাৱে উপলব্ধি কৰাতো বাঞ্ছা কৰে। ইছলামিক আইনৰ দ্বাৰা জলসম্পদ, ভূমিসম্পদ, খনিজসম্পদ, অৰণ্যসম্পদ পৰিস্থিতিতন্ত্ৰ, খাল-বিল আদিৰ ৰক্ষণাবেক্ষণ তথা সংৰক্ষণৰ বিধান দিয়া হৈছে।

সুৰত 'এন-নামি' ('দি আণ্ট'), শ্লোক ৬০ত বৰ্ণনা কৰা হৈছে এনে ধৰণেৰে ঃ 'আল্লাই স্বৰ্গ আৰু পৃথিৱী সৃষ্টি কৰিলে আৰু আমাৰ কাৰণে আকাশৰ পৰা বৰষুণ পঠিয়াই দিলে, সৃষ্টি কৰিলে উদ্যান মনোৰঞ্জনৰ বাবে (যিটো থীৰ আৰু পাৰ্থিৱ মানুহৰ বাবেও স্বৰ্গীয় আনন্দ পোৱাৰ দৰে হয়)। সেউজীয়া আৰু স্বৰ্গীয় পৃথিৱীৰ লগত আল্লাই মানুহবোৰ সৃষ্টি কৰিলে। আল্লাই মানুহক তেওঁৰ সৃষ্টিৰ তত্ত্বাৱধায়ক হোৱাটো বিচাৰে। পৃথিৱীৰ সৌন্দৰ্যৰ লগত আল্লাই মানুহ সৃষ্টি কৰে যিয়ে পৰিচালকৰ দৰে কাম কৰিব পাৰে।

পৱিত্ৰ বাইবেলত ভূমি আৰু পৃথিৱীৰ অনুমোদিত ঐতিহ্য হিচাপে ৰক্ষা কৰিবলৈ কৈছে। খৃষ্টান ধৰ্মাৱলম্বীসকলে প্ৰকৃতিক মূল্যাবান সম্পদ হিচাপে গণ্য কৰে আৰু পৃথিৱীৰ ক্ষতি ৰোকবাকৈ প্ৰকৃতিক ৰক্ষা কৰাৰ কাৰণে মতবাদ প্ৰচাৰ কৰে। পৰিৱেশ ৰক্ষাৰ কাৰণে বাইবেলত বহুতো এনে উদাহৰণ আছে য'ত প্ৰকৃতিক কি দৰে ব্যৱহাৰ কৰিব লাগে তাৰ উল্লেখ আছে। প্ৰকৃতিপ্ৰেমী (গ্ৰীণ) খৃষ্টানসকলে দেখুৱাই দিয়ে যে বাইবেলৰ মতে পৰিৱেশ কাৰো নিজা নহয়, সকলো ইয়াৰ পৰিচালক (steward)। এই পৃথিৱী ভগৱান (God)ৰ সৃষ্টি আৰু ই কেৱল মানুহৰ বসতিৰ বাবে সৃষ্টি কৰা হোৱা নাই অথবা মানুহৰ মাজত অকল সীমাবদ্ধ নহয় (Psalms 24:1)। ধৰ্মগ্ৰন্থবোৰত উল্লেখ আছে ভগৱানৰ মত যেনে, ভূমি চিৰকালৰ বাবে বিক্ৰী কৰা নাযায় কিয়নো ভূমি আমাৰ (ভগৱানৰ) আৰু তুমি হৈছা আমাৰ ভাৰাতীয়া নাইবা কোনো বিদেশী।'

খৃষ্টান পৰিৱেশ বিজ্ঞানীসকলে পৰিৱেশৰ প্ৰতিকূল নীতিৰ বিৰোধিতা কৰিছিল। সাম্প্ৰতিক কালত Pope Benedict XVIএ 'পৰিৱেশ প্ৰদূষণক' এটা নতুন পাপ (sin) হিচাপে পাপৰ সূচীত অন্তৰ্ভুক্ত কৰিছে। এইখিনিৰ পৰা বুজা যায় যে খৃষ্টানধৰ্মাৱলম্বীসকলে এক উন্নত পৰিৱেশৰ পৃষ্ঠপোষকতা কৰে। তদুপৰি, পৰিৱেশ সংক্ৰান্তীয় সকলো প্ৰশ্নৰ সমস্যাৰ সমাধান যীশুখ্ৰীষ্টৰ বাণীৰ মাজত পোৱা যায়। সেই বাণীবোৰত কোৱা হৈছে ঃ সমগ্ৰ পৃথিৱীখন আমাৰেই গৃহ (বাসস্থান), আমাৰ প্ৰিয় পিতাই আমাৰ কাৰণেই এইখন সৃষ্টি কৰিছে যিহেতু আমি তেওঁৰেই সন্তান।

আনহাতে জৈন ধৰ্ম এনে এটা ধৰ্ম যিটোৱে সম্পূৰ্ণ পৰিৱেশ আৰু জীৱ জাতৰ অবিৰত উন্নয়নত বিশ্বাস কৰে। জৈন ধৰ্মাৱলম্বীসকলে বৰ্তমান পৰিৱেশৰ সমতা ৰক্ষাৰ বাবে জীৱ জাতৰ প্ৰতি অহিংসা নীতি অৱলম্বন কৰে। এওঁলোকৰ মতে জীৱই (প্ৰাণৰ সত্তা) যথাযোগ্য মৰ্যাদা পোৱা উচিত। শ্ৰেষ্ঠ জীৱ হিচাপে মানুহে পৃথিৱীৰ অইন জীৱৰ তুলনাত বেছি নৈতিক দায়িত্ব পালন কৰা উচিত। এনে ধৰণৰ নৈতিক দায়িত্ব ৰক্ষাৰ কাৰণে জৈন পৰম্পৰাক পৰিৱেশ ৰক্ষা আৰু ইয়াৰ সমন্বয় সাধনৰ ক্ষেত্ৰত শ্ৰেষ্ঠ বুলি বিবেচিত কৰা যায়। জৈন ধৰ্মৰ এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ নীতি সূত্ৰকৃত অংগ (১.১১.৩৩)ত এনে ধৰণে উল্লেখ কৰা হৈছে ঃ 'এজন মানুহে পৰিভ্ৰমণ কৰি থাকিলেও অন্য প্ৰাণীক উপাচাৰ কৰিব আৰু ৰক্ষণাবেক্ষণ দিব লাগে যিহেতু মানুহজনো কোনো অন্যৰ দ্বাৰা জীৱনত উপকৃত হৈছে।' কোনোবা প্ৰাণীয়ে আঘাত পালে নিজেই যেন আঘাতপ্ৰাপ্ত হৈছে জৈন ধৰ্মাৱলম্বীসকলে এনে ধৰণৰ মনোভাৱ কৰা দেখা যায়। কাৰোবাক হত্যা কৰা মহাপাপ। সকলো জীয়াই থকা প্ৰাণীয়েই সমান। জৈনসকলে ধ্বংসক প্ৰশ্ৰয় নিদিয়ে। নিশ্বাস-প্ৰশ্বাসৰ ভুলবশত লগত যাতে পোক-পৰুৱা অথবা কীটাণু-জীৱাণু নষ্ট-ধ্বংস নহয় তাৰ সেই কাৰণে তেওঁলোকে নাকত মুখা (mask) পিন্ধি থাকে। জৈন ধৰ্মাৱলম্বী কিছুমানে মাটি পৰিষ্কাৰ কৰোঁতে আনকি

সাৰোঁতে কীট-পতঙ্গ বা পৰজীৱী প্ৰাণী মৰি যোৱাৰ ভয়তে মাটি সাৰিবলৈকে এৰি দিয়ে।

শিখ ধৰ্মৰ গ্ৰন্থতো প্ৰতিফলিত হৈছে ভগৱানৰ সৃষ্টি স্পৃহা। গুৰুবাণীৰ গীতত প্ৰকাশ পাইছে প্ৰকৃতিৰ অনাবিল উপহাৰ লগতে সৌৰৰ সৈতে থকা পৃথিৱীৰ মধুৰ সম্পৰ্কৰ কথা। সূৰ্য আৰু পৃথিৱীৰ মাজত থকা সক্ৰিয় সম্পৰ্কৰ ফলত যে বিনন্দীয়া ঋতু পৰিৱৰ্তন ঘটে সেই বিষয়বস্তু গুৰুবাণীৰ গীতত প্ৰাণ পাই উঠিছে। এনে গীতৰ প্ৰকাশত মানুহে অনুপ্ৰাণিত হৈ পাৰ্থিৱ সম্পদ সন্ধানত ৰত হৈ পৰা দেখা যায়। শিখ ধৰ্মৰ শ্ৰীগুৰুগ্ৰন্থচাহিবৰ নিৰ্দেশ বাণী এইবুলি প্ৰেৰণা কৰিছিল যে মানৱজাতিৰ উদ্দেশ্য হ'ব লাগে এক পৰম সুখ পৰিতৃপ্তি সাধন, যি পৰম সুখ আহ্লাৰ যোগে পৃথিৱীৰ আৰু ভগৱানৰ সকলো সৃষ্টিৰাজিৰ মাজত শান্তি আৰু ঐক্য স্থাপন কৰিব পৰা যায়। শিখসকলৰ একাধিক ধৰ্মগুৰুৱে পৃথিৱীখনত চিৰাচৰিত নিয়মেৰে অনুগত হৈ পৰিৱেশৰ লগত খাপ খাই পৰিৱেশ ৰুনাকাৰী সকলোৱে পৰস্পৰে পৰস্পৰৰ মাজত কেনেদৰে শান্তি আৰু ঐক্য বজাই ৰাখি বৰ্তি আছে সেয়া দেখুৱাই আহিছে। উদাহৰণ স্বৰূপে সপ্তম শিখ গুৰু হৰ ৰায়ে কীৰাটপুৰ সাহিবক এখন উদ্যান বা বাগিচা নগৰীলৈ পৰিণত কৰিছিল। তদুপৰি প্ৰাকৃতিক শোভা বৰ্দ্ধনৰ কাৰণে তেওঁ শতদ্ৰু নদীৰ বিস্তীৰ্ণ দুয়োপাৰে ফুল আৰু ফলৰ গছ ৰোপণৰ আঁচনি লৈছিল। সেই শিখ গুৰুজনে এই আঁচনিসমূহ ৰূপায়ণ কৰাৰ মূলতে আছিল আনন্দ, সুখ বিৰাজ কৰা স্বাস্থ্য সন্মত পৰিৱেশ ৰুনা কৰা। ইয়াৰ ফলত নগৰখনৰ শোভা বৰ্দ্ধনত মুগ্ধ হৈ পক্ষীকুলৰ সমাগম ঘটাৰ উপৰিও জীয়াই থকাৰ বাবে এক আদৰ্শবান নগৰ হিচাপে পৰিগণিত হয়। শিখ ধৰ্মৰ শ্ৰীগুৰু গ্ৰন্থ চাহিবেও পৃথিৱীত জীয়াই থাকিবলৈ নিৰ্মল বায়ু-পানীৰ সুব্যৱস্থাৰ ওপৰত অতিশয় গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল। শ্ৰীগুৰু গ্ৰন্থ চাহিবৰ মহৎ শিকনি মতে পৃথিৱীখনক আমি মাতৃস্বৰূপে জ্ঞান তথা শ্ৰদ্ধা তৰ্পণ কৰিব লাগে। পৃথিৱীখনৰ যাতে কোনো হানি-বিঘিনি নহয় তাৰ বাবে যথেষ্ট সজাগতা আৰু যত্ন লোৱা উচিত। পৃথিৱীখনক নিৰাপদে ৰাখিবৰ বাবে প্ৰতিজন শিখ সন্তানে সুখ-শান্তিৰে দৈনিক জীৱন অতিবাহিত কৰিব লাগে। কোনো এজন শিখ সন্তানে নিজৰ দৈনিক আহাৰ সংগ্ৰহ কৰোঁতে পৃথিৱীৰ ক্ষতি নহয় যাতে সেইবাবে সজাগ হোৱা প্ৰয়োজন।

সেইদৰে বৈষ্ণৱ ভাৱাদৰ্শত মানৱতাৰ বাবে যথেষ্ট পৰিমাণে হিত সাধন কৰাৰ ভিতৰত অন্যতম হৈছে মহাপুৰুষ শ্ৰীশ্ৰী শংকৰদেৱ (১৪৪৯ - ১৫৬৮ খ্ৰী)। অসমৰ দৰে বাৰেৰহণীয়া সংস্কৃতি, জাতি-বৰ্ণ আৰু ঐতিহ্য মণ্ডিত পৰম্পৰাৰ মিলন ক্ষেত্ৰ এখনক বৈষ্ণৱবাদে একতাৰ ডোলেৰে বান্ধি থৈ গৈছে। শংকৰদেৱৰ মতে ঈশ্বৰ হ'ল এজন আৰু তেৱেঁই সৰ্বব্যাপ্ত হৈ আছে, গতিকে সমাজ এখনত ঈশ্বৰৰ দৃষ্টিত সকলো সমান, ডাঙৰ-সৰু কোনো বৈষম্য নাই, সকলো প্ৰাণীয়েই ভগৱানৰ সৃষ্ট আৰু আমি সকলোৱে পৃথিৱীৰ সকলো প্ৰাণীক ঈশ্বৰ জ্ঞান কৰি জীৱন নিৰ্বাহ কৰিব লাগে। গুৰুজনাই কৈছিল, 'একবৃক্ষ দশ পুত্ৰ সম'।

পবিত্ৰ ঝাৰণি

ভাৰতবৰ্ষত পবিত্ৰ ঝাৰণিৰ পোষকতা স্বাভাৱিকতে ধৰ্মীয় অন্তকৰাৰ যোগেদি সাধন হৈ আহিছে। এই পবিত্ৰ ঝাৰণি প্ৰক্ৰিয়া ভাৰতবৰ্ষত প্ৰাচীন আৰু ইয়াৰ পথ প্ৰদৰ্শক হিচাপে সংস্কৃত কবি কালিদাসৰ 'বিক্ৰমোৰ্বশী' শীৰ্ষক গ্ৰন্থখনক চিহ্নিত কৰিব পাৰি। এনে পবিত্ৰ ঝাৰণিসমূহৰ প্ৰতি ইয়াৰ থলুৱালোকে পূজা-অৰ্চনা কৰি ৰখলা-বেখলা দিয়াৰ ক্ষেত্ৰত অবিহণা যোগাই আহিছে। পবিত্ৰ ঝাৰণি এলেকাত অনধিকাৰ চিকাৰ কৰা আৰু বাসস্থান নিৰ্মাণৰ ক্ষেত্ৰত নিষেধ আৰোপ কৰা হয়। অৱশ্যে এনে নিষেধ আৰোপ কৰিলেও পবিত্ৰ ঝাৰণিৰ মাজৰ পৰা প্ৰয়োজনবশতঃ ইয়াৰ স্থানীয় লোকক থৰিৰ লগতে ঔষধি বন, ফল-মূল বা কাঠ আদি সংগ্ৰহ কৰিবলৈ অনুমতি দিয়া হয়। আশ্চৰ্যজনক যে সম্প্ৰতি ভাৰতবৰ্ষত এনে ১৪০০০ (চৈধ্য হাজাৰ)খন পবিত্ৰ ঝাৰণি সুকলমে সংৰক্ষিত হৈ অহাৰ তথ্য মজুত আছে। ইয়াৰ ভিতৰত ৰাজস্থানৰ মৰুভূমি অঞ্চলৰ পৰা বৰ্ষাকা মেঘালয় পৰ্যন্ত আৰু বিনন্দীয়া হিমাচল প্ৰদেশৰ পৰা ঐশ্চৰিক ৰাজ্য কেৰালালৈকে বিস্তীৰ্ণ অঞ্চলত পবিত্ৰ ঝাৰণিৰে ব্যাপ্তিত হৈ আছে। আনহে নালাগে অসমতো পবিত্ৰ ঝাৰণিৰ অৱস্থিতিক নুই কৰিব নোৱাৰি। কিন্তু অসমত এই পবিত্ৰ ঝাৰণি বোৰ অঞ্চল বিশেষে 'থান' আৰু 'মহাস্থিকো'ৰূপে পৰিচিত আৰু বৰ্তমানে এনে থান আৰু 'মহাস্থিকো'ৰ সংখ্যা ৪০ (চল্লিশ)খন বুলি জানিব পৰা গৈছে।

অকল যে হিন্দু ধৰ্মাৱলম্বীলোকৰ মাজতহে 'পবিত্ৰ অৰণ্য'ৰ প্ৰথা প্ৰচলিত হৈ আহিছে এনে নহয়, ইছলাম আৰু বৌদ্ধধৰ্মৰো জনগণৰে পৰা ধৰ্মাৱলম্বীলোক সকল পবিত্ৰ অৰণ্যৰ গঠনত সংযুক্ত হৈ আহিছে। হিন্দুধৰ্মৰ বিশ্বাসৰ দৰেই উল্লিখিত ধৰ্মসমূহৰ বিশ্বাসত পবিত্ৰ অৰণ্যক 'ঐশ্বৰিক আৱাস' ৰূপে জ্ঞান কৰি আহিছে। ইছলাম ধৰ্ম প্ৰৱৰ্তক হজৰত মহম্মদে ৰাজধানী মদিনাৰ ৩০ বৰ্গ কিলোমিটাৰ এলেকাক পবিত্ৰ অৰণ্য হিচাপে চিহ্নিত আৰু ঘোষণা কৰিছিল। এই পবিত্ৰ অৰণ্যৰ সীমান্তলৈকে গছ কটা নিষেধ কৰিছিল। তদুপৰি ধৰ্মীয় বিশ্বাসৰ অনুভূতিৰ খাতিৰত পবিত্ৰ অৰণ্যৰ সংলগ্ন পথৰ পৰা জাৰণ-জোঠৰ উঠাই নিয়াৰো নিয়ম আৰোপ কৰিছিল। আনকি ইছলাম ধৰ্মৰ গুৰুজনে মৰুভূমিত থকা সাগৰফেলা গছৰ গুৰিৰ পৰা পশু-পক্ষীয়ে আশ্ৰয় আৰু জিৰণি গ্ৰহণ কৰাৰ লক্ষ্য ৰাখি সেই সাগৰফেলাৰ দৰে মৰুভূমিত গজা গছ-গছনি কটাৰ ক্ষেত্ৰতো নিষেধ আৰোপ কৰিছিল। সেই গুৰুজনেই আমালৈ আগবঢ়োৱা মহৎ শিকনি হ'ল যে মানৱ হৈছে ভগৱান প্ৰেৰিত শ্ৰেষ্ঠ জীৱ আৰু সেই হিচাপে কৰ্মক্ষেত্ৰত শ্ৰেষ্ঠতা প্ৰতিপন্ন কৰিব পৰা মানুহৰ গুণ থাকিব লাগে। মানৱে প্ৰকৃতিৰ প্ৰতিও উদাৰ হৈ সম্প্ৰীতিৰ মনোভাব পোষণ কৰা প্ৰয়োজন।

এই ক্ষেত্ৰত পবিত্ৰ অৰণ্যসমূহক কেৰালাত থলুৱা দেৱ-দেৱীৰ ঐশ্বৰিক স্থানৰূপে গণ্য কৰে। দৰাচলতে প্ৰচলিত বিশ্বাস আৰু কেৰালাৰ থলুৱা পৰম্পৰাগত সংস্কৃতি অনুসৰিয়েই এই পবিত্ৰ অৰণ্যসমূহ গঢ় লৈ উঠিছে। কেৰালাত আনকি আধ্যাত্মিকতাসম্পন্ন নৃত্যসমূহ আৰু নাটকসমূহ থলুৱা দেৱ-দেৱীৰ উপাসনাক কেন্দ্ৰ কৰি এনেভাৱে গঢ় লৈ উঠিছে যে সেই নৃত্য-নাট্যসমূহৰ আবেদনতো প্ৰকট হৈ পৰে পবিত্ৰ অৰণ্যৰ সুৰক্ষাৰ শিক্ষা এনে উদ্দেশ্য সাধনৰ বাবে কেৰালাৰ 'থেইয়াম' আৰু কৰ্ণাটকৰ 'নাগমণ্ডল'ৰ দৰে সৃষ্টি হৈছে সংস্কৃতিৰ। তাৎপৰ্যকৰ বিষয় যে ভাৰতবৰ্ষৰ বিভিন্ন এলেকাত অৱস্থিত পবিত্ৰ অৰণ্যৰ লগত জড়িত হৈ আহিছে 'দেৱ' (ভগৱান) শব্দটো। সেই কাৰণেই প্ৰতিষ্ঠাকৃত 'দেৱনাহং, হিমাচল প্ৰদেশত দেওভূমি, এনেদৰে উত্তৰাখণ্ডতো 'দেৱভূমি', কৰ্ণাটকত 'দেৱচাকক' আৰু 'দেৱকৰ', কেৰালাত 'দেওৰহি' আৰু 'দেৱৰায়' আদি নামেৰে পবিত্ৰ অৰণ্যসমূহক নামকৰণ কৰি অহা হৈছে। পবিত্ৰ অৰণ্যৰ এই নামবোৰে মানৱ সমাজত এই অৰণ্যসমূহৰ গুৰুত্বক প্ৰতিফলিত কৰে।

বৰ্ণিল প্ৰজাতিৰ উদ্ভিদৰ লগত মানৱৰ তাৎপৰ্যপূৰ্ণ আত্মিক সম্পৰ্ক জনসাধাৰণে অনুধাৱন কৰাতো উচিত। বস্তুতো গাঁৱত সংৰক্ষিত 'পঞ্চৱটী' বা পাঁচজোপা গছৰ এক গুচ্ছইও অৰণ্যকে সূচিত কৰে। তদুপৰি এই পৰ্বত বৃক্ষই পঞ্চভূত যেনে 'ক্ষিতি', 'অপ', 'তেজ' 'মৰুত' আৰু 'ব্যোম'কে সূচাই আহিছে।

ইমানেই নহয় পবিত্ৰ অৰণ্য হৈছে আয়ুৰ্বেদিক গুণসম্পন্ন ঔষধি বট-বৃক্ষৰ ভঁড়াল। হিন্দুধৰ্মাৱলম্বী মাত্ৰেই পৰম্পৰাগতভাৱে অৰণ্যসমূহক তিনিটা শ্ৰেণীত বিভক্ত কৰি আহিছে, ইয়াৰে এটা ভাগ হৈছে 'তপোবন',আনটো ভাগ হৈছে 'মহাবন' আৰু তৃতীয় ভাগটোক 'শ্ৰীবন' হিচাপে চিহ্নিত কৰা হৈছে। প্ৰাচীনকালত ঋষি-মুনিসকলে উল্লিখিত তপোবন, মহাবনত তপস্যা অব্যাহত ৰাখিছিল; ইয়াৰ বিপৰীতে শ্ৰীবনক গভীৰ অৰণ্যৰূপে সৌভাগ্য সাধনৰ স্থান ৰূপে জ্ঞান কৰা হয়। সেয়ে পবিত্ৰ অৰণ্যক শ্ৰীবনৰ অন্তৰ্গত বুলি ধাৰণ কৰা হয়। একেদৰে একে উদ্দেশ্যৰে নক্ষত্ৰবন, পবিত্ৰবন আৰু নৱগ্ৰহবন স্থাপনতো গুৰুত্ব দি অহা হৈছে। এনে নৱগ্ৰহ বনতে হিন্দু ৰাশি চক্ৰৰ ২৭টা নক্ষত্ৰৰ লগত সংগতি ৰাখি একেলগে ২৭ প্ৰজাতিৰ বৃক্ষ ইয়াত সংৰক্ষিত হৈ আহিছে। পৰম্পৰাগতভাৱে দেখা পোৱা গৈছে যে জন্মসূত্ৰে একোজোপা গছে একোটা গ্ৰহৰ প্ৰতিনিধিত্ব আগবঢ়াইছে। এনেধৰণৰ পৰম্পৰাই স্বাভাৱিকতে জনগণৰ অংশগ্ৰহণ, বট-বৃক্ষ সংৰক্ষণ, জৈৱ বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণৰ ক্ষেত্ৰত অনুপ্ৰেৰণা যোগোৱাৰ উপৰি এক আশাপ্ৰদজনক আৰু বহনক্ষম পৰিৱেশ অঞ্চল ৰখাত বৰঙণি যোগাই আহিছে বুলি দৃঢ়তা প্ৰকাশ কৰিব পাৰি। এনেধৰণৰ সেৱা সম্প্ৰতি অব্যাহত আছে।

হিন্দু পঞ্জিকাৰ নৱগ্ৰহ, ৰাশি চক্ৰ আৰু নক্ষত্ৰসমূহৰ লগত জড়িত থকা বট-বৃক্ষসমূহৰ নাম নিম্ন উল্লিখিত ধৰণে দিয়া হৈছে ঃ

	Botanical Name	Common Name	Assamese Name
GRAHA			
Surya (Sun)	Calotropis procera	Swallow Wort	আঁকন
Chandra (Moon)	Butea monosperma	Flame of the forest	পলাশ
Mangala (Mars)	Acacia catechu	India Catechu	খয়ৰ
Budha (Mercury)	Achyranthes aspera	Devil's Horsewhip	বাঘনখী
Guru (Jupiter)	Ficus religiosa	Peepal tree	আঁহত
Sukra (Venus)	Ficus glomerata	Indian Fig tree	ডিমৰু
Sani (Saturn)	Prosopis spicigera	Indian Mesquite	শমী
Rahu	Cynodon dactylon	Dhub grass	দুবৰিবন
Ketu	Imperata cylindrica	Cotton grass	ডাকগছ
RASHI			
Mesham	Pterocarpus santalinus	Red Sanders	ৰক্ত চন্দন
Rishabam	Alstonia scholaris	Indian Devil tree	ছাতিয়না
Mithunam	Artocarpus integrifolia	Jackfruit tree	কঁঠাল
Kadagam	Butea monosperma	Flame of the forest	পলাশ
Simham	Stereospermum suaveolens	Trumpet flower	কাম্ফুতি
Kanni	Mangifera indica	Mango tree	আম
Tulam	Mimusops elengi	Indian Medler	খিৰিণী
Vrischikam	Acacia catechu	Indian Catechu	খয়ৰ
Dhanusu	Ficus religiosa	Peepal tree	আঁহত
Makaram	Dalbergia latifolia	Rosewood tree	শিশু
Kumbham	Prosopis spicigera	Indian Mesquite	শমী
Meenam	Ficus benghalensis	Banyan tree	পাকৰী
NAKSHATRA			
Ashwini	Strychnos nuxvomica	Poison nut tree	মস্যুতান্নিকা
Bharani	Phyllanthus emblica	Indian Gooseberry	আমলখি
Krittika	Ficus glomerata	Indian Fig tree	ডিমৰু
Rohini	Syzygium cumini	Indian Black Plum	কলা জামু
Mrigasira	Acacia catechu	Indian Catechu	খয়ৰ
Arudra	Piper longum	Long Pepper	পিপলি
Punarvasu	Bambusa bambos	Bamboo	বাঁহ
Pushya	Ficus religiosa	Peepal tree	আঁহত
Aslesha	Calophyllum inophyllum	Alexandrian Laurel	সুলতান চম্পা
Makha	Ficus benghalensis	Banyan tree	পাকৰী
Poorvaphalguni	Butea monosperma	Flame of the forest	পলাশ
Uttaraphalguni	Nerium odorum	Indian Oleander	কৰবী
Hastha	Spondias mangifera	Wild Mango	আমৰা
Chitta	Aegle marmelos	Bengal Quince	বেল
Swathi	Terminalia arjuna	White Marudha	অৰ্জুন
Visakha	Limonium acidissima	Woodapple	কঠ বেল
Anuradha	Mimusops elengi	Indian Medler	খিৰিণী
Jyeshta	Streblus asper	Sandpaper tree	শাওঁৰাগছ
Moola	Hardwickia binata	Arjam	আজান
Poorvashada	Tinospora cordifolia	Bilekiller	আঁচ লতা
Uttarashada	Artocarpus integrifolia	Jackfruit tree	কঁঠাল
Sravana	Calotropis procera	Swallow Wort	আঁকন
Dhanishta	Prosopis spicigera	Indian Mesquite	শমী
Satabhishak	Anthrocephalus cadamba	Common Indian Oak	কদম
Poorvabhadrapada	Mangifera indica	Mango tree	আম
Uttarabhadrapada	Azadirachta indica	Neem tree	নিম
Revathi	Bassia longifolia	Indian Butter tree	মহা

আমি নীতি আৰু পৰম্পৰাৰ পৰা ফালৰিকটা প্ৰতিদ্বন্দিতা কৰাটো উচিত নে?

আৰম্ভণিত উল্লিখিত বৰ্ণনাসমূহে আমাক সোঁৱৰাই দিয়ে যে আজি কিমান পৰিমাণে পৰিৱেশৰ অৱনতি ঘটিছে আৰু বিগত কালস্ৰোতত মানৱ জাতিৰ এক উন্নত পৰিৱেশৰ বা প্ৰকৃতি সম্বন্ধে চিন্তাধাৰা কিমান উচ্চ পৰ্য্যায়ৰ আছিল। আমি যদি সকলো ধৰ্মৰ নীতি-নিয়মসমূহ উলুকিয়াই চাওঁ তেন্তে দেখিম যে সকলো ধৰ্মই মানৱজাতিক প্ৰকৃতিক সন্মান কৰিবলৈ উপদেশ দিয়াৰ লগতে প্ৰকৃতিৰ প্ৰতি সমমৰ্মিতা প্ৰদান কৰিবলৈও কৈছে। উদাহৰণস্বৰূপে অসমীয়া বৰ্ণাঢ্য সংস্কৃতিৰ কথাই ক'ব পাৰি। এক সুদীৰ্ঘ মিলনেৰে প্ৰকাশ-বিকাশ ঘটি অহা একাধিক জনগোষ্ঠীৰ অপূৰ্ব এনাজৰীৰে গাথা মূল্যৱান সংস্কৃতিয়েই হৈছে অসমীয়া সংস্কৃতি। সমগ্ৰ পৃথিৱীত অসম আৰু বিহু এটা মুদ্ৰাৰ ইপিঠি-সিপিঠি বুলি সুপৰিচিত। বিভিন্ন জাতি, বৰ্ণ, ধৰ্ম, ভাষা আৰু বিশ্বাসেৰে অলংকৃত আৰু সুসজ্জিত আমাৰ অসমত দৰাচলতে তিনি প্ৰকাৰৰ বিহু উৎসৱ উদযাপন কৰা হয়। তাৎপৰ্য্যকৰ বিষয় যে বিহু শব্দটো অসমৰ ডিমাচা-কছাৰীসকলৰ ভাষাৰ পৰা আহিছে। ডিমাচা-কছাৰী সকল স্মৰণাতীত কালৰে পৰা কৃষি কৰ্মত নিয়োজিত হৈ আহিছে। তেওঁলোকৰ একমাত্ৰ উপাস্য পৰম দেৱতা বা ভগৱান হ'ল 'ব্ৰাই খিব্ৰাই'। ডিমাচা সকলে কৃষি কাৰ্য আৰম্ভ কৰাৰ সময়ত শান্তি আৰু শ্ৰীবৃদ্ধিৰ কামনাৰে 'ব্ৰাই খিব্ৰাই'ৰ ওচৰত পূজা-অৰ্চনা কৰে। এই শব্দটোৰ 'বি'ৰ অৰ্থ হ'ল 'সোধা' আৰু 'খি'ৰ অৰ্থ হ'ল পৃথিৱীৰ শান্তি আৰু শ্ৰীবৃদ্ধি সাধন। এই 'বিশু' শব্দটোৰ পৰাই লাহে লাহে ভাষাগত ৰূপটোৰ অন্তৰালত 'বিহু' হিচাপে পৰিগণিত হয়। দৰাচলতে ৰঙালী বিহু বসন্ত ঋতুৰ আগমনতে পালন কৰা হয় আৰু এই ৰঙালী বিহু হিন্দুৰ বৰ্ষ চক্ৰ গণনাৰ প্ৰথম দিনটোতে পালন কৰা হয়। এই ৰঙালী বিহু অকল যে অসমতে হয় এনে নহয় অসমৰ লগতে বংগ, মণিপুৰ, নেপাল উৰিষ্যা, পাঞ্জাব, কেৰালা আৰু তামিলনাডু আদি ঠাইত বেলেগ বেলেগ নামেৰে পালন কৰি অহা দেখা যায়। ৰঙালী বিহুৰ প্ৰথম দিনটো গৰু বিহু হিচাপে পালন কৰি গৰুক গা-ধুৱাই পৰিষ্কাৰ কৰাৰ উপৰি দেৱতা জ্ঞান কৰি পূজা কৰাও হয়।

স্বামী বিবেকানন্দই আশা কৰিছিল ভাৰতবৰ্ষই যাতে ধৰ্ম আৰু বিজ্ঞানৰ গঠনমূলক সংযোজনৰ এক নিদৰ্শন স্থাপন কৰে যাৰ দ্বাৰা মানৱ সমাজ উপকৃত হ'ব পাৰে। তেখেতৰ মতে ঃ বিজ্ঞানে মানুহৰ জৈৱিক প্ৰয়োজন পূৰণ কৰক আৰু ধৰ্মই নৈতিক আৰু আধ্যাত্মিকতাৰ মাজত প্ৰয়োজনীয় সমতা স্থাপন কৰক।

ধৰ্ম, ৰীতি-নীতি আৰু পৰম্পৰাই ব্যক্তিৰ উত্তৰাৰ শিক্ষা দানত সহায় কৰাৰ উপৰি ব্যক্তিক পৰিৱেশৰ প্ৰতি দায়িত্বশীল কৰি তুলিব পাৰে। 'বসুধৈৱ কুটুম্বকম্' প্ৰ বেদধ্বনিৰ লগত সংপৃক্ত হৈ থকা ধৰ্ম হ'ব পাৰে এক উচ্চ ক্ষমতাসম্পন্ন শক্তি, যি শক্তিৰ সহায়ত আঁচনি প্ৰস্তুত কৰি গতিশীল পৰিকল্পনা ৰূপায়ণ কৰিব পৰা যায়। এনে গতিশীল পৰিকল্পনাৰে ধৰ্মই মানৱক শিক্ষিত কৰি গুণৰ আকৰ কৰি তোলাৰ উপৰিও এক বহুলক্ষম পৰিৱেশ ৰচনাৰো মূলমন্ত্ৰ বাস্তৱত পৰিণত কৰিব। সেয়ে বিশ্বৰ সকলো ধৰ্মীয় মতবাদে পৰিৱেশ অৱক্ষয়ৰ উপশম কৰিব পাৰে বুলি নিঃসন্দেহে বিশ্বাস কৰিব পাৰি।

অৱশেষত............আমি নীতি আৰু পৰম্পৰাৰ পৰা ফালৰিকটা প্ৰতিদ্বন্দিতা কৰাটো উচিত নে?

* ☯ *

পৰিৱেশ সংৰক্ষণত সত্ৰ-সংস্কৃতিৰ ভূমিকা

আমাৰ চৌপাশৰ পৰিৱেশ যদি আমি অধ্যয়ন কৰোঁ, দেখা পাওঁ যে বিভিন্ন অনুষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠান, সংস্থা আদিৰ দ্বাৰা পৰিৱেশ প্ৰদূষণ ৰোধ কৰিবলৈ অহৰহ চেষ্টা চলিছে। ইয়াৰ ভিতৰত অন্যতম উল্লেখযোগ্য অনুষ্ঠান হ'ল অসমৰ বৈষ্ণৱ সকলৰ দ্বাৰা পৰিচালিত সত্ৰসমূহ। এই সত্ৰসমূহে অসমৰ সামাজিক, সাংস্কৃতিক, শৈক্ষিক আদি দিশত বিশেষ ভূমিকা লোৱাৰ উপৰি পৰিৱেশ সংৰক্ষণৰ দিশতো গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা লোৱা দেখা যায়।

শিক্ষক সকলে এই লিখনিৰ সাৰাংশখিনি সহজ ভাষাত লৰা-ছোৱালীৰ আগত তলত উল্লেখ কৰা মতে দাঙি ধৰিলে তেওঁলোক উপকৃত হ'ব।

পৰিৱেশ সংৰক্ষণত সত্ৰ-সংস্কৃতিৰ ভূমিকা সম্বন্ধে জনাৰ আগতে সত্ৰ-সংস্কৃতিনো কি সেই সম্বন্ধে চমুকৈ জনা উচিত। সত্ৰ-সংস্কৃতি বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ প্ৰাণ স্বৰূপ। বৈষ্ণৱ সকল হ'ল বিষ্ণু অৰ্থাৎ ভগৱানৰ উপাসক। আনহাতে ভগৱান হ'ল শুদ্ধ, সত্য আৰু সুন্দৰ বা আনন্দৰ প্ৰতীক। সত্ৰ-সংস্কৃতিয়ে শিশু অৱস্থাৰ পৰাই সকলোকে নিজৰ পিতৃ-মাতৃ, গুৰুজন আৰু জ্যেষ্ঠজনক ভক্তি কৰাটো শিকায়। ভক্তিৰ পৰাহে আমাৰ জ্ঞান উপজে। সেয়ে সত্য, শুদ্ধ, আনন্দ বা শান্তিৰ প্ৰতীক ভগৱান আমাৰ বাবে পূজনীয়। ভগৱান আমাৰ পৰিৱেশত বিৰাজমান। সেয়ে একান্তভাৱে আমি ভকতি বা ভক্তি কৰিব পৰাতো আমাৰ মূল মন্ত্ৰ হ'ব লাগে। ভকতি-বিনতি সদায় অন্তৰত ৰখাজনেই হ'ল ভকত আৰু এই ভকতেই হ'ল বৈষ্ণৱ।

সত্ৰ শব্দইও সৎলোকৰ উপাসনাৰ স্থলীকে বুজায়। যি ঠাইত বৈষ্ণৱসকলে একেলগে সহজ-সৰল জীৱন-যাপন কৰে আৰু য'ত সৎ আৰু উদাৰ মনেৰে শান্তিৰ কামনা কৰে, সুন্দৰৰ আৰাধনা কৰে, জ্ঞান লাভৰ কামনা কৰে সেয়ে সত্ৰ। আনহাতে কণমানিহঁত, আমি সকলোৱেই মহান মনীষীসকলৰ নাম পিতৃ-মাতৃ বা অভিভাৱক, গুৰুস্থানীয়লোক বা জ্যেষ্ঠসকলৰ মুখৰ পৰা নিশ্চয় শুনিছা। যেনে, সৌ সিদিনা আমাৰ মাজৰ পৰা হেৰাই যোৱা ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ নাম, জ্ঞানপীঠ বঁটা বিজয়ী মামণি ৰয়ছম গোস্বামীৰ নাম নতুবা মহামানৱ মহাত্মা গান্ধীৰ নাম, মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ-মাধৱদেৱৰ নাম নিশ্চয় শুনিছাহঁক। এইসকলো আমাৰ দৰেই মানুহ, কিন্তু তেওঁলোকে আমাক শিকাই যোৱা, দি যোৱা মহান আদৰ্শৰ বাবে এই জগতত তেওঁলোক মহান, মৰিও অমৰ। পিছলৈ তোমালোক ডাঙৰ হ'লে এইসকলৰ আদৰ্শৰ বিষয়ে পঢ়িব পাৰিবা, বুজিব পাৰিবা। গতিকে সত্ৰ শব্দটোও এক আদৰ্শৰ প্ৰতীক। এনে আদৰ্শৰ বাটকটীয়া আছিল মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ। কণমানিহঁত আৰু এটা কথা জানি থোৱা ভাল হ'ব যে জ্ঞান আহৰণ সৎ আৰু শুদ্ধ পথেৰে কৰিলে মানুহৰ মনত সুস্থিৰ বিশ্বাস জন্মে আৰু এই বিশ্বাসৰ পৰাই আদৰ্শৰ সূত্ৰপাত ঘটে। শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱৰ মহান আদৰ্শ আৰু অৱদানসমূহ এই সত্ৰসমূহত আজিও বৰ্তি আছে। তদুপৰি বৈষ্ণৱ আৰু সত্ৰ— এই দুটা শব্দৰ লগত আৰু এটা শব্দ যোগ কৰা আছিল 'সংস্কৃতি' শব্দটো। এতেকে 'সংস্কৃতি' শব্দটোৰ সৰল অৰ্থ হ'ল জনসাধাৰণৰ জ্ঞান-বুদ্ধি, বিশ্বাস, ৰীতি-নীতি, আচাৰ-ব্যৱহাৰ আৰু মানসিক উৎকৰ্ষ সাধন। সংস্কৃতিৰ দেশ ভাৰতবৰ্ষত শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱে এক সুকীয়া সংস্কৃতিৰ সূচনা কৰি গৈছে— এই সংস্কৃতিয়েই হ'ল পূৰ্ব ভাৰতৰ সংস্কৃতি। যি বিশ্বত বিৰল।

দৰাচলতে কণমানিহঁত গম পালা যে বৈষ্ণৱ সংস্কৃতিৰ চৰ্চা বা অভ্যাসৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ স্থলী হ'ল অসমৰ সত্ৰসমূহ। লগত দিয়া ছবিখনলৈ মন কৰাচোন। এইখন এখন সত্ৰৰ ছবি—

ছবিখন দেখোতেই ধৰিব পাৰিবাহঁক সত্ৰসমূহ দেখিবলৈ কেনেকুৱা। কেতিয়াবা অসমৰ বিভিন্ন ঠাইত স্থাপিত সত্ৰসমূহলৈ গৈ নিজ চকুৰে চাই অভিজ্ঞতা অৰ্জন কৰিব পাৰিবা। বিশ্বৰ বৃহত্তম নদী দ্বীপ মাজুলীলৈ তোমালোকৰ অভিভাৱকৰ লগত গৈ চাই আহিবা। তাত একাধিক সকৰৰ সত্ৰ আছে। অকল মাজুলীতে নহয় অসমৰ প্ৰায়বিলাক ঠাইতে সত্ৰ আছে, গলেহে গম পাবা। বৈষ্ণৱ সত্ৰ সংস্কৃতিৰ বিষয়ে অলপ হ'লেও গম পালা, এতিয়া পৰিৱেশ বুলি কওঁতেও নিশ্চয় বুজিব পাৰিবা। পৰিৱেশ বুলি ক'লে আন একো নহয়— আমি বাস কৰা পৃথিৱীখনৰ চৌপাশ, বায়ু-পানী, তৰু-তৃণ, জীৱ-জন্তু আদি সকলো উপাদান মিলিযেই হ'ল আমাৰ পৰিৱেশ। আমি বাস কৰা ঠাইখনৰ পৰিৱেশ বাসোপযোগী কৰি ৰাখিবলৈ আমি সংকল্প লোৱা উচিত।

এনে সংকল্প জাগ্ৰত হয় সংস্কৃতি আহৰণৰ পৰা। গতিকে সংস্কৃতি আহৰণৰ বাবে আমাৰ প্ৰয়োজন হয় সাধনাৰ আৰু এই সাধনা গঢ় লৈ উঠে আদৰ্শৰ ভেটিত। তেনে আদৰ্শ লাভৰ বাবে জ্ঞানৰ স্থললৈ গৈ আমি আমাৰ মন-চেতনা সৎ আৰু শুদ্ধ পথেৰে চলিব পৰাকৈ অভ্যাস কৰিব লাগিব। শাৰীৰিক শ্ৰম আৰু মানসিক শ্ৰমৰ সমন্বয়ত এনে নিতৌ নৈতিক আদৰ্শেৰে পৰিচালিত হয় বৈষ্ণৱ সত্ৰসমূহ।

এতিয়া আমি বুজিবলৈ চেষ্টা কৰোঁ সত্ৰৰ পৰিৱেশ আৰু আকাৰ বা অবয়বৰ বিষয়ে। ছবিত দেখাৰ দৰে সত্ৰখনৰ চৌপাশত ভক্তি বিৰাজিত হৈ থাকে। ভক্তি অৰ্থাৎ এক বিশ্বাস। এই বিশ্বাস নিৰ্ভৰ কৰে পৰিৱেশৰ সান্নিধ্যত। সত্ৰৰ নিৰ্দিষ্ট আয়তন নাথাকে। সত্ৰখনৰ নিজাববীয়া ভূমি খণ্ডই হ'ল সত্ৰৰ ভূমি সম্পত্তি। সত্ৰত শাৰীৰিক আৰু মানসিক শিক্ষাৰ পোহৰ বিলোৱা হয়। মানৱ সম্পদ হিচাপে সত্ৰত থাকে সত্ৰৰ মূল পৰিচালক সত্ৰাধিকাৰ। সত্ৰাধিকাৰৰ পাছতে পদ, স্থান আৰু কৰ্ম অনুসৰি ক্ৰমে বুঢ়া ভকত, মেধি, পাচনি, অধ্যাপক, দেউৰী, নাম লগোৱা, গায়ন-বায়ন, মুক্তিয়াৰ সমন্বিতে একাধিক বৈষ্ণৱ। তেনেদৰে সত্ৰখনৰ মূল সম্পত্তি কীৰ্তনঘৰ, মণিকূট, কৰাপাত বা বাটচ'ৰা, সত্ৰৰ বহাসমূহ, দৌল, চোঁঘৰ ইত্যাদি সত্ৰখনৰ ভূমিত অৱস্থিত। জীৱন প্ৰণালীভেদে সত্ৰ দুভাগত বিভক্ত। এভাগ গৃহস্থী সত্ৰ, আনভাগ ব্ৰহ্মচাৰী সত্ৰ। গৃহস্থী সত্ৰত সত্ৰাধিকাৰ প্ৰমুখ্যে সকলো বৈষ্ণৱে বিবাহপাশত আবদ্ধ হয় আৰু ব্ৰহ্মচাৰী সত্ৰত বিয়া-বাৰু নিষিদ্ধ। কোনো বৈষ্ণৱেই ব্ৰহ্মচাৰী সত্ৰত ঘৰ-সংসাৰ নকৰে। বৰ্তমান সময়ত সম্পূৰ্ণ এখন ব্ৰহ্মচাৰী সত্ৰতে প্ৰধানকৈ সত্ৰ এখনৰ মূল অংগসমূহ দৃশ্যমান হয়। অৱশ্যে গৃহস্থী সত্ৰসমূহতো সত্ৰ এখনৰ সম্পূৰ্ণ উপাদানসমূহ দেখিবলৈ পোৱা যায়। ইয়াৰ উদাহৰণস্বৰূপে বৰপেটা সত্ৰ আৰু বৰদোৱা সত্ৰ অন্যতম। আনহাতে ব্ৰহ্মচাৰী সত্ৰৰ সম্পূৰ্ণ উপাদান কমলাবাৰী সত্ৰ, আউনিআটী সত্ৰ আৰু দক্ষিণপাট বা গড়মূৰ সত্ৰত আজিও বিৰাজমান।

সত্ৰখন স্থাপিত হোৱা ভূ-খণ্ডসমূহক বৈষ্ণৱসকলে বসবাস কৰা ঘৰসমূহে চাৰিওফালে বেৰৰ দৰে নিৰাপদে বেষ্টন কৰি আছে। সেই ভকতৰ আৱাসসমূহক 'হাটী' বুলি জনা যায়। সেয়ে সত্ৰৰ চাৰিও দিশ চাৰিহাটীৰে পৰিবেষ্টিত হৈ থাকে। ইয়াৰে উত্তৰ দিশত থকা হাটীসমূহক উত্তৰহাটী, দক্ষিণফালে দক্ষিণহাটী আৰু পূব পিনে পূবহাটী নামেৰে নামকৰণ হয়। এই হাটীসমূহতে বৈষ্ণৱসকলক শিশুকালৰে পৰা শাৰীৰিক আৰু মানসিক শিক্ষা দিয়া হয়। সত্ৰৰ বহা বা 'হাটী'সমূহ হ'ল বৈষ্ণৱসকলৰ মানসিক-শাৰীৰিক উৎকৰ্ষসাধনৰ কঠীয়াতলি। তদুপৰি সত্ৰৰ চৌহদ্দতে একোটাকৈ বৃহৎ পুখুৰী, গছ বিৰিখ, শাক-পাচলি আৰু কৃষি ভূমিও অৱস্থিত। ইয়াৰে কৃষিভূমি সত্ৰৰ পৰা কিছু নিলগত থাকে যদিও সেই ভূখণ্ড সত্ৰৰ অন্তৰ্গত। ইয়াৰ উপৰি শৃংখলিতৰূপত বৈষ্ণৱসকলৰ স্নানাগাৰ, শৌচাগাৰ, খোৱাপানীৰ ব্যৱস্থা, খাদ্য-প্ৰস্তুতগৃহ

সজ্জিত হৈ থাকে। হাটীসমূহ খেৰ আৰু বাঁহ-কাঠেৰে নিৰ্মিত, দুৱাৰ-খিৰিকি বা বেৰসমূহত কাঠৰ নক্সা খচিত। আজি কালি পকাগৃহ হ'লেও প্ৰায় সংখ্যক সত্ৰৰ গৃহ কেঁচা আৰু স্বাভাৱিকতে ভিতৰ ভাগ প্ৰাকৃতিকভাৱে শীত-তাপ নিয়ন্ত্ৰিত যেন লাগে। এই গৃহসমূহৰ পৰাই বৈষ্ণৱসকলে নিত্য-নৈমিত্তিক কাৰ্যসূচীসমূহ সমাপন কৰে। সত্ৰসমূহৰ চৌপাশ দেখিলেই মনলৈ আহে এক আনন্দ-অনুপ্ৰেৰণা আৰু আধ্যাত্মিক অনুভূতি। কিয়নো আজিৰ যুগত, কম্পিউটাৰ— ৰবটিকৰ যুগত সত্ৰসমূহৰ পৰিৱেশ এক প্ৰকাৰ প্ৰত্যাহ্বানস্বৰূপ হৈ পৰিছে৷ কাৰণ পৃথিৱীত বিজ্ঞান-প্ৰযুক্তিৰ ক্ৰমোন্নতিৰ চৰমসীমাই জনসাধাৰণক এফালে আচম্বিত কৰি তোলাৰ বিপৰীতে আনফালে ভয়ংকৰ প্ৰদূষণে তেওঁলোকক পেপুৱা লগোৱা দেখা গৈছে৷ এইক্ষেত্ৰত এনে একাম জনসাধাৰণে তাহানিৰ দৰেই জীৱন প্ৰৱৰ্তাই অহাটোও নিশ্চয় প্ৰত্যাহ্বানমূলক নহয় নে অকণিহঁত। তোমালোকেও ভাবাচোন কেনে আচৰিত সত্ৰৰ জীৱন-প্ৰণালী। যি সময়ত মানুহে মহাকাশলৈ গৈছে গগনচুম্বি অট্টালিকাত বাস কৰিছে, ঘৰৰ ভিতৰতে ইন্টাৰনেটযোগে পৃথিৱীৰ খবৰ ৰাখিবলৈ সক্ষম হৈছে আৰু যিখন পৃথিৱীত নিতৌ বায়ু প্ৰদূষণ, পানী প্ৰদূষণ, শব্দ প্ৰদূষণৰ দৰে ভয়াবহ প্ৰদূষণে সকলোকে ধ্বংস কৰিবলৈ ধৰিছে তেনে এখন পৃথিৱীতে বাস কৰা সত্ৰীয়ালোকসকলে সহজ-সৰল জীৱন-যাপনেৰে সুন্দৰ পৃথিৱী এখন গঢ়ি তোলাৰ কামত নিতৌ মনপুতি ব্যস্ত হৈ পৰাটো কিমান কষ্টকৰ, কিমান সহ্য-ধৈৰ্য আৰু সাহসিকতাৰ কাম, এবাৰলৈ ভাবিচোৱা। আজিৰ পৰা পাঁচশ বছৰৰ পূৰ্বে শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱে দি যোৱা আদৰ্শ আৰু সংস্কৃতি ধৰি ৰাখিবলৈ খোজা আৰু ধাৰাবাহিকতা অক্ষুণ্ণ ৰখাত কিমান পৰিশ্ৰম কৰি আহিছে বা কৰিব লগা হৈছে এই বৈষ্ণৱসকলে সেয়া কল্পনাৰ অতীত। এখন পূৰ্ণাংগ সত্ৰত সজীৱ হৈ থাকে প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশ। অপূৰ্ব আনন্দ, শান্তিৰ শোভাই নিতৌ বিৰাজ কৰে সত্ৰত। বিভিন্ন ফল-ফুলৰ গছ, ঔষধি গছ, ফুলনি আদিৰে সুশোভিত আৰু গোন্ধত আমোলমোলাই থকা সত্ৰ এখনৰ পৰিৱেশ সজীৱ কৰি ৰাখি আহিছে৷ ইয়াৰ উপৰি সত্ৰত উৎপাদিত বিভিন্ন নিভাঁজ শস্য আৰু শাক-পাচলি, ফলাহাৰে বৈষ্ণৱসকলক কুশলে জীৱন-নিৰ্বাহত সহায় কৰি আহিছে৷ তদুপৰি আধ্যাত্মিক চেতনাৰে উদ্বুদ্ধ বৈষ্ণৱসকলেও সত্ৰৰ টোলতে আনুষ্ঠানিক শিক্ষা, বিভিন্ন ভাষা-শিক্ষা আহৰণ কৰি আহিছে৷ শাৰীৰিক শিক্ষাৰ ভিতৰত ধ্যান, প্ৰাণায়াম, মাটি আখৰাৰ দৰে কঠোৰ অনুশীলন অব্যাহত ৰাখি শৰীৰক ৰোগমুক্ত কৰাৰ লগতে আত্মাও শুদ্ধকৈ ৰাখিবলৈ কৰা প্ৰয়াস আজিকালিৰ কম্পিউটাৰ শিক্ষাতকৈ কোনো গুণে কম নহয়। ইপিনে কলা-সংস্কৃতিৰ ক্ষেত্ৰতো কথাই নাই। এজন বৈষ্ণৱে গীত গাব পাৰে, খোল-তালবজাব পাৰে, ভাও দিব পাৰে, নৃত্য কৰিব পাৰে, আঁকিব পাৰে, সাজ-পাৰ প্ৰস্তুত কৰিব পাৰে, নিত্য ব্যৱহাৰ্য সামগ্ৰী যেনে— বেত-বাঁহৰ সামগ্ৰী প্ৰস্তুত কৰিব পাৰে, ভাওনাত ব্যৱহৃত ৰং-ৰকা, চোঁ-মুখা আদি প্ৰস্তুত কৰিব পাৰে অনায়াসে। তদুপৰি সমাজব্যৱস্থাতো অকৃত্ৰিম বৰঙণি আগবঢ়োৱা সত্ৰৰ বৈষ্ণৱসকলে সমাজৰ অপায়-অমংগল দূৰ কৰাৰ কাৰণে, বিশ্ব শান্তি স্থাপনৰ অৰ্থে মহাপালনাম, অথবা ভাগৱত পাঠ কৰি বহুজনৰ মনৰ পৰা ভয়-শংকা দূৰ কৰাৰো ব্যৱস্থা হাতত লৈ আহিছে৷

পৃথিৱীত এজন বৈজ্ঞানিক বা এজন মহামানৱৰ সৃষ্টিত যিমান ত্যাগ স্বীকাৰ, যিমান আগ্ৰহ গুণ আহৰণ কৰিব লাগে সত্ৰৰ এজন বৈষ্ণৱেও সমান গুণ আয়ত্ত কৰিব লাগে। ইয়াৰ ভিতৰতে ক্ষমাশীল, শান্তি, সাধুতা, সুশীল ভূষণ, পৰিশ্ৰমী, পৰোপকাৰী, নৱধাভক্তিৰ অধিকাৰী, বিদ্যানৰ দৰে স্বমহিমামণ্ডিত গুণ এজন বৈষ্ণৱে অৰ্জন কৰিব পাৰিলেহে প্ৰকৃত বৈষ্ণৱ হ'ব পাৰে। একেবাৰতে ক'বলৈ গলে একান্ত বৈষ্ণৱ এজন হ'বলৈ হ'লে আজীৱন সাধনাসিদ্ধ হ'ব লাগিব। সাধনাৰ বিনে যেন গতি নাই। কণমানিহঁত, তোমালোকে সাধনা শব্দটো ধৰিব পাৰিছনে। সাধনা হৈছে কঠোৰ পৰিশ্ৰমৰ মৰ্যাদা। এই কঠোৰ পৰিশ্ৰমৰ পাছতে যি ফল পোৱা হয় সেয়াহে সাধনাৰ সিদ্ধি বুলি কোৱা হয়। তেন্তে, গম পালানে, এজন বৈষ্ণৱ হ'বলৈ কিমান গুণৰ আৱশ্যক। বৈষ্ণৱ মানে প্ৰকৃত বৈষ্ণৱ। দেখাক দেখি নহয়। এতিয়া আমি আলোচনা কৰো এই বৈষ্ণৱসকলেনো সত্ৰত কোন সময়ত কি কাম কৰে আৰু তাৰ পৰা আমাৰ পৰিৱেশ কেনেকৈনো ৰক্ষা হয়।

মইনাহঁত, এই ছবিখন চোৱাচোন। ই হৈছে সত্ৰৰ কীৰ্তনঘৰ

ভিতৰৰ ছবি।

ইমান সময়ে তোমালোকক সত্ৰৰ কীৰ্তনঘৰটোৰ বিষয়ে কোৱা হোৱা নাছিল। ছবিখন ধৰিব পাৰিছনে। কীৰ্তনঘৰ মানে নামঘোৱা ঘৰ, তপস্যা কৰা ঘৰ। ইয়াত নাচ-বাগ, ভাওনা আদিও কৰা হয়। সত্ৰত উৎসৱ, বিভিন্ন তিথি পাতিলে ভাওনা, নাচ-বাগ আদি প্ৰদৰ্শন কৰা হয়। কীৰ্তনঘৰ হ'ল সত্ৰৰ আটাইতকৈ পবিত্ৰ স্থান। এই কীৰ্তন ঘৰটোৱেই অসমৰ বৈষ্ণৱ সমাজৰ মূল সাংস্কৃতিক সম্পদ। সাধাকাতে কীৰ্তনঘৰটোত গুৰু আসন (য'ত সেৱা কৰা হয়), তেল-বন্তি দিয়া ঠাই, ভৰা থোৱা স্থান আৰু অকণমান দূৰত্বত শৰাই পতা স্থান, পুথি পঢ়াৰ স্থান নিৰ্ধাৰণ কৰা আছে। তদুপৰি বিৰাট শূন্য হৈ থকা কীৰ্তনঘৰটোৰ স্থানসমূহত মানুহ নথকা সময়তো সংৰক্ষিত হৈ থাকে। স্থানসমূহ এনেধৰণৰ— উত্তম, মধ্যম আৰু অধম স্থান। দুফালে দুকাষে কীৰ্তনঘৰটোৰ দীঘলে দীঘলে দৰ্শক বহাৰ স্থান, একেবাৰে সোঁ মাজত দীঘল অংশত ভাৱৰীয়াৰ প্ৰৱেশৰ স্থান। সেই স্থানতে খোল প্ৰসংগ, নাম-কীৰ্তন, আনকি গায়ন-বায়ন গোৱাও হয়। কীৰ্তনঘৰত জোতা-চেণ্ডেল সুমুৱাব নোৱাৰি। নিষিদ্ধ কৰা আছে। কীৰ্তনঘৰৰ মুখৰ ফালে মণিকূট আৰু একেবাৰে দুৱাৰ-ডলিৰ ফালে কৰাপাত বা বাটি চ'ৰা থাকে। পূৰ্বতে কীৰ্তনঘৰৰ বাহিৰেদি সন্মুখভাগত 'চোঁঘৰ' বুলি এবিধ ঘৰ আছিল— সেই ঘৰটোতে ভাৱৰীয়াক সজোৱা হয়। ভাৱৰীয়াৰ পোচাক-পৰিচ্ছদ আৰু মুখাসমূহ চোঁঘৰত ৰখাৰ ব্যৱস্থা আছিল। আজিকালি সত্ৰত কীৰ্তন ঘৰৰ পৰা নিলগত সজা হয় চোঁঘৰ। কীৰ্তন ঘৰটোৱে সমাজত বিশেষ প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰি আহিছে। ইয়াত বৈষ্ণৱসকলৰ মানসিক উৎকৰ্ষ সাধন হোৱাই নহয় চৌপাশৰ পৰিৱেশ এক সুস্থিৰ অৱস্থাত ৰাখে। চৈধ্য প্ৰসংগ প্ৰচলন হয় কীৰ্তনঘৰত। সূৰ্য উদয় হোৱাৰ পৰা নিশা দোভাগলৈ সাংস্কৃতিক কাৰ্যসূচীৰ চৰ্চা চলে নিতৌ। যাক প্ৰসংগ বুলি আখ্যা দিয়া হয়। কীৰ্তনঘৰৰ কাৰ্যসূচীৰ লগত যদি আমি বাহ্যজগতৰ পৰিৱেশক তুলনা কৰো তেন্তে দেখা পাওঁ যে কীৰ্তন ঘৰৰ পৰিষ্কাৰ-পৰিচ্ছন্নতা, নিয়মানুৱৰ্তিতাই ইয়াৰ পবিত্ৰতাক সদায় সযতনে সংৰক্ষণ কৰি আহিছে। সেই পৰিৱেশ দৃশ্যমান হ'লেই বাহিৰৰ পৰিৱেশো পবিত্ৰতাৰ প্ৰতি আকৰ্ষিত হৈ একাত্ম অৰ্থাৎ এক হোৱাৰ প্ৰয়াস কৰে। আমি যদি চাওঁ, অকল কীৰ্তন ঘৰহে পৰিষ্কাৰ হৈ থাকিব লাগে নেকি; আমি বাস কৰা ঘৰ-দুৱাৰ, পথ, পদূলি, নলা-নৰ্দমা আদি চাফ হ'ব নালাগে নেকি? ভকত-বৈষ্ণৱে যি কষ্টেৰে নামঘৰটো বা কীৰ্তনঘৰটো পৰিষ্কাৰকৈ ৰাখি তাৰ পবিত্ৰতাৰ জেউতি অমূল্য ৰখাত হ'ত উজান দি আহিছে আমিনো সমূহীয়াকৈ সমাজৰ পৰিৱেশ সঠিকভাৱে ৰখাৰ ক্ষেত্ৰত হ'ত উজান নিদিওঁ কিয়? ইয়াৰ উপৰি সত্ৰৰ সময় অনুসৰি প্ৰচলিত সংগীতানুষ্ঠানে ইয়াৰ চাৰিওফালৰ বাতাবৰণ সতেজ কৰি ৰাখে। সংগীতৰ মৃদু শব্দই প্ৰদূষণৰ সৃষ্টি নকৰে বৰং গুঞ্জ গুঞ্জনি বৃদ্ধিৰ ক্ষেত্ৰত অৰিহণা যোগোৱাৰ উপৰি জনসাধাৰণে তেনে শব্দ শুনিলেই মনত এক প্ৰেৰণা-আনন্দ লাভ কৰে। আনহাতে সৰিয়হৰ তেল বা মিঠাতেলৰ চাকি জ্বলাই কীৰ্তনঘৰৰ ভিতৰত যি পোহৰৰ ব্যৱস্থা কৰা হয় সেই পোহৰ বা শলিতাৰ পৰা ওলোৱা গোন্ধ আৰু ভাপে মানৱ শৰীৰত অপকাৰৰ সলনি উপকাৰহে কৰে। মিঠাতেল চাকিৰ পৰা জ্বলন্ত অৱস্থাত ওলোৱা গোন্ধ আৰু ধোৱা প্ৰাকৃতিকভাৱে পোৱা এবিধ ঔষধ। বতাহত মিহলি হোৱা অৱস্থাত চকু আৰু চুলিৰ বাবে উত্তম বুলি প্ৰবাদ আছে। আনকি কীৰ্তনঘৰৰ ভিতৰত যি খাদ্যৰ প্ৰচলন আছে সেয়াও শৰীৰৰ বাবে উত্তম। কীৰ্তন ঘৰৰ ভিতৰত নৈবেদ্য হিচাপে জাগ কৰা প্ৰসাদখিনিৰ উপাদানসমূহ সম্পূৰ্ণ কেঁচা আৰু সহজে হজম হ'ব পৰা খাদ্য। মগুমাহ, বুটমাহ, নাৰিকল, কল, আখৈ চাউল, আদা আদিৰ সংমিশ্ৰণ অকল নিমখ মিলাই সেৱন কৰা এই খাদ্যসম্ভাৰ অতি পুষ্টিকৰ। এটা কথা মন কৰিবা অকণিহঁত, নিতৌ কীৰ্তনঘৰত বিভিন্ন বৈষ্ণৱৰ পদস্পৰ্শত

কিমান বীজাণুৱে কীৰ্তনঘৰৰ মজিয়াত প্ৰৱেশ কৰে ভাৱিব নোৱাৰি। কিন্তু সেই কীৰ্তনঘৰৰ মজিয়া পৰিষ্কাৰ কৰাটো দিনেকীয়া এটা কাম। গোবৰ-পানী দি মচি তাৰ ওপৰত তুলসী পানী ছটিয়াই বীজাণুমুক্ত কৰি ৰাখে কীৰ্তনঘৰ। দেখাত এনেহেন লাগে বাহিৰৰ পৰা কোনো এজন ৰুগীয়ালোকে কীৰ্তনঘৰত প্ৰৱেশ কৰিলেই তেওঁৰ ৰোগ দূৰ হ'ব। প্ৰকৃততে এনে ভাৱেৰে বহু দৰ্শক-বৈষ্ণৱে কীৰ্তনঘৰত পৱিত্ৰভাৱেৰে মূৰ দোঁৱাই আহে যে। কি আশ্চৰ্যকৰ, তেনেদৰে বাঞ্ছা কৰা মতে ফলো লাভ কৰা দেখা পোৱা যায়। অকল কীৰ্তনঘৰকেই নহয় সত্ৰত থকা প্ৰতিটো গৃহই বৈষ্ণৱসকলে অতি পৱিত্ৰতাৰে ৰাখি আহিছে। যাৰ ফলত সত্ৰৰ বৈষ্ণৱসকলৰ বেমাৰ-আজাৰ কম আৰু ৰোগমুক্ত হোৱাৰ বাবে বৈষ্ণৱসকলৰ শৰীৰ-মন প্ৰফুল্লিত থাকে আৰু তেওঁলোক পৰিশ্ৰমীও হয়। সত্ৰথলৰ আলি-পদূলি, নলা-নৰ্দমা, পুখুৰী আদি সুন্দৰকৈ স্বাস্থ্যসন্মত কৰি ৰাখে ভকতসকলে। যাতে সত্ৰৰ প্ৰাকৃতিক শোভা, পৰিষ্কাৰ-পৰিচ্ছন্নতাই চৌদিশে পৰিৱেশ সুস্থিৰ কৰি ৰাখে— এনে এক ভাৱত ভকতসকল কৰ্মত ব্ৰতী হৈ পৰে। ইয়াৰ লগতে সত্ৰৰ ভকতসকলে কৃষি কৰি, বৃক্ষৰোপণ কৰি, পশু পালন কৰি অকল জীৱন-নিৰ্বাহ কৰাই নহয় প্ৰাকৃতিক ভাৰসাম্য ৰক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত অৰিহণা যোগাই আহিছে। বিশেষকৈ এক আদৰ্শ প্ৰৱৰ্তন কৰি আহিছে শাৰীৰিক আৰু মানসিক উৎকৰ্ষ প্ৰদানৰ লগতে পৰিৱেশ সুস্থিৰে ৰখাৰ ক্ষেত্ৰতো। সূৰ্য উদয় নোহওঁতে শয্যা ত্যাগ কৰি বৈষ্ণৱসকলে নিজ নিজ পদমৰ্য্যাদাৰে কৰ্ম কৰি সেৱাৰ মনোভাৱেৰে, নিস্বাৰ্থতাৰে সত্ৰৰ উন্নয়নত যে অকল অৰিহণা যোগাই আহিছে এনে নহয় বৃহৎ এখন সমাজ সুস্থ-শান্তিৰে ৰক্ষা কৰি ৰখাৰ ক্ষেত্ৰতো প্ৰহৰীৰ ভূমিকা পালন কৰি আহিছে। তদুপৰি সত্ৰত প্ৰতিদিনে প্ৰচলিত নিয়ম ৰীতি-নীতি, আচাৰ-অনুষ্ঠান পৰিৱেশ টনকিয়াল কৰি ৰখাত গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰি আহিছে। সত্ৰৰ বাহিৰ-ভিতৰৰ পৱিত্ৰতা ৰক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰতিজন বৈষ্ণৱ যে প্ৰকৃততে পৰিষ্কাৰ, সদাচাৰী হ'ব লাগে সেই শিক্ষাও সত্ৰত দিয়া হয়। যাৰ বাবে শয্যা ত্যাগ কৰাৰ পৰা পুনৰ নিশা শয্যা গ্ৰহণ কৰাৰ সন্ধ্যালৈকে সদায় সচেতনতাৰে পৰিচালিত হৈ আহিছে। ইয়াৰ ভিতৰতে ভকতসকলে পালন কৰা নৈমিত্তিক ৰীতি-নীতিৰ ভিতৰত শৌচাচাৰ, দাঁত চাফা কৰা নিয়ম, স্নান বিধি, ভোজন বিধি, উপবেশন, গমন বিধি, বচন বিধি, শয়ন বিধি ইত্যাদি আমি আংশিকভাৱে দেখা কটকটীয়া বিধিসমূহ নিৰ্বিবাদে পালন কৰি অহা দেখা পাওঁ। যি ৰীতি-নীতিসমূহ সমাজতো সদায় প্ৰচলন হৈ অহা উচিত। কাৰণ স্বাস্থ্যই পৰম ধন। গতিকে প্ৰথমে স্বাস্থ্য ভালে থাকিলেহে আমাৰ পৰিৱেশো স্বাস্থ্য-সন্মত হ'ব বুলি ভকতসকলৰ বিশ্বাস। ইয়াৰ উপৰি ভকতসকলে 'Art of living' বা 'Standard of living' — অৰ্থাৎ জীৱন যাপনৰ কলাসমূহ সত্ৰতে শিকি লয়। যাৰ ফলত শৰণ, ভজন, দীক্ষা আদি গ্ৰহণ কৰিব লগা হয়। শিশুসকল, তোমালোক ডাঙৰ হ'লে এই বিষয়ে ভালদৰে অনুধাৱন কৰিব পাৰিবা। কিয়নো তোমালোকৰ দৰে একাংশ শিশু ভকতেও শৈশৱৰ পৰাই সত্ৰত এনেবিলাক ৰীতি-নীতি গ্ৰহণ কৰি এজন পূৰ্ণ বৈষ্ণৱ হোৱাৰ সংকল্প গ্ৰহণ কৰি আহিছে।

সত্ৰত প্ৰাতঃপ্ৰসংগৰ পাছতে অভিনৱ প্ৰাতঃ প্ৰসংগ চলে। এই প্ৰসংগৰ সময়তে কৃষক ভকতসকল কৃষি কৰ্মত, বিদ্যাৰ্থীসকল অধ্যয়নত, ধৰ্মীয় বৃদ্ধসকল ধৰ্মালাপত, সত্ৰৰ

সত্ৰীয়া কৰ্মচাৰীসকলে পদবী অনুযায়ী যাৱতীয় কাৰ্য যেনে সত্ৰৰ কীৰ্তনঘৰ পৰিষ্কাৰ, গুৰু আসন পৰিষ্কাৰ, ফুল, তুলসী গোটোৱা, প্ৰসাদ আদিৰ ব্যৱস্থা কৰে। সত্ৰৰ কীৰ্তনঘৰত মুঠতে সাতবাৰ দবা বজোৱা হয়। দবাৰ ধ্বনিয়ে ভকতসকলক সময়ৰ সংকেত দিয়াৰ উপৰি দবাৰ শব্দ অৰ্থাৎ দুম্-দুমৰ অৰ্থ হৈছে দয়াৰ চতুৰে দান দিয়াটো ভকতৰ পৰম কৰ্তব্য। সাতবাৰকৈ কোবোৱা দবাৰ সময় অনুসৰি নামকৰণ কৰা হৈছে এনেদৰে— চৌপৰ দবা, চাৰিকাঁৰ দবা, পৰমৰা, তিনিপৰ মৰা, সন্ধ্যা দবা আৰু নামখোৱা দবা। দবাৰ শব্দই পৰিৱেশ গুৰু-গম্ভীৰ কৰি তোলে। মানুহক কামত লাগিবলৈ সোঁৱৰাই দিয়ে আৰু সময় সচেতনতাৰ প্ৰতি অনুপ্ৰেৰণা যোগায়। সেইদৰে কীৰ্তন ঘৰৰ ভিতৰৰ গুৰু আসনৰ পবিত্ৰতাই মানুহৰ পৱিত্ৰ শৰীৰ, পৱিত্ৰ মন আৰু পৱিত্ৰ চেতনাকে চিহ্নিত কৰিছে। সেইদৰে মানুহৰ দেহ-মন পৱিত্ৰ আৰু সুস্থ কৰি ৰাখিবলৈ সুগন্ধি চন্দন মিশ্ৰিত ফুল, তুলসীৰ নিৰ্মালি প্ৰস্তুত কৰি মূৰত ধাৰণ কৰিবলৈও উপদেশ দিয়া হয় সত্ৰত। তদুপৰি কপালত চন্দন আৰু আৰৈ চাউল মিশ্ৰিত গুড়াৰে তৈয়াৰ কৰা তিলক ধাৰণ কৰিবলৈও বৈষ্ণৱসকলক কোৱা হয়। নিৰ্মালি আৰু তিলক ধাৰণৰ বহুতো ঔষধি গুণ আছে। শৰীৰৰ বহু ৰোগৰ পৰা নিৰাময় কৰি ৰখাত নিৰ্মালি আৰু তিলকৰ গুৰুত্ব আছে। চন্দন বিশেষকৈ চকুৰ কাৰণে মহৌষধ। তেনেদৰে তিলকে শৰীৰত বিদ্যুৎ প্ৰবাহৰ দৰে কাম কৰি নাৰী আৰু পুৰুষসমূহ সবল কৰাত সহায় কৰে। পদ্মপুৰাণত বৰ্ণিত অনুসৰি সত্ৰত পঞ্চসংখ্যক তিলক ধাৰণ কৰে। সেয়া হ'ল কঁপাল, দুই ভ্ৰু মাজত, নাক আৰু দুই কাণত তিলক ধাৰণ কৰা হয়। উল্লেখ্য যে তিলক ধাৰণ কৰাৰ উপৰি ভকতসকলে বকুলফুল আৰু তুলসীৰ মালাও ধাৰণ কৰে। দৰাচলতে নিৰ্মালিৰ কাৰণে ব্যৱহৃত ফুলসমূহৰ ভিতৰত নাৰ্জি, দমনা, তগৰ, কেতেকী, তৰুৱা কদম, গোলাপ, কৰবী, চম্পা, নাহৰ আদি ফুল ব্যৱহৃত হয়। সেই কাৰণে সত্ৰত বিভিন্ন ফুলগছ, বকুল গছ আদি ৰোপণ কৰাটো বাধ্যতামূলক। সত্ৰত থকা এনে ফুলনিবাৰীয়ে পৰিৱেশ মধুময় কৰি ৰাখে। ইয়াৰ লগতে নানাবিধ ঔষধি গুণ সম্পন্ন গছ যেনে— তুলসী, নিম, নৰসিংহ, শেৱালীকে ধৰি অৰ্জুন, শাঁচিগছ, ফল-মূলৰ গছে সত্ৰৰ পৰিৱেশ পবিত্ৰ আৰু নদন-বদন কৰি ৰাখে।

সত্ৰত নিত্য-নৈমিত্তিক কৰ্ম সম্পাদনৰ লগতে কীৰ্তনঘৰতে ভকতসকলে আধ্যাত্মিক চৰ্চা কৰে। আধ্যাত্মিক চৰ্চা বহু প্ৰকাৰৰ। আধ্যাত্মিক চৰ্চাৰ জৰিয়তে সমস্ত দেহ-মনক সুস্থ কৰি ৰখাৰ লগতে পৱিত্ৰ মনোভাৱ পোষণতো সহায়ক হয়। ইয়াৰ লগতে আছে ভকতে সত্য, সুন্দৰৰ প্ৰতি শিৰ নত হৈ কৰা আঠ প্ৰকাৰ প্ৰণিপাত। ভকতসকলে সত্ৰত নিত্যকৰ্ম পুৱাৰ পৰা নিশালৈকে যেনেদৰে কৰে তেনেদৰে নৈমিত্তিক কৰ্ম বিশেষভাৱে গুৰু তিথি, বিহু, উৎসৱ-পাৰ্বণ, ফাঁকুৱা, জন্মাষ্টমী আদি পালন কৰি আহিছে। এনে সাংস্কৃতিক উৎসৱসমূহত ভকতসকলে সাংস্কৃতিক কাৰ্যসূচীও পালন কৰি আহিছে। ইয়াৰ ভিতৰত গায়ন-বায়নে কৰা 'খেমালি' নৃত্য আৰু নাট প্ৰদৰ্শনেই প্ৰধান। অৱশ্যে সত্ৰত সত্ৰীয়া ওজাপালিও প্ৰদৰ্শন হয়। ভকতসকলে এই প্ৰদৰ্শন ব্যৱস্থা কৰিবৰ কাৰণে বিশিষ্ট অধ্যাপকৰ ওচৰত আধ্যাত্মিক শিক্ষাৰ লগতে শাৰীৰিক শিক্ষাও গ্ৰহণ কৰে। এয়ে হ'ল মাটি আখৰা। মাটি আখৰা এক প্ৰকাৰ যোগ। মাটি আখৰা কৰি থকাজনৰ শৰীৰ নমনীয় হয় আৰু দেহ-মন নিৰোগী হয়।

মাটি আখৰাৰ পৰা অষ্টসিদ্ধি হয়। যেনে— অনিমা, লঘিমা, প্ৰাপ্তি, আকাম্য, মহিমা, ঈশিত্ব, বশিত্ব আৰু কামাৱসায়িতাৰ দৰে গুণ লাভ কৰে ভকতে। আচলতে সমাজৰ শিশুসকলক মাটি আখৰা শিক্ষা দিয়াটো বাধ্যবাধক হ'লে সমাজত কেতিয়াও বিশৃংখলতাৰ সৃষ্টি নহয় বুলি দৃঢ়তাৰে ক'ব পাৰি। পৰিৱেশ অটুট ৰখাৰ ক্ষেত্ৰত মাটি আখৰাৰ গুৰুত্ব অপৰিসীম। অকণিহঁত, শুনাচোন আজি-কালি মাটি আখৰা শিক্ষা কেনেদৰে খোলৰ বোলত দিয়া হয়!

মাত্ৰা - ৪ত বজোৱা হয়

তাক ধিনা ধেনিদাও তাতা থিতা থিতি তাথিদাও

মাটি আখৰা বহু প্ৰকাৰৰ আছে। যেনে গুৰা, জলক, চটা, চিটিকা, মুকলা, জাপ, থৰ, চলন, পাক, লন, বগলীজাপ, মৰহি পানীখোৱা, কাছৱাক্ক, হাতীখোজ, মোৰোপা, থুৰিক, কেটেলা, ছত্ৰাৱলীৰ দৰে মুঠ ৬৪ প্ৰকাৰ মাটি আখৰা আছে। মাটি আখৰাই শিক্ষাৰ্থীক অকল নৃত্য, নাট্য বিদ্যাতে পাৰ্গত নকৰে, ইয়াৰ লগতে শিকাৰুক নিয়মানুৱৰ্তীতাৰো শিক্ষা দিয়া হয়।

তেনেদৰে আধ্যাত্মিক দীক্ষাৰ লগতে নান্দনিক মানৰ উপক্ৰম ঘটাবলৈ সত্ৰত বিভিন্ন নৃত্য, যেনে—সূত্ৰধাৰ নৃত্য, বাহুৰ নৃত্য, ঝুমুৰা নৃত্য, কৃষ্ণ নৃত্য, চালি নৃত্য আদিৰো শিক্ষা ভালদৰে দিয়া হয়।

তাণ্ডৱ আৰু লাস্য প্ৰধান এই নৃত্যসমূহে সমাজ সংস্কাৰত প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰি আহিছে।

জিন তাথি তালাঞলা থিততাথি তালাঞলা
থিত তাথি তালাঞলা থিত তাথি তাক জিন

বোলটো শুনিলে মনত এটা প্ৰেকাৰৰ ভাৱ নাজাগেনে বাৰু। ইয়াৰ লগতে আছে বিভিন্ন গীত-মাতৰ আখৰা। দৈনন্দিনভাৱে ধ্ৰুপদীগুণ বিশিষ্ট বিভিন্ন বৰগীত, নাটগীত, দিহানাম, কীৰ্তন ঘোষাৰ সুৰে মন-প্ৰাণত পুলক যোগায়। উল্লেখযোগ্য যে বৰগীতসমূহত পৰিৱেশৰ কথা সুন্দৰকৈ বৰ্ণনা কৰা আছে। গীতসমূহত নিৰ্ধাৰিত কৰা ৰাগসমূহ আলাপ কৰিলেই সময়ৰ পাৰ্থক্য ওলায় পৰে। গীতসমূহত অকল যে পৰিৱেশৰে কথা বৰ্ণিত আছে এনে নহয়, নানা বিধ পক্ষী, পশুৰো বৰ্ণনা কৰা হৈছে। সুহাই, শ্যাম, কৌ, ললিত, অহিৰ, গান্ধাৰ, ধনশ্ৰী, মল্লাৰ, বৰাৰী, আশোৱাৰী, বেলোৱাৰ, মাহুৰ, সিন্ধুৰা, গৌৰী, বসন্ত, ভূপালী আদি ৰাগ সন্নিবিষ্ট বৰগীতসমূহত শ্ৰীকৃষ্ণৰ খেলন, জাগৰণৰ বিষয়ে বৰ্ণনা কৰাৰ উপৰি কোনো কোনো গীতত স্পষ্টভাৱে পৰিৱেশ অংকন কৰা হৈছে। উদাহৰণস্বৰূপে কেলিগোপাল নাটৰ ৰাগ সুহাইৰ এই গীত—

শৰত শশী নিশি ধৱলী অধিক।
লহ লহ মলয় পৱন তহি থিক।
বিকশিত বিপিন কুসুম পৰকাশ।
পেখি কৰল ৰাস কেলি বিলাস।
(কেলি গোপাল নাট)

একেখন নাটৰ শ্ৰীপয়াৰ ৰাগৰ এই গীতৰ বৰ্ণনা—

অখণ্ড মণ্ডল শশী শৰত ৰাতিত,
শশাংকে কোমল বৃন্দাবন বিকশিত।
লহ লহ বহে মন্দ মলয়া পৱন,
ৰাসক্ৰীড়া কৰিতে কৃষ্ণৰ ভৈলা মন।।

আনহাতে বৰগীতত ফুলৰ কথা এনেদৰে উদ্ধৃতি কৰা হৈছে—

ৰাগ - বসন্ত।।
তৰুৱা কদম্ব তলে হৰি মুৰুলি বজাই
সুৰ নৰ মুনিগণে চিত্তিৰা নপাই।।
সেউতী, মালতি ফুল দুৱাৰত ৰৈবো
গকুলৰ শ্ৰীকৃষ্ণক মালা গাঁথি দিবো।

তদুপৰি পশুধনৰ সুন্দৰ গতি বা চলনৰ বৰ্ণনা ৰামবিজয় নাটত পোৱা যায় ভটিমা আকাৰত—

নখ চয় চাৰু চন্দ্ৰ পৰকাশ
লহ লহ মত্তগজ গমন বিলাস
ক'ত লাৱণ্য বিহি নিৰমিল জানি
কোকিল নাদ অমিয়া ঝৰে বাণী।।

'নামঘোষা' পুথিতো মাধৱদেৱে লিখিছে—

কুকুৰ শৃগাল গৰ্দ্দভৰো আত্মা ৰাম
জানিয়া সবাক কৰিয়া প্ৰণাম।।

এই যোবাৰ পৰা বুজা যায় যে প্ৰাণী হত্যা মহাপাপ।

গীতসমূহৰ সুৰলা সুৰ আৰু তালৰ সংযোজনে শ্ৰোতাক বিমল আনন্দৰ খোৰাক জন্মায়। পৰিৱেশ ৰুনাত গীতসমূহৰ সাৰ্থকতাক কেতিয়াও নুই কৰিব নোৱাৰি। ইয়াৰ উপৰি অসমৰ অংকীয়া নাট-ভাওনাই পৰিৱেশ সংৰক্ষণত বিশেষ ভূমিকা লৈ আহিছে। পৰিৱেশ সংৰক্ষণৰ ক্ষেত্ৰত 'কালিয়দমন', 'পাৰিজাত হৰণ', 'কেলিগোপাল'ৰ দৰে অংকীয়া নাট ৰচিত হৈছিল আজিৰ পৰা পাঁচশ বছৰৰ পূৰ্বে। মাধৱদেৱৰ 'ঝুমুৰা'সমূহৰ ভিতৰত 'অৰ্জুনভঞ্জন', 'কোটোৰা খেলা', 'পিপৰা গুচোৱা' আদিত পৰিৱেশ ভিত্তিক ৰুনা আগবঢ়োৱা হৈছে। এনে নাটসমূহে প্ৰত্যক্ষভাৱে পৰিৱেশ সংৰক্ষণৰ ক্ষেত্ৰত মুখ্যপাত্ৰৰ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰি আহিছে। এইক্ষেত্ৰত সূত্ৰধাৰৰ ভূমিকাও অৱিহণা আছে। সূত্ৰধাৰৰ এটি শ্লোকৰ নাচৰ মাজত বৰ্ণনা আছে এনেদৰে—

কৃপাংগ, উপাংগ, তুপাংগ ভূসিতম্
তুধৰ সুধৰ ধৰ ধৰ ধগিতং,
অগদগ থগধৰ ধগ ধগ ধগিতং, গোবিন্দ শ্ৰীপদ পদ
বদই, গদই প্ৰধই, শ্ৰীধই ধৈ'

এইখিনিতে ক্ষণত পৰোতেই কথা এষাৰ জনাই থোৱা ভাল হ'ব যে আজি কালি উচ্চমানৰ প্ৰযুক্তি ব্যৱহাৰ কৰি কৃষিৰ বাবে চৰকাৰে যি ধৰণে জলসিঞ্চন ব্যৱহাৰ কৰিছে তেনেবোৰ আঁচনিয়ে সত্ৰক চুকি পাইছেগৈনে নাই জনা নাযায়, কিন্তু সত্ৰৰ ৰীতি-নীতি, পৰম্পৰাত এক জলসিঞ্চনৰ ব্যৱস্থা আছে। সেই জলসিঞ্চন কিন্তু আজিৰ আধুনিক জলসিঞ্চনৰ ব্যৱহাৰৰ দৰে নহয়, সেয়া হৈছে পবিত্ৰ কীৰ্তনঘৰত বিভিন্ন জনৰ সমাগমত বিভিন্নজনৰ পদত যোৱা ধুলি-বালি বা বীজাণুৱে কীৰ্তনঘৰ দূষিত কৰিব পাৰে বুলি সত্ৰৰ নিৰ্দিষ্ট এজন পদবীধাৰী লোকে কীৰ্তনঘৰৰ পৰা সমাগম নাইকিয়া হ'লে পাছত জলৰূপী নাৰায়ণ অৰ্থাৎ পানী এঘটিত বা লোটা এটাত তুলসী— চন্দন মিশ্ৰিত পানী কীৰ্তনঘৰত এফালৰ পৰা ছটিয়াই যায়। এনে কৰিলে কীৰ্তনঘৰৰ পবিত্ৰতা অটুট থাকে বুলি সত্ৰবাসীয়ে বিশ্বাস কৰে। কীৰ্তন ঘৰত এনেকৈ পানী চটিওৱা কাৰ্যকো সত্ৰত জলসিঞ্চন বুলিয়ে কয়।

সমাজত পালনীয় সকলো উৎসৱ-পাৰ্বণ সত্ৰতো বৰ উলহ-মালহেৰে ৰীতি-নীতিৰ মাজেৰে পালন কৰা হয়। আনহাতে, বিশ্বজনৰ শান্তিৰ বাবে অপায়-অমংগল, দুৰাৰোগ্যসমূহ নিৰ্মূলৰ বাবে সত্ৰত মহা পালনাম, অখণ্ড ভাগৱত পাঠ আদিৰো ব্যৱস্থা কৰা হয়। অৱশ্যে সত্ৰত নিত্য-নৈমিত্তিকভাৱে প্ৰচলিত প্ৰসংগ শান্তি-আনন্দৰ আহ্বানকল্পে প্ৰযোজ্য হৈ আহিছে। আনহে নালাগে সত্ৰৰ কীৰ্তন ঘৰত ব্যৱহৃত নৱবিধ ভক্তিৰঞ্জিত অগ্নিগড় আৰু আৰিয়াও দুষ্টৰ দমন কৰি শান্তিৰ জ্যোতি বিলোৱাকে সূচায়।

সত্ৰত বহু শিল্পীৰ প্ৰতিভা প্ৰতিভাত হোৱা দেখা যায়। সত্ৰত সুকুমাৰ কলাৰ সাধন যথোচিতভাৱেই হয়। ৬৪ বিধ কলাৰ ভিতৰত নৃত্য, নাট্য, গীত, বাদ্য, চিত্ৰ-ভাস্কৰ্যকে ধৰি একাধিক কলাৰ চৰ্চা হয় সত্ৰৰ ভিতৰত। বিশেষকৈ সত্ৰৰ সুকুমাৰ কলাই পৰিৱেশ সংৰক্ষণত সমাদৰ বুটলিবলৈ সক্ষম হৈ আহিছে। শংকৰদেৱৰ যুগৰ সচিত্ৰ সাঁচিপাতৰ পুথিত সম্বলিত প্ৰাকৃতিক শোভা, পৰিৱেশ বিম্বিতকৰণৰ ব্যাখ্যাই সততে অনুধাৱিত কৰে সত্ৰৰ বৈষ্ণৱসকলক। সেয়ে তেনে পুথিৰ আধাৰত বা যিকোনো পৌৰাণিক কাহিনীৰ আধাৰত অংকন কৰা চিত্ৰই একোজন চিত্ৰশিল্পীৰ পুৰঠ প্ৰতিভাৰ সন্ধান দি আহিছে। ইয়াৰ লগতে ভাস্কৰ্য শিল্পতো পটু শিল্পীসকলে কাঠ বা শিল আদিত বিভিন্ন প্ৰাকৃতিক চিত্ৰ বা পশু-পক্ষীৰ চিহ্ন খোদিত কৰি আহিছে। তেনেদৰে ভাওনাত ব্যৱহৃত মুখাশিল্পইও বিভিন্ন পশু-পক্ষী, মানৱ-দানৱৰ প্ৰতিকৃতি তৈয়াৰ কৰি সমাজত এক বিশেষ প্ৰভাৱ পেলাই আহিছে। বাঁহৰ কাঠি বা বেতেৰেও বিভিন্ন চৰাই, জন্তু আদিৰ মূৰ্তি সুন্দৰভাৱে নিৰ্মাণ কৰি শিল্পীসকলে সামাজিক পৰিৱেশ বিতোপন কৰি তুলিবলৈ সক্ষম হয়। তদুপৰি প্ৰাকৃতিকভাৱে বিভিন্ন ৰং আদিও সত্ৰৰ শিল্পীয়ে তৈয়াৰ কৰি আহিছে।

মুঠতে উল্লিখিত বিভিন্ন বৰ্ণনাৰ জৰিয়তে আমি দৃঢ়তাৰে ক'ব পাৰো যে পৰিৱেশ সংৰক্ষণত বৈষ্ণৱ সত্ৰ সংস্কৃতিৰ ভূমিকা অপৰিসীম। সত্ৰৰ যিকোনো পৰম্পৰাৰ পুংখানুপুংখ বিশ্লেষণ কৰিলেই বিষয়টো প্ৰতীয়মান হয়। কিয়নো অসমৰ ঐতিহ্যমণ্ডিত সত্ৰসমূহ বৈষ্ণৱ সংস্কৃতিৰ প্ৰাণকেন্দ্ৰ স্বৰূপ। এই সত্ৰসমূহ সমাজ বিৱৰ্তনৰ ক্ষেত্ৰত স্বকীয়ভাৱে, নিস্বাৰ্থভাৱে নিয়োজিত হৈ অহাতো ধ্ৰুৱ।

আহোম আৰু মিচিং সংস্কৃতিত পৰিৱেশ সংৰক্ষণ

পৰিৱেশ সংৰক্ষণ বৰ্তমান সময়ৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয়। সুস্থ পৰিৱেশতহে সুস্থ চিন্তাৰ বিকাশ হয়। শিশুসকলৰ সৰ্বাংগীণ বিকাশৰ বাবে এটি সুস্থ পৰিৱেশৰ প্ৰয়োজন। বৰ্তমানে আমাৰ পৰিৱেশ এনেদৰে প্ৰদূষিত হ'ব ধৰিছে যে ইয়াক এতিয়াই সংৰক্ষণ নকৰিলে বা উপযুক্ত ৰক্ষণাবেক্ষণ নিদিলে হয়তো আমাৰ অস্তিত্বই নাথাকিব। অতীতৰে পৰা পৰিৱেশ সংৰক্ষণৰ কাৰণে মানুহে বিভিন্ন আচাৰ-অনুষ্ঠান পালন কৰি আহিছে। আমাৰ লোক-সংস্কৃতিত এনে ধৰণৰ বহু আচাৰ-অনুষ্ঠান পালন কৰা আমি দেখিবলৈ পাওঁ, তেনে কিছুমান অনুষ্ঠান আমি এতিয়ালৈ পালনো কৰি আহিছোঁ। উদাহৰণ স্বৰূপে কাতি বিহুৰ কথা উনুকিয়াব পাৰি। এই কাতি বিহুত চোতালত তুলসী পুলি ৰুই পূজা কৰা হয় আৰু পথাৰত শাৰী শাৰীকৈ আকাশবন্তি জ্বলোৱা হয়। এই আকাশবন্তিত কীট পতংগসমূহ জাহ যায় আৰু শস্যসমূহে গেঁৰ মেলাত সুবিধা পায়। তুলসী পুলি ৰোৱাৰ উদ্দেশ্য হ'ল— তুলসী এবিধ ঔষধি গছ। ই বায়ু শোধন কৰাৰ উপৰি বিভিন্ন ৰোগত ইয়াক ব্যৱহাৰ কৰা হয়।

অসমৰ বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ মাজত এনে কিছুমান পৰম্পৰা আছে যিবোৰে পৰিৱেশ সংৰক্ষণত গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা লৈ আহিছে।

উদাহৰণ স্বৰূপে অসমৰ দুটি প্ৰধান জনগোষ্ঠী আহোম আৰু মিচিং সমাজৰ লোক-সংস্কৃতিয়ে পৰিৱেশ সংৰক্ষণত প্ৰত্যক্ষ বা পৰোক্ষ ভাৱে লোৱা ভূমিকা সম্পৰ্কে ইয়াত আলোকপাত কৰা হ'ল।

আহোম বুৰঞ্জীতো আহোম সকলৰ লোক-সংস্কৃতিৰ বিভিন্ন উদাহৰণৰ উল্লেখ আছে। ম্হান চাওলুং চুকাফাৰ দিনতেই বুৰঞ্জী লিখা আৰম্ভ হৈছিল। ম্হান চাওলুং চুকাফাই স্বদেশ ত্যাগ কৰি ফুকুত দেশ জয়ৰ অদ্ভুত স্বপ্ন বুকুত সাৱটি আহি থাকোঁতে 'নাম কিউ' অৰ্থাৎ ইৰাৱতী নৈ পাৰ হৈয়ে থামজনাৰাংগা নামে ঠাইত তেওঁৰ লগত লৈ অহা পণ্ডিতক এই আদেশ দিলে - 'যি মনে যাক পাওঁ, বাটত যি কথা হয়, পণ্ডিতে লিখি থ'ব।' এই আদেশৰ লগে লগে আৰম্ভ হৈছিল এক বৌদ্ধিক শোভাযাত্ৰাৰ; উনবিংশ শতিকাৰ মাজভাগলৈকে অৰ্থাৎ মণিৰাম দেৱানৰ ফাঁচী (১৮৫৮)ৰ সময়লৈকে আহোম পৰম্পৰা মতে বুৰঞ্জী লিখাৰ এই প্ৰক্ৰিয়া নিৰৱচ্ছিন্নভাৱে অব্যাহত আছিল।

ইতিহাসৰ পাত লুটিয়ালে আমি দেখা পাওঁ আহোম ৰাজত্ব কালত ৰাজকীয়ভাৱে পুখুৰী খন্দাৰ এক পৰম্পৰা আছিল। অসমত প্ৰাক্ আহোম যুগত যিবিলাক পুখুৰী খন্দাইছিল সেই পুখুৰীবিলাকৰ লগত আহোম ৰাজত্ব কালত খন্দোৱা পুখুৰীবিলাকৰ যথেষ্ট পাৰ্থক্য আছে। আহোমসকলে দেওধাই বাইলুং পণ্ডিতসকলৰ হতুৱাই বাং চেং মৰাই স্থান নিৰ্বাচন কৰি বিজ্ঞানসন্মতভাৱে পানীৰ পুং বা উহঁ থকা ঠাই পৰীক্ষা কৰি, পুখুৰী খন্দাই পানীৰ পুংত নাগমাৰি পুতি গুৰিত বহু চানি পানী পৰিষ্কাৰ কৰাৰ দৃষ্টান্ত অন্য যুগত খন্দা পুখুৰীবিলাকত পোৱা নাযায়। পানীৰ পুং বিচাৰি খন্দাৰ সময়ত পুখুৰীটোৰ চাৰিও কাষ থৰে বা যমুনা খান্দি পুখুৰীৰ পাৰ ওখ কৰিব লগা হয়। সেয়ে ৰাজকীয়ভাৱে খন্দা

পুখুৰীত বছৰৰ বাৰ মাহ পানী সমানভাৱে থাকে।

আহোম ৰাজত্ব কালত ৰাজকীয়ভাৱে পুখুৰী খন্দোৱাৰ উপৰি অন্য বিভিন্ন ৰাকাতো পুখুৰী খন্দোৱাৰ দৃষ্টান্ত বুৰঞ্জীৰ পাতত আছে।

আহোম ৰাজত্ব কালত যিবিলাক পুখুৰী খন্দাইছিল, সেই পুখুৰীসমূহ পাইক প্ৰথাৰে খন্দোৱা হৈছিল। পাইক তিনি প্ৰকাৰৰ আছিল। মূল পাইক, গা-পাইক আৰু দুৱলীয়া পাইক। ইয়াৰ মূল পাইকসকলে ৰাজ্যৰ বিভিন্ন উন্নয়নমূলক কাম কৰিব লাগে। পুখুৰী খন্দোৱা, আলি বন্ধোৱা আদি কামবোৰ মূল পাইকে কৰিছিল। আহোম ৰাজত্ব কালতে বিভিন্ন আলি, গড় আদি বন্ধোৱা হৈছিল আৰু আলি-গড়সমূহ শোভাবৰ্দ্ধন কৰিবৰ বাবে গছ-গছনি ৰুই দিছিল। শোভাবৰ্দ্ধনতকৈ আলি আৰু গড়সমূহ যাতে খহনীয়াৰ প্ৰকোপত নপৰে তাৰবাবেই গছ-গছনি ৰুই দিছিল। আহোম যুগত ৰাজ্যত ভৰি পৰা খোদলকলৰ দ্বাৰা খোদৰ আলি বন্ধোৱা হৈছিল। খোদৰ দ্বাৰাও আলি বন্ধোৱাৰ দৃষ্টান্ত আন কতো নাই। ৰাজকীয়ভাৱে খন্দোৱা পুখুৰীবিলাকত সৰ্বসাধাৰণতে ৰজা-ৰাণী, ডা-ডাঙৰীয়াসকলৰ স্মৃতিত খন্দাই পাৰত দ'ল, দেৱালয় নিৰ্মাণ কৰোৱাৰ দৃষ্টান্তই বেছি। পুখুৰীবিলাকৰ পাৰত মূল্যবান ফল-মূলৰ গছ ৰুই সৌন্দৰ্যবৰ্ধন কৰি সৰ্বসাধাৰণ প্ৰজাৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিবৰ বাবে চেষ্টা কৰিছিল। ঐতিহাসিক গৌৰীসাগৰৰ পৰা ৰংপুৰ নগৰেদি বৰ আলি হৈ গড়গাঁও কাৰেংঘৰলৈ যোৱা পথৰ কাষৰ দ'ল-দেৱালয় পুখুৰীবিলাক আৰু পথৰ কাষৰ গছ-গছনিসমূহ আহোম যুগৰ সৌন্দৰ্যবোধৰ এক অন্যতম নিদৰ্শন।

আহোম যুগত মাথোন আহোম ৰজা বা ডা-ডাঙৰীয়াৰ নামতহে যে পুখুৰী, মঠ বা গছ-গছনি ৰুইছিল এনে নহয়, সুদূৰ বাগদাদৰ পৰা সাত সাগৰ তেৰ নদী পাৰ হৈ সোতৰশ শতিকাত জিকিৰ ৰচনা কৰি তাৰ মাধ্যমেৰে ইছলাম ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰি হিন্দু-মুছলমানৰ ঐক্য-সংহতিত অৰিহণা যোগোৱা চাৰিজন পীৰৰ দৰগাহ আৰু পুখুৰীও আছে।

১) শ্বাহ মিলান বা আজান পীৰৰ দৰগাহ ঃ গৌৰীসাগৰৰ পৰা প্ৰায় ৫ কিঃ মিঃ দূৰত দিখৌ আৰু ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ সংগমস্থলী দিখৌমুখ সৰাগুৰি চাপৰিত আজান পীৰৰ দৰগাহ অৱস্থিত। এই ঠাইতেই আজান পীৰ থাকিবৰ বাবে স্বৰ্গদেৱে তেওঁক এখনি আশ্ৰম পাতি দিছিল আৰু আশ্ৰমত দুটা পুখুৰী খন্দাই দিছিল। কিন্তু ইয়াৰে এটা ৰজাদিনীয়া পুখুৰী ইতিমধ্যে পোত গৈছে। দৰগাহটোও আহোম ৰজাই বন্ধাই দিয়া।

সৰাগুৰি চাপৰি দিখৌ নৈৰ কাষৰি
ৰজাই বন্ধাই দিয়া মঠ
হজুৰি ফকিৰে লয় আল্লাৰ নাম
মাদুৰি বলৰে কঠ

— বুলি জিকিৰত উল্লেখ আছে। ই মুছলমানসকলৰ পবিত্ৰ তীৰ্থস্থান।

২) নবী পীৰ বা চাহিল পীৰৰ দৰগাহ ঃ শিমলুগুৰি ৰেল ষ্টেচনৰ পৰা দুই কিলোমিটাৰ দূৰত বাকুঁগাঁৱৰ ওচৰত ন-পুখুৰী নামে এটা পুৰণি পুখুৰীপাৰত নবী পীৰ বা চাহিল পীৰৰ দৰগাহ অৱস্থিত।

৩) খোন্দাকাৰ পীৰ বা আব্দুল গণী চাহাবৰ দৰগাহ ঃ শিৱসাগৰ নগৰৰ পৰা ৯ কিলোমিটাৰ দূৰত পাণবেচা গাঁৱৰ দিলিহি নৈৰ কাষত খোন্দাকাৰ পীৰৰ দৰগাহ অৱস্থিত। তাত গৈ মুছলমানসকলে জিয়াৰত কৰে। মছজিদৰ কাষত এটা পুৰণি পুখুৰী আছে।

৪) বান্দৰ পীৰ বা চাৱাল পীৰৰ দৰগাহ ঃ ডিচাংমুখৰ উজনিৰ বিৰিয়া গাঁৱত, ডিচাং নৈৰ কাষত চাৱাল পীৰৰ দৰগাহ অৱস্থিত বুলি জনা যায়; এই পীৰজনাৰ দৰগাহতো এটা পুখুৰী আছে।

আহোম যুগৰ পুখুৰী বা দ'ল-দেৱালয়ৰ খতিয়ান দিয়াৰ আমাৰ উদ্দেশ্য নহয়। আমি যদি এক বৌদ্ধিক দৃষ্টিৰে বিশ্লেষণ কৰোঁ, তেন্তে দেখা পাম এয়া আহোম স্বৰ্গদেউসকলৰ পৰিৱেশ সংৰক্ষণৰ এক দৃষ্টান্ত মাথোন।

কাজিৰঙা, যাক লৈ আমি গৰ্ব কৰোঁ ৰাষ্ট্ৰীয় উদ্যান হিচাপে, সেই উদ্যানৰ বীজ ৰোপণ কৰিছিল আহোম স্বৰ্গদেউ প্ৰতাপ সিংহই। সেই সময়ত কাজিৰঙাত বৃহৎ পৰিমাণে দঁতাল হাতী পোৱা গৈছিল। দঁতাল হাতীৰ ভঁৰাল বাবে বিশাল

অৰণ্যখনক নাম দিয়া হ'ল — কাজিৰঙা। টাই আহোম ভাষাত 'কা' — ভঁৰাল আৰু 'ৰঙা' মানে দাঁতাল হাতী। 'জি' মানে ঠাই। অৰ্থাৎ দঁতাল হাতীৰ ভঁৰাল থকা ঠাই। কা-ৰঙা। একক খড়্গযুক্ত গঁড় আৰু দঁতাল হাতীৰ ভঁৰাল এই অৰণ্যক আহোম স্বৰ্গদেউসকলেই সংৰক্ষণ কৰিছিল।

আহোম স্বৰ্গদেউসকলে জেৰেঙাৰ দিশত পহুগড় নামেৰে এখন ঠাইত জীৱ-জন্তু ৰক্ষণাবেক্ষণ দিছিল। এক বৃহৎ এলেকা জুৰি গড় মাৰি, চাৰিওফালে বহু মূল্যবান গছ-গছনি ৰুই জীৱ-জন্তু ৰক্ষণাবেক্ষণ দিছিল। আন অৰ্থত সেয়া আছিল চিৰিয়াখানা। এতিয়াও তাত বনগাহৰি, পহু আদি জীৱ-জন্তু আছে। এনে বহু উদাহৰণ আহোম বুৰঞ্জীৰ পাতে পাতে সিঁচৰতি হৈ আছে। পহুগড়টো প্ৰথমত সিহুঙৰ দিনত নিৰ্মাণ হৈছিল যদিও শিয়ালচোং হাবিখন আহোম স্বৰ্গদেউসকলে ৰংপুৰত ৰাজধানী পতাৰ সময়তে নিৰ্মাণ কৰিছিল। শিয়ালচোং হাবিখনৰ এটা গড়ৰ ভিতৰত ওখ ওখ ঢাপ তুলি দিয়া হৈছিল। তাত বহুতো ডাঙৰ ডাঙৰ আকাৰৰ বৃক্ষ ৰোপণ কৰা হৈছিল আৰু এই ঢাপসমূহত শিয়াল মেলি দিয়া হৈছিল। ক্ৰমশঃ শিয়ালৰ বাবে বিখ্যাত হোৱা 'শিয়াল চোং' হাবিখনত অন্যান্য জীৱ-জন্তুৰো বিচৰণ ভূমি হৈ পৰিছিল। ভিতৰৰ খাৱৈসমূহত পৰ্যাপ্ত পৰিমাণৰ মাছ মেলি দিয়া হৈছিল। এই সকলোবোৰ কৰ্ম কৰা হৈছিল মাথোন পৰিৱেশ সংৰক্ষণ কৰাৰ বাবে।

মোমাই তামুলী বৰবৰুৱাৰ নেতৃত্বত যি কৰ্মসংস্কৃতিৰ আন্দোলন হৈছিল তাতো আমি দেখা পাওঁ পৰিৱেশ সচেতনতা। সেই সময়ত মোমাই তামুলী বৰবৰুৱাই প্ৰতিঘৰ মানুহৰ বাৰীত ওখ ওখ ঢাপ তুলি তাত তামোল গছ, পনীয়ল, কল আদি কৰিবলৈ নিৰ্দেশ দিছিল। প্ৰতিঘৰ মানুহৰ ঘৰৰ বাৰীত এটা পুখুৰী থকাটো বাধ্যতামূলক আছিল। এতিয়াও শিৱসাগৰৰ গাঁও অঞ্চল আৰু নগৰ অঞ্চলতো মানুহৰ বাৰীত একোটাকৈ পুখুৰী আছে। বিশেষকৈ গাঁও অঞ্চলত প্ৰতিঘৰ মানুহৰ বাৰীত একোটাকৈ পুখুৰী আছে। পুখুৰীৰ পাৰত শাৰী শাৰীকৈ গছ ৰোৱা আৰু পুখুৰীত জিলীয়া মাছ মেলাটোও বাধ্যতামূলক। ইয়াৰ উপৰি প্ৰতিখন গাঁৱৰ সীমা নিৰ্ধাৰণ কৰি পুখুৰী খন্দাটোও বাধ্যতামূলক আছিল। এনে পুখুৰীবোৰ গাঁৱত বৰপুখুৰী নামে জনাজাত আছিল। পুখুৰীৰ পাৰৰ ওখ, মুকলি ঠাইত বিহুৰে-সংক্ৰান্তিয়ে গাঁৱৰ ৰাইজ একগোট হৈ ভোজ-ভাত খায় আৰু গাঁৱৰ কিছু মেল-মোকৰ্দমা নিষ্পত্তি কৰা হয়। কালক্ৰমত পুখুৰীৰ পাৰৰ সেই ওখ মুকলি ঠাইসমূহত নামঘৰ একোটা প্ৰতিষ্ঠা হৈছিল। ইয়াৰ উপৰি প্ৰতিঘৰ মানুহৰ একোখন বাঁহনি (য'ত বিভিন্নপ্ৰকাৰ বাঁহ ৰোপণ কৰা হয়) আৰু কাঠনি, বেঁতনি থকাটোও বাধ্যতামূলক আছিল। হাঁহ, গাহৰি, কুকুৰা, গৰু, মহ আদি ঘৰচীয়া জীৱ-জন্তু পোহাটোও আছিল বাধ্যতামূলক। ইয়াৰ উপৰি এৰী, মুগাৰ বাবে কেচেক গছৰ বাৰী, মুগাৰ বাবে চোম গছৰ বাৰী আৰু পাট মুগাৰ বাবে নুনী গছৰ বাৰী একোখন পতাটোও বাধ্যতামূলক আছিল। এই সকলোবোৰ উদাহৰণে আহোম যুগৰ অৰ্থনৈতিক ভেটি সুদৃঢ় কৰাৰ লগতে পাৰিপাৰ্শ্বিক সৌন্দৰ্যও যে বৃদ্ধি কৰিছিল সেয়া উল্লেখ নকৰিলেও হ'ব।

আহোম স্বৰ্গদেউসকলৰ দিনত যুদ্ধৰ সীমা নিৰ্ধাৰণ কৰি গছপুলি ৰোৱাৰ নিয়ম আছিল। এতিয়াও শিৱসাগৰ নগৰৰ বকতাত বাথৰ বেতো নামৰ এক বৃক্ষ এনে এক সীমা নিৰ্ধাৰণৰ সাক্ষীৰূপে থিয় দি আছে। চুহুংমুং দিহিঙীয়া ৰজা আৰু চুতীয়া ৰজাৰ মাজত সীমা নিৰ্ধাৰণ আৰু বন্ধুত্বৰ চিনস্বৰূপে বাথৰ বেতোজোপা ৰোৱা হৈছিল বুলি ইতিহাসবিদসকলে কয়। সীমা নিৰ্ধাৰণ, যুদ্ধ বিজয় চিন স্বৰূপে, সন্ধি কৰোঁতে বা উপঢৌকনৰূপে বৃক্ষ ৰোৱাৰ দৰে প্ৰথা থকা আহোমসকল পৰিৱেশৰ প্ৰতি কিমান সচেতন সেয়া বুজা যায়।

আনহাতে বকতা অঞ্চলটো সুন্দৰ কৰি ৰাখিবৰ বাবে চুংচুং ৰজাই প্ৰতিঘৰ মানুহৰ ঘৰত ফুলনি পাতিবলৈ আদেশ দিয়ে। ৰজাৰ আদেশ অনুসৰি প্ৰতিঘৰ মানুহে ফুলনি পাতিছিল বাবে এই ঠাইৰ নাম বকতা হ'ল। অৰ্থাৎ ফুলনি থকা গাঁও।

অন্যান্য জনগোষ্ঠীৰ দৰে মিচিং জনগোষ্ঠীৰ মাজতো বহুতো লোক উৎসৱ, লোক সাধু, লোককথা প্ৰচলিত হৈ আছে যিবোৰ পৰিৱেশ সংৰক্ষণৰ এক বাৰ্তা হ'ব পাৰে, সেই বাৰ্তাকে আমি প্ৰতিফলিত কৰাৰ প্ৰয়াস কৰিছোঁ। মিচিংসকলৰ আঃলি— আয়ে— লৃগাং হ'ল এনে এক লোক উৎসৱ, যিটো শস্য সিঁচাৰ প্ৰথম দিনৰূপে পালন কৰা হয়। ইয়াত তেওঁলোকে শস্যৰ দেৱী, চন্দ্ৰ-সূৰ্য, পৃথিৱী, ভুঁৱলী, কন-বক্ষুং, ধুন্নুহা-গাজলি সকলোকেই পূজা কৰে, যাতে শস্যৰ অনিষ্ট নহয়।

লোক সংস্কৃতিৰ অন্যতম এক অংগ হ'ল লোক সাধুসমূহ। লোকসাধুৰ জৰিয়তে বহুতো নীতি শিক্ষা দিয়া হয়। মিচিং জনগোষ্ঠীৰ যি লোকসাধু তাৰ মাজতো নীতিশিক্ষাৰ জৰিয়তে পৰিৱেশ সংৰক্ষণৰ এক আভাস দিয়া হয়। এসময়ত হুদু চৰাই, হুলৌ বান্দৰ, শিং, বান্দৰ, ধৃঙ্গ চৰাই, গুৱালা চৰাই, বৰাহ আৰু গুঁই আদি আপুৰুগীয়া জীৱ-জন্তুবোৰ অথে-মথে চিকাৰ কৰি মানুহে খাইছিল। এই জীৱ-জন্তুসমূহ ৰক্ষণাবেক্ষণ দিবৰ বাবেই সৃষ্টি হৈছিল কিছু সাধুকথাৰ। ঠিক একেদৰে গছ-গছনিসমূহৰো সংৰক্ষণৰ বাবে সৃষ্টি হৈছিল কিছু লোকসাধু। এনে কেইটামান লোকসাধু আমি উল্লেখ কৰিব খুজিছোঁ।

হুদু চৰাইৰ জন্ম কথা

হুদু চৰাই নিশাচৰ প্ৰাণী। ই মানুহৰ ঘৰৰ ওচৰত পৰিলে অমংগল হয় বুলি এক লোকবিশ্বাস আছে৷ হুদু চৰায়ে অকলে নামাতে। মতাটোৱে মাতিলে মাইকীজনীয়েও মাতে। হুদু চৰাইহঁতৰনো জন্ম কিদৰে হ'ল, ইহঁতৰ এটাই মাতিলেহে আনটো চৰায়ে কিয় মাতে এই বিষয়ে এটি দুখ লগা লোকসাধু মিচিং সমাজত প্ৰচলিত হৈ আছে৷

বহু দিনৰ আগতে দুজন নলে-গলে লগা বন্ধু আছিল। তেওঁলোকে জান-জুৰি আদিত ভেটা মাৰি চেপা পাতিছিল। কুকুৰা ডাকতেই দুয়ো একেলগে চেপা চাবলৈ যায়। জানটোত এটা যখহঁ বা যখ দেৱতাই বাস কৰিছিল। যখ দেৱতাৰ চকু দুটা ট-ট কৈ ৰঙা আৰু তাৰ ডিঙিত এটা মোনা ওলোমাই লৈ ফুৰে। যখটোৱে যিমান পাৰে মাছ খায় আৰু খাব নোৱাৰাখিনি ৰঙা মোনাটোত থৈ দিয়ে। কুকুৰাই ডাক দিয়াৰ আগতেই যখ দেৱতাই যিমান পাৰে সিমান মাছ খালে আৰু বাকীবোৰ জোলোঙাত ভৰাই ল'লে। কুকুৰা ডাকৰ পাছত যি দুই-চাৰিটা চেপাত লাগে তাকেহে দুই বন্ধুৱে ভাগত পায়।

এনেদৰেই কেইদিনমান পাৰ হ'ল। এদিন দুই বন্ধুৱে আলোচনা কৰিলে—

এজনে ক'লে ঃ জানত দেখোন বহুত মাছ উজায়, অথচ চেপাত ইমান কম মাছ লাগে।

দ্বিতীয়জনে ক'লে ঃ নিশ্চয় কোনোবাই কুকুৰাই ডাক দিয়াৰ আগতে উঠি মাছবোৰ লৈ যায়।

দুয়োজনে আলোচনা কৰিলে যে পিছদিনা তেওঁলোকে কুকুৰাৰ ডাকৰ আগতে উঠিব আৰু যিজনে আগতে সাৰ পায়, তেওঁ আনজনক জগাই দিব। যখ দেৱতাই কথাটো শুনি আছিল। পিছদিনা পুৱা কুকুৰাই ডাক দিয়াৰ আগতে যখ দেৱতাই ইজন বন্ধুৰ ৰূপ ধৰি সিজন বন্ধুক জগাই দিলেগৈ। আগদিনাৰ কথা মতে, যখকে বন্ধু বুলি ভাবি তাৰ লগে লগে চেপাৰ গুৰি পালেগৈ।

বন্ধুবেশী যখে ক'লে ঃ বন্ধু তুমিয়েই প্ৰথম চেপাটো দাঙা, মই এই ভেটাটো অলপ ভেটো। মানুহজনে যখৰ কথা মতেই হাতৰ মিত দাখনেৰে ভেটাটো খোচ মাৰি থৈ চেপাটো দাঙিব খোজোতেই যখে তাৰ মূৰটো চিঙি কেঁচা তেজবোৰ পি খালে।

ইফালে কুকুৰাই ডাক দিয়াত সিজন বন্ধুৱে ইজনক মাছ আনিবলৈ জগাবলৈ গ'ল। কিন্তু ঘৰৰ মানুহৰ মুখে বন্ধুজনে আগতেই উঠি চেপা চাবলৈ যোৱা বুলি জানিব পাৰি তাৰ বৰ খং উঠিল। কাৰণ সি ভাবিলে বন্ধুৱে তাক ঠগিলে। সি অকলেই মাছখিনি ল'বলৈ তাক মাত নলগোৱাকৈ গুচি গ'ল। ইয়াকে ভাবি সি ভেটাৰ ফালে খৰখেদাকৈ গ'ল। কিন্তু ভেটাৰ ওচৰ পাই দেখে বন্ধুজনৰ মূৰটো মাটিত বাগৰি

ঘূৰিছে। তেতিয়া ভয়ত উচপ খাই সি দৌৰিব ধৰিলে। মূৰটোৱেও তাৰ পিছে পিছে খেদি আহিল। উপায় নাপাই সি এজোপা গছৰ ওপৰলৈ উঠিল। মূৰটো গছৰ তলত যন্ত্ৰণাত বাগৰি থাকিল। ওপৰৰ বন্ধুজনে সুধিলে— 'বন্ধু তোমাৰ কি হ'ল?'

ইজনৰ মূৰটোৱে একো ক'ব নোৱাৰি মাথোঁ ক'লে ঃ বন্ধু। ওপৰৰ পৰা আনজন বন্ধুৱে ক'লে— 'তোমাৰ এনে দশা কোনে কৰিলে বন্ধু?'

আনজনে পুনৰ মাত লগালে— 'বন্ধু।'

দিন বাগৰিল, বছৰ বাগৰিল, ওপৰৰজনে মাতে— 'বন্ধু'। তলৰজনে সঁহাৰি জনায়— 'বন্ধু'। লাহে লাহে দুয়োজনে নিজৰ ৰূপ হেৰুৱাই পেলালে আৰু চৰাইৰ ৰূপ পালে। সেই চৰায়ে এতিয়াৰ হুদু চৰায়। ঈশ্বৰৰ ইচ্ছাত ওপৰৰ বন্ধুজন মতা হুদু হ'ল, তলত থকাজন মাইকী হুদু হ'ল। মানুহৰ পৰা হোৱা কাৰণেই হুদু চৰাইৰ কাণ দুখন বাহিৰলৈ ওলোৱা। দুই বন্ধুৱে ইজনে সিজনক মাতি থাকোতেই হুদু ৰূপ পোৱা বাবে হুদু চৰাইৰ মতাটোৱে মাত দিলে, মাইকী হুদুৱে তৎক্ষণাত উত্তৰ দিয়ে।

মানুহৰ পৰা হুদু জন্ম হোৱা বাবেই মিচিং জনগোষ্ঠীৰ মানুহে হুদু চৰাই হত্যা নকৰে।

বান্দৰৰ জন্ম

পুৰণি কালত এহাল বুঢ়া-বুঢ়ী আছিল। তেওঁলোকৰ সতি-সন্তান নোহোৱাত আনৰ ল'ৰা এটিকে তোলনীয়া পো কৰি লৈছিল। সেই সময়ত আলু-কচুৱেই আছিল মানুহৰ প্ৰধান খাদ্য। বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে এদিন ল'ৰাটোক আলু খান্দিবলৈ পঠালে। ল'ৰাটোৱে কিন্তু আলু খাবলৈ ভাল পাই ৰাতি ঘুৰি নাহিল।

ল'ৰাটোৱে হাবিৰ মাজত বহুতো বনৰীয়া আলুৰ গছ দেখা পাইছিল। সেইবোৰ খান্দি খান্দি খাবলৈ পাই ঘৰলৈ তাৰ মনতেই নপৰা হ'ল। লাহে লাহে সি বনৰীয়া জীৱ-জন্তুৰ লগ হৈ পৰিল আৰু তাৰ স্বভাৱ-চৰিত্ৰও বনৰীয়া হৈ পৰিল। বনৰীয়া জীৱ-জন্তুবোৰেও তাক আদৰি ল'লে আৰু সিহঁত বন্ধু হৈ পৰিল। হাবিত থাকিয়েই সি বেছি ভাল পাবলৈ ধৰিলে।

বহুদিনলৈকে ঘুৰি নহা দেখি, এদিন বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে তাক বিচাৰি হাবিলৈ গ'ল। বহু সময় বিচৰাৰ পাছত তেওঁলোকে তাক এজোপা গছত উঠি ওটি খাই থকা দেখা পালে। বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে তাক গছৰ ওপৰৰ পৰা নামি আহিবলৈ ক'লে। কিন্তু বহুবাৰ মাতিও বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে ল'ৰাটোক নমাব নোৱাৰিলে।

ল'ৰাটোৱে ক'লে ঃ মই তোমালোকৰ ল'ৰা নহওঁ। তোমালোকৰ লগত থাকোতে বহুত কষ্ট কৰিহে আলু-কচু খাবলৈ পাইছিলো। এতিয়া ইয়াত কষ্ট নকৰাকৈয়ে আলু-কচু আৰু গছৰ ফল খাবলৈ পাইছোঁ। গতিকে মই তোমালোকৰ ঘৰলৈ নাযাওঁ।

তাক কোনোৰকমেই মাতি ঘূৰাব নোৱাৰিলে। গছত উঠিবৰ সময়ত ল'ৰাটোৱে তাৰ লগত লৈ যোৱা ধনু-কাঁড় আৰু মিটিখন গছৰ গুৰিত থৈ গৈছিল। বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে ধনু-কাঁড় আৰু মিটিখন নাথাকিলে তাক খাই পেলাব বুলি ভাবি ধগুত ধনু-কাঁড় আৰু মিটিখন তুলি লৈ ঘৰলৈ গুচি আহিল। সেই দিনাৰ পৰা ল'ৰাটোৱে ধনু-কাঁড় আৰু মিটিখন হেৰুৱাই তললৈ নামিবলৈ ভয় খাই গছৰ ডালে-পাতে বগাই ফুৰিবলৈ ল'লে। শীত-তাপ আদিৰ পৰা ৰক্ষা পৰিবৰ বাবেই প্ৰাকৃতিকভাৱেই তাৰ শৰীৰত দীঘল নোম গজিব ধৰিলে। বনৰীয়া জীৱন যাত্ৰাত অভ্যস্ত হৈ পৰা ল'ৰাটোৱে বান্দৰ নাম পালে। তাৰ সতি-সন্ততিয়েও হাবিৰ মাজত গছৰ ডালে-ডালে বগাই ফুৰিলে। মানুহৰ পৰা জন্ম হোৱা বাবে 'বান্দৰ' মিচিংসকলে চিকাৰ নকৰে আৰু তাৰ মাংসও নাখায়।

শিহু আৰু ঘঁৰিয়াল

সোৱণশিৰি নৈৰ পাৰৰ এখন গাঁৱত ৰূপে-গুণে অতুলনীয় এক ৰূপহী কন্যা আছিল। তাইৰ নাম তামাং। তামাং যেতিয়া গাভৰু হ'ল তাইক মাক-দেউতাকে বিয়া দিবলৈ যা-যোগাৰ কৰিলে। বিয়াৰ দিন যিমানেই ওচৰ চাপি আহিল, সিমানেই তাইৰ চিন্তা হ'ল। কিয়নো তাইৰ এজন প্ৰেমিক আছিল। তাইৰ প্ৰেমিক সেই ডেকাজনকো তাই বিশ্বাসঘাতকতা কৰিব নোৱাৰে আৰু আনহাতে তাই মাক-

দেউতাকৰ মনতো দুখ দিব নোৱাৰে।

মৰমৰ সোৱণশিৰিৰ বুকুত লীন যোৱাটোকে তই ঠিক কৰিলে। কিন্তু সোৱণশিৰিৰ বুকুত জাপ দিলেওতো তইৰ মৃত্যু নহয়, কাৰণ তই সাঁতুৰিব জানে। চিন্তা কৰি তই উৰাল মাৰিডাল ডিঙিত বান্ধিলে আৰু খুৰলিটো পেটত বান্ধি মানুহক নাচাও বুলি কৈ নৈত জাপ দিলে। কিন্তু তই মৰিব নোৱাৰিলে। যদিও উৰালটোৱে তইক তললৈ লৈ গ'ল, তই কিন্তু পানীত বাচি থাকিল। ক্ৰমে ক্ৰমে তইৰ শৰীৰটো মানুহৰ পৰা শিং নামৰ এক জীৱৰ আকাৰ ল'লে। দীঘল উৰাল মাৰিডাল ডিঙিত বন্ধাৰ কাৰণে শিংৰ মুখ দীঘল হ'ল। উৰালটোৰ পৰা গংগাটোপৰ দৰে পেটটো ডাঙৰ হ'ল।

তামাঙে নৈত জাপ মৰা খবৰ বিয়পি পৰাৰ লগে লগে তামাঙৰ দদাটোও নৈৰ পাৰলৈ দৌৰি আহিল। 'তামাং', 'তামাং'' বুলি চিঞৰি নৈৰ পাৰে পাৰে সি উম্মাদৰ দৰে দৌৰিলে। মনৰ বেজাৰত ডেকাটোৱে পিঠিত এটুকুৰা শিল বান্ধি গাঁত কাঁহিটি বান্ধি নৈত জাপ দিলে। সেই ডেকাজনো মৃত্যু নহ'ল আৰু কালক্ৰমত সেই ডেকা ল'ৰাটোৱে ঘঁৰিয়াল হ'ল। সি বন্ধা শিলডোখৰেই ঘঁৰিয়ালৰ পিঠিত টেমুনা আৰু গাঁত কাঁহিটিৰ দৰে হ'ল।

সেয়ে মিচিং মানুহে ভুলতো শিং আৰু ঘঁৰিয়াল নামাৰে।

এনে বহু লোককথাও মিচিং সমাজত সিচৰতি হৈ আছে যাৰ দ্বাৰা পৰিৱেশৰ ভাৰসাম্য ৰক্ষা কৰাত সহায় কৰে। লোক সংস্কৃতিৰ মাজত বহুতো লোকবিশ্বাসো আছে যাৰ দ্বাৰা পৰিৱেশৰ ভাৰসাম্য ৰক্ষা কৰাত এক বাৰ্তা প্ৰেৰণ কৰে।

পৰিৱেশ সংৰক্ষণত কাৰ্বি লোক সংস্কৃতিৰ অৰিহণা

উৎসৱ

পৰিৱেশ সম্পৰ্কীয় উৎসৱ সমূহৰ ভিতৰত কাৰ্বি সমাজত প্ৰধানতঃ 'থি কাৰ্হি', 'দেহাল কাৰ্দম', দমাহি, হাৰ আনবাৰ, সৈ সৈ কিকান, তিকে কিকান আদি পৰম্পৰাগতভাৱে প্ৰচলিত হৈ আহিছে।

থি কাৰ্হি বা চমাংকান্

জন্ম-মৃত্যু এটা চিৰন্তন সত্য কথা। কাৰ্বি সম্প্ৰদায়ৰ কোনো এজনৰ দেহাৱসান হোৱাৰ পাছত পৰিয়ালৰ মানুহে মৃতকক শ্মশানলৈ নিয়াৰ আগতে মদ-পানী প্ৰস্তুত কৰি এসপ্তাহৰ পাছত আলহী-দুলহীৰ সৈতে মদৰ গছক সাক্ষী কৰি লৈ চওল (চাঙী) সাজি গৃহস্থৰ চোতালত গাঁৱৰ ডেকা-গাভৰুৱে নৃত্য কৰে, ইয়াক থি কাৰ্হি কিকান বা চমাংকান বুলি কয়। এই চমাংকানত গোৱা গানবোৰ মৃতকৰ জন্মৰ পৰা এই মৰা সময়লৈকে বৰ্ণনা কৰা হয়। সাত দিনৰ দিনা অৰ্থাৎ প্ৰস্তুত কৰি ৰখা মদখিনি পূৰঠ হ'লে মৃতকক শ্মশানলৈ লৈ যোৱা হয়। অৱশেষত এই চওলত যিদিনা মৃতকক থিৰি (শ্মশান) লৈ নিয়া হয় চওলখন সিদিনাখনহে সাজি উলিওৱা হয়।

এই উৎসৱৰ শেষত অৰ্থাৎ মৃতকক চোতালৰপৰা উলিয়াই নিয়াৰ পাছৰে পৰা বাটে বাটে ডেকাহঁতে নাচি নাচি থিৰি (শ্মশান)লৈ যায়।

থিৰিত যিকোনো গছৰ খৰি দিব নোৱাৰি। যদি মৃতকজন কহাং, কহি, কংলু, কম্ৰন, কপি, হানচে, এয়াং আদিৰ হয় তেতিয়া হ'লে 'আহিঁ' গছৰ খৰি পুৰিব নোৱাৰিব বা নাপায় আৰু যদি ইংতি, ত্ৰ', বে, আদিৰ হয় তেন্তে 'চুম্চুম্' গছৰ খৰি জ্বলাব নাপায়। তেনেদৰে আন আন কুলৰ ক্ষেত্ৰতো এই নিয়ম থাকে। কাৰ্বি সম্প্ৰদায়ৰ মৃতকক শ্মশানলৈ নিওতে মদৰ গছক সাক্ষীকৰি লোৱা হয় কাৰণে মদৰ গছৰ খৰি সাধাৰণতে ব্যৱহাৰ নকৰে।

গীত-মাত

কাৰ্বি সমাজত বিভিন্ন উৎসৱ-পাৰ্বণৰ সময়ত নানান সুৰীয়া গীত গোৱা হয়। তাৰ উপৰি বিভিন্ন কৰ্ম খনিতো গীত গোৱা হয়।

কাম কৰি ভাগৰ জুৰাবৰ বাবে কাৰ্বি ডেকা-গাভৰু, বুঢ়া-মেথায়েও গীত গায়।

দমাহী উৎসৱত গোৱা গীত ঃ (ৰহাংগ বিহু উৎসৱ)

অ' হুৰুৰ ৰানত্ ত ৰানত্ ত অজহেল্
আপকে জুলাকদাকও আলাংলাংলে ৰান্।
অহেলি ৰই অ' হেলি
লাম্ হৈথ নেথান্ থাক্
লাম্ হৈথ নেথানথে মানতা
হিক নেপাতিক্ দুনেকথাক্।
অহেলি ৰ ই অহেলি
অহেলি ৰ ই ৰাং
কুৰে কংনি চিলাংৰেন্ দং
আম এৰাম্ৰাং।

ইয়াৰ ভাৱাৰ্থ হ'ল এনেধৰণৰ ঃ ব'হাগৰ আজি প্ৰথম সপ্তাহতে আমি বাহিজে গোটেই পৃথিৱীতে বিহু নাচি, গীত গাই আছি মনৰ মানুহজনীৰ ঘৰ চাপিছোঁ, আমিবোৰে বিহুৰ দিনাখনৰ পৰাই চকা মদ খাই খাই আমুৱাই গৈছোঁ, গতিকে প্ৰিয়তমাৰ ঘৰ চাপোতে অলপ পোহুৰ মদ খাবলৈ মন গৈছে যাতে আকৌ নাচিব পাৰোঁ আৰু ভৱিষ্যতৰ কাৰণে বাৰীৰ এটা চুকত তামোল, আম, কঁঠাল আৰু কল আদি কৰ পাৰোঁ।

কৰ্ম উজ্জ্বৰত গোৱা গীত

এই 'কেত' (আৰ) তলিত ডেকা-গাভৰুৰ লগতে বুঢ়া-মেথা সকলে নানা সুৰীয়া গীত গায়—

লাংহ্ৰৈা অ'হ্ৰৈা দে',
অ'হ্ৰৈা দে' অ' ম্ৰয় ম্ৰয়।
হ্ৰৈলং মাংত্ৰাং কাচিংথুন্‌কে,
ৰত্ৰান্ ৰথুন্ কাচিংকন্।
জালুদি লাংত্ৰম্প লক'াই
ক্লেদি হেংত্ৰম্‌মনা হৈ
হ্ৰৈলং চাৰিহি হ্ৰৈং
লাং লাংকলুহি হ্ৰৈল'ৰং
নূনপে ৰাংতিক হ্ৰৈৰকু।

পৃথিৱীখনত পাহাৰ কাটি মানুহ আৰ্লেংলকল কৰ্মঠ হৈছে। নতুন গছ-গছনি কই ফল খাবলৈ আগবাঢ়ি আহিছে। চাৰিও দিশৰ আৰ্লেংলকলে (মানুহে) আজি কৃষি কৰ্মত মন দিছে। এনেদৰে ভাৰ এৰি নতুন সাহ গোটাইছে। আমাৰ শৰীৰটোক বাহিৰৰ অশান্ত পানীয়ে ভিতৰে বৰ কষ্ট দিয়ে, অনাগত ভৱিষ্যতে যেন পানী আমাৰ লগত শান্তিভাৱে থাকে; তাৰ কাৰণে নূনপে' (ঘৰৰ মুখ্য খুঁটা)ৰ ওচৰত প্ৰাৰ্থনা কৰোঁ।

লোক বিশ্বাস

লোক বিশ্বাস এটা সমাজত প্ৰচলিত পৰম্পৰা আৰু এই লোক বিশ্বাস সকলো জনগোষ্ঠীতে আছে। কাৰ্বিতো তেনেকুৱাকৈ অনেক লোক বিশ্বাস আছে। যেনে—

১) একেটা কাৰ্বি পৰিয়ালে ফাগুন মাহৰ আগে আগে গা-চিকুণোৱা পৰ্ব কৰিব লাগে; নকৰিলে আৰ্নামে (ভগৱানে) নূনপে'ৰ ওচৰত থিতাপি নলয়।

২) আৰ তলি চাঁফা কৰাৰ আগতে আৰ্নামক (ভগৱানক) সাক্ষীকৰি লৈ দাংতুৰ পুতিব লাগে, নহ'লে গোটেই আৰ তলিৰ খেতি হাতী বা কোনো তৃণভুজী প্ৰাণীয়ে নষ্ট কৰিব।

৩) সেই আৰ তলিত খেতিৰ আৰম্ভণি সময়তো নিবত (পূজা) দিব লাগে; নিদিলে দীঘল ঠেঙীয়াই গাভিৰ পোক জপাই দিয়ে।

৪) স্ত্ৰী বাঁহৰুপৰা পোৱালি নমাই আনি চালনিত পোৱালিবোৰক থৈ অলপ জোকাৰি দিব লাগে — মুহু চিৰাল, কিথল্ চিৰাল্ আল'ৱাল'ৱাং— চিলনীয়ে নিব, হাপায়ে খাব আলাসৰে ডাঙৰ হৈ মাক হ বাপেক হ। এনেকৈ জোকাৰি নচোৱাই নিদিলে চিলনী আৰু হাপায়ে হেনো খায়।

৫) যেঁচুৰা জন্মৰ পাছতে কৰ্তেং/আমিচি (পূৰ্ব জন্ম) নখৰিলে বেমাৰ-আজাৰ হ'লে ভাল কৰাৱ নোৱাৰে বা চিকিৎসাৰ আঁত বিচাৰি নাপায় ইত্যাদি।

নীতি কথা

'লাম্ আৰ্ছিপ' (কবিতাৰ ভাষা)ত নীতি কথাবোৰ পোৱা যায়—

১) *আৰুক দাস্ অক্সেকে লাং*
— ডাঙৰক সন্মান কৰিবা।

২) *হ্ৰৈথাং হ্ৰৈহ্ৰৈলে'কম্যান,*
ৰাংকে হ্ৰৈাংম্যান
— লোকক অন্যায় নকৰিবা।

৩) *আত্ৰেকে চক্, আম্লুকে ৰি*
— আগলৈ ভাৱিহে কাম কৰিবা।

সাধুবোৰতো নীতিকথা পোৱা যায়।

লোভীয়া বান্দৰৰ বুদ্ধি

এখন গাঁৱত এহাল বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে বাস কৰিছিল। সিহঁতৰ ল'ৰা-

পোৱালী নাছিল। বুঢ়া-বুঢ়ীহঁতে সিহঁতৰ ঘৰৰ ওচৰৰ পাহাৰত আৰ লৈছিল। তাত সিহঁতে ধানৰ লগতে আলু আৰু কচুও কৰিছিল। সদায় সিহঁতে পোহা কুকুৰ-কেইটাক লগত লৈ আৰলৈ গৈছিল। সেই পাহাৰতে বান্দৰ বিলাকো আছিল। বুঢ়া-বুঢ়ীহঁতে আৰ তলিত কষ্ট কৰি থকা দেখি এদিন বান্দৰবোৰে গছৰপৰা নামি আহি বুঢ়া-বুঢ়ী হঁতক ক'লে— 'আবু-আতা, তহঁতৰতো ল'ৰা-পোৱালী বুলিবলৈ কোনো নাই তথাপি তহঁতে ইমান কষ্ট কিয় কৰিছ?' বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে ক'লে— 'আমি জন্মৰপৰাই কষ্ট কৰা মানুহ, কষ্ট কৰিবই লাগিব নহ'লে আমাক কোনে খুৱাব?' তাৰ পাছত বান্দৰবোৰে ক'লে—'আতা- আবু তহঁতে গছবন কাটি পেলোৱাত আমি বাস কৰা আৰু খেলা-ধূলা কৰাত বৰ অসুবিধাত পৰিছোঁ। সেয়ে আমি এটা উপদেশ দিওঁ, আৰ তলিত যিবোৰ আলু-কচু কৰলৈ আনিবি সেইবোৰ সিজাই পাতত মেৰিয়াইহে কই কই দিবি, তেতিয়া হ'লে লোগকালে গজিব আৰু তহঁতৰ কষ্টও কমিব। বুঢ়া-বুঢ়ী হঁতে বান্দৰবিলাকৰ কথা শুনি আলু কচুবোৰ সিজাই পাতত মেৰিয়াই আৰত পুতি পুতি থৈ আহিল। বান্দৰবোৰে সিদিনাৰ ৰাতিয়ে বুঢ়া-বঢ়ীয়ে কই অহা সিজুৱা আলু-কচুবোৰ মাটি ওচাই ওচাই খাই শেষ কৰিলে। পিছ দিনা বুঢ়া-বুঢ়ীহঁতে আৰলৈ গৈ আলু-কচু মেৰিয়াই দিয়া পাতবোৰ মাটিৰ ওপৰত পৰি থকা দেখা পাই বান্দৰবোৰৰ ওপৰত সন্দেহ উপজিল আৰু বান্দৰবোৰক এসেকা দিবলৈ বুঢ়া-বুঢ়ীহঁতে উপায় বিচাৰি উলিয়ালে।

এদিন ৰাতিপুৱাই বুঢ়াক মৰা ভাওজুৰি শুই থাকিবলৈ বুঢ়ীয়ে ক'লে। তাৰ পাছত বুঢ়ীয়ে শুইথকা বুঢ়াৰ ওচৰতে বহি কন্দাভাও জুৰিলে; কান্দি কান্দি বান্দৰবোৰক মাতিলে— 'অ আতা আবুহঁত দৌৰে তহঁতৰ আতাটো মৰিলে, এতিয়া তাক পেলাবলৈ যাব লাগে।' এই বুলি হাঁৰে-বিয়ে কৈ কন্দা দেখা পাই বান্দৰবোৰে জাকপাতি বুঢ়া-বুঢ়ীৰ ওচৰলৈ আহিলে। তেতিয়া শুই থকা বুঢ়াই উঠি টাঙোন এডাল লৈ যিমান বান্দৰ আছিল এটা এটাকৈ মৰিয়াই মৰিয়াই শেষ কৰি গৈ থাকোতে কথমপি এজনী বন্দৰীয়ে ওচৰতে থকা কেৰাহী এটাত উবুৰি খাই থাকিল। বুঢ়া-বুঢ়ীৰ যেতিয়া খং থামিল তেতিয়া বুঢ়ীয়ে কেৰাহীটো মাজিবৰ কাৰণে দাঙি দিওঁতেই বান্দৰীজনী ওলাল; তেতিয়া বুঢ়াই তাইকো মাৰিবলৈ টাঙোন হাতত লওঁতেই বান্দৰীয়ে বুঢ়াক হাতযোৰ কৰি ক'লে—"মোক মাৰিব নালাগে, মোৰ পেটত পোৱালি আছে, এইবাৰ ভুল হ'ল; আগলৈ মোৰ সন্তানে যাতে এনেকুৱা ভুল নকৰে তাৰ কাৰণে আজিয়েই আতা-আবুক কথা দিলোঁ।" পিছত বুঢ়াই বান্দৰীক এৰি দিলে।

বান্দৰীয়ে বুজিলে যে নিজে জানো বুলি ভাবি আনক অপকাৰ কৰাটো মহাপাপ।

বেদলা বিধুৰ ৰ-ফাংজনী

'তুমুং মাহাৰ' নামৰ এজন কাৰ্বি চিকাৰীয়ে এদিন পোহা কুকুৰ কেইটাক লৈ পাহাৰলৈ গ'ল। গোটেই দিনটো পাহাৰে-পাহাৰে ঘূৰি গাহৰি আৰু হৰিণাৰ সন্ধান ল'লে হয় কিন্তু সিদিনা একোকে নাপালে। আবেলি পৰত তুমুং মাহাৰ আৰু লগত নিয়া কুকুৰ কেইটাৰ মাজত এৰা এৰি হয়। সেই সময়তে তুমুং মাহাৰে এটা থাক ক'হ্লাক (মানে, দ-খাৰৈত) পৰি গ'ল। কুকুৰক বিচাৰি হাবাথুৰি খাই কুকুৰ কেইটাই ঘৰলৈ ওভতিল। ইফালে থাক্ ক'হ্লাক্ (দ-খাৰৈ)-ত পৰি গোটেই ৰাতিটো তুমুং মাহাৰে থাকিব লগা হ'ল। পিছদিনাখন ঘৰৰপৰা পুনৰ তুমুং মাহাৰক বিচাৰি কুকুৰ কেইটাই পাহাৰলৈ গ'ল। যিটো খাৰৈত তুমুং মাহাৰ পৰি আছিল সেই খাৰৈটোৰ ওচৰতে 'ফাং' (গমাৰি) গছ এডাল আছিল; সেই ফাং গছ ডালৰ খোৰোঙত 'ৰ ফাং' নামৰ চৰাই এজনীয়ে বাঁহ সাজিছিল। গছ ডালৰ ওচৰৰ খাৰৈত মানুহ থকা গম পাই চৰাই জনীয়ে নিজৰ পোৱালী দুটাক নিৰ্ভয়ৰ বাবে ততাতৈয়াকৈ চিএৰিবলৈ ধৰিলে। তেতিয়াই কুকুৰ কেইটাই সেই খাৰৈটোৰ ওচৰ পালে। ৰ ফাং চৰাইজনীৰ মাত শুনাৰ লগে লগে কুকুৰ কেইটাই কিবা এটা সন্দেহ পায়। অলপ ঘূৰি-পকি সিহঁতে দ-খাৰৈটোত তুমুং মাহাৰক বিচাৰি পালে। তাৰ পাছত সিহঁতে গছৰ দীঘল ডাল এটা খাৰৈটোৰ তলৰপৰা ওপৰলৈ উঠি আহিব পৰাকৈ পেলাই দিলে। ভোকে-লঘোণে ৰাতি কটোৱা তুমুং মাহাৰে সেই গছৰ ডালেৰে বগাই আহিল। তুমুং মাহাৰক খাৰৈটোৰপৰা উঠি অহা দেখা পাই আৰু বৰকৈ চৰাইজনীয়ে চিএৰ-বাখৰ কৰিলে। তাকে দেখি তুমুং মাহাৰে ফাং গছ

তালত বগাই বাহঁটোৰপৰা এটা পোৱালি থাৰি আনিলে। চৰাই পোৱালিটোক মাটিলৈ নমোৱাৰ লগে লগেই চৰাই গুচি এটা ধুনীয়া কেঁচুৱা হয়। তুমুং মাহুৱে দৈব সন্তান বুলি ভাবি প্ৰেৰালী কেঁচুৱাটোক ডাঙৰ-দীঘল কৰিলে। কেঁচুৱাটি ডাঙৰ হোৱাৰ লগে লগে তুমুং মাহুৱে চিকাৰ কৰিবলৈ নগলেও পেটৰ ভাত মুঠি ঘৰতে পাব পৰা হ'ল।

এসময়ত তুমুং মাহুৱে সেই দৈব গাভৰু সন্তানটিক তাৰ ভাগিনীয়েকলৈ বিয়া দিবলগীয়া হয়। বিয়াৰ পাছত সেই ৰ যাং জনীৰ প্ৰেৰালীজনী অৰ্থাৎ তুমুং মাহুৰ দৈব সন্তান গাভৰুজনীয়ে শহুৰৰ ঘৰত বহুত লঘু-লাঞ্চনা হ'বলগীয়া হয়। তাই পৃথিৱীৰ মানুহৰ অত্যাচাৰ সহিব নোৱাৰি পুনৰ চৰাই হৈ মাক ৰ-যাংজনীৰ ওচৰলৈ উৰি গুচি গ'ল।

[আমি মানুহবোৰেও যাংজনীৰ নেথীয়াই পৃথিৱীখনৰ পৰিৱেশৰ ওপৰতো নানান অত্যাচাৰ কৰিছোঁ।]

* ☯ *

প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশ সংৰক্ষণত বড়ো সম্প্ৰদায়ৰ অৱদান

বড়োসকল বৃহৎ মঙ্গোলীয় কিৰাট মূলৰ ভাৰতৰ উত্তৰ পূৰ্বাঞ্চলৰ বাসিন্দা আদি জনজাতি। এওঁলোক নিজস্ব কৃষ্টি-সংস্কৃতিত অতি চহকী। মুখ্যতঃ প্ৰকৃতিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। বড়োজনগোষ্ঠীৰ ধৰ্ম, সমাজ ব্যৱস্থা, ৰীতি-নীতি, আচাৰ-ব্যৱহাৰ, পিন্ধন-উৰা, গীত-নৃত্য খাদ্যাভ্যাস আদি সকলোতে প্ৰকৃতিৰ মুখ্য প্ৰভাৱ দেখা যায়।

বড়ো জনগোষ্ঠীৰ লোকসকল সাধাৰণতে নিজ ধৰ্ম আৰু পৰম্পৰাত অতি বিশ্বাসী। প্ৰকৃতিৰ বিভিন্ন শক্তি-অপশক্তিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি বিভিন্ন দেৱ-দেৱী, অপদেৱতা, ভূত-প্ৰেত

আদিৰ স্থিতিত বিশ্বাসী। সেইদৰে অলৌকিক-লৌকিক পুৰণি আখ্যান আদিৰ প্ৰভাৱো এওঁলোকৰ মাজত দেখা যায়। প্ৰধান আৰাধ্য দেৱতা বাথৌব্ৰাই প্ৰকৃতিৰ হা (মাটি), দৈ (পানী), বাৰ (বতাহ), অৰ্ (জুই) আৰু আখ্ৰাং (আকাশ) এই পাঁচটা মূলৰ পঞ্চভূত দেৱতা। ইয়াৰ বাবে সিজু গছক প্ৰতীক হিচাপে লৈ বাথৌ বেদীত প্ৰতিষ্ঠা কৰি প্ৰতি বছৰে মাঘ মাহৰ দ্বিতীয় মঙ্গলবাৰে পূজা অৰ্চনা কৰা হয়। পূজাত পৰম্পৰাগত নিৰ্দিষ্ট নৃত্য-গীত পৰিৱেশন কৰা হয়। বড়োসকলৰ এই পঞ্চভূত বিশ্বাস সাংস্কৃতিক দিশতো প্ৰতীয়মান হৈছে। উদাহৰণ স্বৰূপে পৰম্পৰাগত পঞ্চবাদ্য হ'ল খাম, চিফুং, যথা, চেৰজা আৰু থৰ্খা। চিফুঙৰ ফুটা পাঁচটা। বাথৌ পূজাৰ উপৰি বড়োসকলৰ মাজত খেৰাই পূজা (বতৰৰ পূজা), গাৰ্জা পূজা আৰু বাচহিনায় আদি পূজা অনুষ্ঠিত হয়। খেৰাই পূজাৰ দৌদিনী নৃত্যত (নিৰ্দিষ্ট ১৮টা নৃত্যৰ) দৌদিনীয়ে ভৱিষ্যত বাণী কৰি সমাজৰ অপায়-অমঙ্গলৰ প্ৰতিবিধান দিয়ে। ধৰ্ম বিশ্বাসী বড়ো বৰ্হিজে ইয়াৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত হৈ বেয়া কৰ্ম আদিৰ পৰা আঁতৰত থকাৰ প্ৰয়াস কৰে আৰু ই সমাজ ব্যৱস্থাত সুফলৰ কাৰক হোৱাৰ উপৰি সমাজৰ নৈতিক চৰিত্ৰ গঠনতো গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰে। গাৰ্জা পূজা প্ৰতিখন সমাজ বা খেলৰ নিজ নিজ থানত জেঠ মাহৰ ভিতৰত বছৰেকীয়া পূজা হিচাপে অনুষ্ঠিত হয়। বাচহিনায় বা ভাচানি পূজাত পৰিয়ালৰ বিভিন্ন অপায় অমঙ্গল আঁতৰাই শান্তিৰ বাবে ভিন ভিন দেৱ-দেৱী, শক্তি-অপশক্তিৰ পূজা অনুষ্ঠিত কৰে আৰু কলৰ ভেল সাজি নৈ বা বোৱতী জলাশয়ত উটুৱাই দিয়ে। অন্যান্য উৎসৱৰ ভিতৰত বছৰেকীয়া বৈশাগু দমাচি, কাতিত কাৰ্তি গাছা আৰু মাঘত মাঘ দমাচি, আমতি চুৱা (আমতি) অংখাম্ গুৰ্কৈন আদি উৎসৱ পালন কৰে। কৃষ্টি-সংস্কৃতিৰ ক্ষেত্ৰত ধৰ্মীয় আৰু প্ৰকৃতিৰ প্ৰভাৱ গভীৰ। বাথৌ খেৰাই পূজাত অনুষ্ঠিত কৰা ১৮টা নৃত্যৰ উপৰিও বিভিন্ন পৰিৱেশ, অৱস্থা-ব্যৱস্থাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি অন্যান্য নৃত্য-গীত সমূহ প্ৰতিষ্ঠিত হৈছে। পখিনা এৰিখ ৰু বিৰুজ

মৰম লগা কঁটি, বড়ো সংস্কৃতিৰ ই যেন এক মুখ্য সম্বল। জাক-জাক পখিলাৰ উৰা হুবহু যেন বড়ো চিথ্লাৰ নৃত্য। ব'হাগ বিহু উপলক্ষে বৈশাগুৰ পৰম্পৰাগত বৈশাগু নৃত্য, বতাহু, বৰ্দ্মুং, খুন্থুহ্লাৰ প্ৰতীকী নৃত্য বাৰ (বতাহু), দৈ (পানী বা বৰ্দ্মুং), চিথ্লা (প্ৰেৱালী) বা গোসালী) অৰ্থাৎ বাৰ্দৈ চিথ্লা নৃত্য। প্ৰেম-প্ৰীতি, আনন্দ আদিৰ আলমত বিখ্যাত বাগৰুম্বা নৃত্য প্ৰতিষ্ঠিত। বিভিন্ন চিকাৰ নৃত্য সমূহ, মাছ মৰা, শাক-কচু আদি তোলা নৃত্য, কাপোৰ বোৱা নৃত্য, দ্বৈত নৃত্য (ডেমচি মৌগ্ৰনহি), বিবাহত গোৱা গীত-নৃত্যাদিৰে মুঠতে বড়ো সকলৰ সাংস্কৃতিক ক্ষেত্ৰখন অতি বিশাল আৰু চহকী। নৃত্য-গীত সমূহত পৰম্পৰাগত জাতীয় সাজপাৰ, আ-অলংকাৰ পৰিধান কৰি পৰিৱেশন কৰাটো বড়ো সকলৰ অন্যতম ৰীতি।

এই জনগোষ্ঠীয় লোক সকলে নিজৰ বাসগৃহ আদি সজোৱাৰ সম্মত নিৰ্দিষ্ট পৰম্পৰাগত নিয়ম পালন কৰা দেখা যায়। প্ৰথমতে এখন আহল-বহল বাৰী (চৌহদ), চোতাল, চোতালৰ পুবে ভাখ্ৰি (ধানৰ ভঁড়াল ঘৰ), পশ্চিমে ঢেঁকীশাল লগতে ঔাং ঘৰ (বহ্মেলাৰ বাবে থকা ঘৰ), উত্তৰে মূল ঘৰ বা বৰঘৰ আৰু দক্ষিণে গোহালি ঘৰ। ধান বা লখিমীৰ পিছতে পুজা স্থান অধিকাৰ কৰে গোহালিৰ গৰুৱে। ভাখৰিৰ চাঙত থাপনা আৰু সন্মুখত চোতালৰ পুবে পৱিত্ৰ সিজু গছ ৰুই বাথৌ বেদি সজা হয়। খেতি চপাই মকা মৰা, ঘৰুৱা তথা সামাজিক কাৰ্য্য, বৈঠক আদি কাৰ্য্য সম্পাদন কৰা আৰু পৰম্পৰাগত পূৰ্ণ গৃহস্থিৰ স্থিতিৰ বাবে চোতালখন অতি প্ৰয়োজন বুলি ভাবে। বড়োসকলৰ চোতালৰ পুব প্ৰান্তৰ বাথৌ বেদিৰ থাপনা এক স্বকীয় মহত্ত্ব আৰু ইয়ে ধৰ্ম, প্ৰকৃতি প্ৰেমৰ দৰ্শনৰ কথা সোঁৱৰাই দিয়াৰ লগতে এই চানেকিৰ দ্বাৰা চোতালৰ গৃহহু এক নিশ্চিত ভাবে বড়ো-কছাৰী পৰিয়ালৰ বুলি ধাৰণা কৰিব পাৰি।

অন্যান্য সমাজৰ নিচিনাকৈ বড়ো সকলৰ মাজতো বিভিন্ন প্ৰকাৰ সামাজিক নীতি-নিয়মৰ লগতে বিভিন্ন পৰম্পৰাগত লোক বিশ্বাস থকা দেখা যায়। তেনেধৰণে চোতাল সম্পৰ্কীয় লোকবিশ্বাস কেইটামান ইয়াত উল্লেখ কৰা হ'ল —

১) ৰাতি চোতালত শিয়ালে হোৱা দিয়া বা হেঁপাহি মতা বেয়া লক্ষণ।

২) কাউৰী, শগুনে চোতালত মঙহৰ টুকুৰা পেলোৱা বেয়া, কিন্তু বটিয়াই দিলে ভাল।

৩) পুৱা বাহি চোতাল ঘৰৰ পুৰুষে গচকিব নাপায়, গচকিলে আয়ুস টুটে হেনো। সেয়েহে বড়ো মহিলা সকলে পুৰুষ মানুহ শুই উঠাৰ আগতে চোতাল সাৰি পৰিষ্কাৰ কৰে।

ওপৰত উল্লেখ কৰা বিশ্বাস সমূহে পৰিয়ালৰ মৰ্যাদা, শিষ্টাচাৰ, পৰম্পৰা আদি প্ৰতিফলিত কৰে।

ঘৰ সজা, কৃষি-কৰ্ম, কৃষ্টি-সংস্কৃতি, পূজা-পাৰ্বন আদিৰ উপৰি অন্যান্য কামৰ বাবে প্ৰয়োজন হোৱা সম্বল সমূহৰ বাবে এওঁলোকে প্ৰকৃতিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। নিজৰ বাৰীখনত (চৌহদত) ইয়াৰ বাবে যিথিনি সম্ভৱ বিভিন্ন গছ-গছনি, তামোল-পাণ, নাৰিকল, ফল-মূল, বাঁহ-বেত, কল আদি ৰুই পৰিপূৰ্ণ কৰি লোৱাতো প্ৰকৃতি পূজাৰী বড়ো জনগোষ্ঠীয় সকলে কৰ্তব্য বুলি জ্ঞান কৰে। অনাহকত গছ-গছনি কাটি প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশ আৰু ইয়াৰ শোভা ধ্বংস কৰাটো এওঁলোকৰ কাম্য নহয়। এইবোৰ কৰিলে পাপ হয় বুলি ধাৰণা কৰে।

বড়ো সকলে নিজৰ বস্ত্ৰ-সম্ভাৰ, খাদ্যাদি নিজে তৈয়াৰ কৰি ব্যৱহাৰ কৰে। সাধাৰণতে এওঁলোকৰ বৰঘৰত পুবে কৰ্মা-বয়াৰ কাম চলে আৰু চৌকাৰ বাওঁহাতে বাথৌ মইনাওৰ আত্মীয়া থাপনা থাকে। ধানৰ ভঁড়াল ঘৰত ধানৰ লগত এটা সৰু শিল লখিমীৰ প্ৰতীক হিচাপে ৰখাৰ নিয়ম। মইনাও বা লখিমী দেৱীৰ ক্ষেত্ৰতো বিভিন্ন লোক বিশ্বাস প্ৰচলিত হোৱা দেখা যায়। যেনে —

১) ভৰি হাত নুধুই ভঁৰালত উঠিলে লখিমী এৰা দিয়ে।

২) গৰুক লথিয়ালে লখিমী এৰে।

৩) ভাত খাই উঠিয়ে আনৰ ঘৰলৈ যাব নাপায়।

৪) ভাতৰ চৰু একেবাৰে খালী কৰ নাপায়। এনে হলে লখিমী আঁতৰে আদি।

সাজ-পাৰ সমূহতো প্ৰকৃতিৰ প্ৰভাৱ লক্ষ কৰিবলগীয়া। সৰিয়হ ফুলৰ ৰং আৰু সেউজীয়া প্ৰকৃতি বড়ো সাজ-পাৰত

প্ৰধানকৈ প্ৰতিফলিত হৈছে। শিপিনী সকলে গামছা ফালি, দখনা, লাংগা, আৰনাই, জেগেকোং আদিৰ উপৰি অন্যান্য কামৰ বাবে দৰকাৰ হোৱা বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ কাপোৰ নিজে প্ৰস্তুত কৰি লয়। কাপোৰত ফুল বছাত বড়ো শিপিনীসকল অতি পাকৈত। প্ৰকৃততে ই এক পৰম্পৰা। প্ৰতি ঘৰতে এখোন বা ততোধিক কাপোৰ বোৱা তাঁত-শাল সদা বিদ্যমান। বড়ো সকল প্ৰধানকৈ কৃষিজীৱি গোষ্ঠী। তেওঁলোকে প্ৰধানকৈ ধান, মাহ আদি বিভিন্ন খাদ্য শস্য, শাক-পাচলি নিজে উৎপাদন কৰি লয়। খোৱাম্লোত ভাতৰ লগত ঘৰতে উৎপাদিত হোৱা বিভিন্ন পাচলি, মাছ, গাহৰি-কুকুৰা আদিৰ মাংস, কেকোঁৰা, শামুক (বিশেষ জাতৰ), কুচিয়া আদি বিভিন্ন উপাদেয় ব্যঞ্জন প্ৰস্তুত কৰি গ্ৰহণ কৰে। বড়ো সকলৰ অতি প্ৰিয় শুকান মাছৰ পৰা বিশেষভাৱে তৈয়াৰী (বাহৰ চুঙাত ৰখা) 'সিন্দল' অতি পুষ্টিকাৰক উপাদেয় খাদ্য। পিঠাগুৰি আঞ্জা (থাৰ বা টেণ্ডা) তেওঁলোকৰ অতি প্ৰিয় আঞ্জা। সামগ্ৰিক দৃষ্টিত বড়ো সকল এক স্বাৱলম্বী জনগোষ্ঠী। এওঁলোকে পূজা-পাৰ্বন, বিয়া-সবাহ, শ্ৰাদ্ধ-পিণ্ড, সকাম-নিকাম বা দৈনন্দিন কৰ্মৰ সময়ত নিজে প্ৰস্তুত কৰা চাউলৰ মদ ব্যৱহাৰ কৰে। বৈশাগু দমাচিত বিশেষ পদ্ধতিত ৰৰাধানৰ চাউলৰে তৈয়াৰ কৰা 'পোহন' মদ ব্যৱহাৰৰ পৰম্পৰা আছে।

সহজ-সৰল স্বভাৱ সম্পন্ন সমাজপ্ৰিয় বড়ো জনগোষ্ঠীৰ সমাজ ব্যৱস্থা ৰাজকীয় তন্ত্ৰৰ। সমাজৰ এজন বয়োজ্যেষ্ঠ জ্ঞানী লোকক মুৰব্বী (হাদুগো) হিচাপে লৈ এজনকৈ মেলেকি, দেউৰী, পালি দেউৰী, বাম্মা, ধনভঁৰালী আৰু খাবাক লৈ সমাজৰ মনোনীত উক্ত সাতজন ব্যক্তিৰে আৰু মহিলাৰ নামতি, সহ-নামতি সকলক লৈ মূলত হাদুগোই সমাজৰ বিচাৰ-ব্যৱস্থাপনা, পূজা-পাতল, বিয়া-সবাহ, সকাম-নিকাম, শ্ৰাদ্ধ-পিণ্ড আদি সকলো কাম পৰম্পৰাগত নীতি নিয়মেৰে বহিজন লগলাগি সমাধান কৰে। বড়ো সকলৰ উল্লেখনীয় সামাজিক পৰম্পৰা হৈছে বিয়া বা শ্ৰাদ্ধাদিত ধৰি, চাউল পাত আদিৰে সমাজৰ সকলোৱে ইজনে-সিজনক সহায় কৰাৰ উপৰি ৰভা আদি সজাত বা আন আন সময়ত অসহায়জনক খেতি চপোৱা, ঘৰবন্ধা আদি কামত নিস্বাৰ্থভাৱে সহায়ৰ হাত আগবঢোৱা পৰম্পৰা, যাক 'থাউৰী' খোৱা বোলা হয়। সঁচা-মিছা, পাপ-পুণ্য, দেউ-দেৱতা, ভূত-প্ৰেত কৃতকৰ্মৰ ফল বিশ্বাসী তথা ধৰ্ম-পৰম্পৰা আৰু প্ৰচলিত নীতি আদৰ্শৰে আজিও বড়ো সকলৰ সমাজ ব্যৱস্থা সুদৃঢ়ভাৱে প্ৰতিষ্ঠিত হৈ আছে। বড়ো লোকসকল উশৃংখল আৰু কাকাজি পূৰ্ণ অৱস্থা বা পৰিৱেশৰ সম্পূৰ্ণ পৰিপন্থী।

ব্যক্তিগত তথা সামাজিক ক্ষেত্ৰতো বড়ো সমাজত প্ৰকৃতিৰ প্ৰভাৱ অতি গভীৰ। এওঁলোকৰ সমাজত প্ৰকৃতিৰ বিভিন্ন পৰিৱেশ আৰু পৰিস্থিতিৰ পৰা উদ্ভূত বিভিন্ন সাধুকথা কিংবদন্তি প্ৰচলিত হৈ আছে। এই কাহিনী সমূহে সমাজ আৰু ব্যক্তিগত দুয়ো ক্ষেত্ৰতে প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰে। সাধুকথা সমূহত গছ-গছনি, সাপ, বেং, পশু-পক্ষী, নদ-নদী, উদ্ভিদ আদি সকলোৱে কথা কয়, ৰূপ সলাব পাৰে। এইবোৰত ন্যায়-অন্যায় ফলাফল, বিভিন্ন নীতি কথা, হাস্য-ব্যঙ্গ, বিস্ময় আদি ৰসৰ সমাহাৰ দেখা যায়। যেনে—

বড়ো সমাজত প্ৰচলিত প্ৰকৃতি প্ৰেমৰ সাধু

বড়োসকলৰ সামাজিক বন্ধোন কটকটীয়া। শহুৰ-শাহু, ভাই শহুৰ, জী-শাহু, ভাই-বোৱাৰী আদিৰ মান সমাজত বহুত ওপৰত। কথিত আছে যে এদিন এঘৰৰ ন-বোৱাৰী এবাৰকীয়ে ঘৰৰ চুৰা বাচন-বৰ্তনখিনি কাৱৰে নৈৰ ঘাটলৈ নি ধুই মাজি কাৱতে সামৰি থয়। সেই সময়ত কোনো মানুহৰ সমাগম নেদেখি গা-পা ধুই লবলৈ মন কৰিলে। কাপোৰ কানি খুলি প্ৰায় নাৰ্ঠ হৈ নৈত গা ধুই থাকোতে হঠাতে ভাই শহুৰক উপস্থিত হোৱাত তাই লাজতে বাচন-বৰ্তনবোৰৰ মাজত থকা কাঠৰ হেতা এখনকে আৰু কৰি নৈ পানীত বুৰ মাৰিলে। তেতিয়াৰ পৰাই তাই হেনো শিং ৰূপ পালে আৰু লোকশ্ৰুতি মতে জলচৰ প্ৰাণী শিংৰ হেনো তেনেকৈয়ে জন্ম হ'ল। সেইদিন ধৰি বড়োসকলে শিং দেখিলে এই কথা সোঁৱৰে আৰু সমবেদনা ব্যক্ত কৰে আৰু এইয়া জনগোষ্ঠীটোৰ প্ৰকৃতি প্ৰেমৰ নিদৰ্শন নহয় জানো!

এনেদৰে বড়ো সমাজত নীতি-শিক্ষা, আচাৰ, সঁচা, মিছা বিস্ময়, ব্যংগ, অদৃষ্ট, পাপ-পুণ্য, কৰ্ম-ফল, বুদ্ধি-মূঢ়তা, ঠগ-প্ৰবঞ্চনা, লোক-বিশ্বাস আদি বিষয়ৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি অসংখ্য কাহিনী বা সাধু আছে। যেনে - বুঢ়া-বুঢ়ী আৰু

শিয়ালৰ সাধু, আলাৰি দাগ্ৰা, নাগৰ গুহুথা, চন্দ্ৰমালী, যম-দাকিনী, বাওনা-বাউনী আদি সাধু সমূহৰ বিষয় বস্তু মূলতঃ কাল্পনিক লোমহৰ্ষক, চিত্তাকৰ্ষক, অলৌকিক তথা অতিমানৱীয় কাৰণে এইবোৰ সমাজৰ সহজ-সৰল গাঁৱলীয়া বহিজৰ আনন্দৰ লগতে শিশু সকলৰ মনত বিশেষকৈ কল্পনাৰ খোৰাক যোগায়। পাহাৰ-পৰ্বত, নদ-নদী, গছ-গছনি, জীৱ-জন্তু আদিৰ বৰ্ণনা পুষ্ট এই সাধু, ৰূপকথা সমূহৰ প্ৰভাৱে বড়ো সমাজত প্ৰকৃতি প্ৰেমৰো সম্পদ যোগায়।

ইয়াৰ উপৰি বড়ো সমাজত মুখে মুখে চলিথকা অসংখ্য যঁকৰা-যোজনা, সাঁথৰ, জনবিশ্বাস আজিও প্ৰচলিত হৈ আছে। সমাজৰ বুধিয়ক লোক সকলে বাকপটুতাৰে নিজৰ পাণ্ডিত্য শক্তি প্ৰকাশ কৰিবলৈ যঁকৰা-যোজনা, প্ৰবচন আদিৰে সাধাৰণলোকক বশ কৰি ৰাখিবলৈ বা নিজৰ ফলিয়া কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। এই প্ৰবচন সমূহ সাধাৰণতে ছন্দময় যোজনা বা দিত্তান (সাঁথৰ) ৰূপত উপস্থিত। কেতিয়াবা ইয়াক জটিল ঠাচ বা সহজ বাক্যৰ ৰূপতো দেখা যায়। সৰু কথা অথচ সাৰুৱা বা এটা একোটা ডাঙৰ বিষয় একেবাৰি বাক্যতে সুন্দৰকৈ সাৱলীল আৰু অন্তৰত লগাকৈ প্ৰকাশ কৰা হয়। মানুহৰ জীৱনত অনুভৱ হোৱা অভিজ্ঞতাৰ ওপৰত সমাজৰ চিন্তা-চৰ্চা, কিছু পৰম্পৰা আদিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি বিজ্ঞলোক সকলে এই যোজনা, পটন্তৰ সাঁথৰ সমূহ সাধুবাক্য হিচাপে প্ৰথমে মুখে মুখে প্ৰচলন কৰিছিল। বৰ্তমান এইবোৰে লোক সাহিত্যৰ সম্পদ হিচাপে স্বীকৃতি পাইছে। এনেধৰণৰ যঁকৰা-যোজনা বা সাঁথৰ আদি সকলো জনগোষ্ঠীৰ মাজত বা ভাষাতে বিদ্যমান। এই সম্পদ সমূহৰ সমাজ সংস্কাৰ আৰু কল্যাণৰ ক্ষেত্ৰত এক সবল ভূমিকা আছে। বড়ো সম্প্ৰদায়ৰ মাজত প্ৰচলিত প্ৰকৃতি সম্বন্ধীয় অসংখ্য জনবিশ্বাসৰ মাজৰ পৰা কেইটামান সাঁথৰ ইয়াত উল্লেখ কৰা হ'ল।

সাঁথৰ

স্ফূৰ্তি, তামচা, বুদ্ধি পৰীক্ষাৰ লগতে প্ৰতিদ্বন্দ্বিক সৈমান বা বশ কৰাৰ বাবে সাধাৰণতে বিভিন্ন বিষয়ৰ সাঁথৰৰ ব্যৱহাৰ কৰা হয়। তাৰে প্ৰকৃতি সম্বন্ধীয় কেইটামান তলত উল্লেখ কৰা হ'ল—

* *উন্দৈয়াও গানফব জম্ফাব*
গেদেৰাও গুগ্ৰৌ। (ওৰা)

(সৰুতে পিন্ধো উৰ
ডাঙৰ হ'লে খোলে) (বাঁহ)

★

* *উন্দৈয়াও হিং গংনায়*
দেৰ্ৰা গীথিং যানায়। (দিংখা)

(সৰুতে কপাল ভঙা
ডাঙৰত খিয় দণ্ড) (ঢেঁকীয়া)

★

* *থাহেও বায়দি বিথ দগো আথেং থীং দ'*
গুগ্ৰা বাৰীয়াও বিৰৈ বিৰৈ থাজৌ। (ওমা)

(কান্ধৰ দাৰে বুকু ঠেং ছখনি
উৰি ফুৰে বনৰ বননি)। (ফৰিং)

★

* *দৈ হিংআও লেখা লিৰগ্ৰা।* (শাম')

(পানীৰ তলত আখৰ লিখে) (শামুক)

★

* *মা জিবাং বিয়ৌ, ন' খৌনায়াও থায়ৌ*
অথা সৈক্ষৌদিখৌ মিথিথায়ৌ? (এন্দৰ চিথ')

(ঘৰৰচুকত থাকে সি কি
বৰষুণ অহাটো লয় শিকি) (চুক ভেকুলী)

★

জন বিশ্বাস সমূহ

সমাজৰ বিভিন্ন নীতি-নিয়ম, অভিজ্ঞতাৰ আধাৰত উত্তম দিহা পৰামৰ্শৰে পৰিপূৰ্ণ এই জনবিশ্বাস সমূহৰ দুই-এটা অন্ধবিশ্বাসৰ পৰিধিত পৰিলেও বড়ো সমাজত এই জনবিশ্বাস সমূহৰ সুপ্ৰভাৱ

অতি গভীৰ। সমাজখন নিয়ান্ত্ৰিত চলাহি নিয়াত এইজনবিশ্বাস সমূহেযথেষ্ট অৰিহণা যোগায়। ইয়াৰে কেইটামান তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

*   *থৈমা মানবোলা অ'থ হায়ৌ।*

(কাণত খুজুলতি উঠিলে বৰষুণ হয়)

✶

*   *গৌবৌবাও সুজুদৈ গাৰলা হালায়াও হিংৰ যায়ৌ।*

(গোবৰত থু পেলালে জিভাত গুটি (ঘা) হয়)

✶

*   *বিলিফাঙাও দাউজৌলা গিহিন্নায়া গাগ্রি আৰৌ দাউজৌ গিহিন্নায়া আবৌআও বিসংগল।*

(গধুলি ভেকেৰাহি ডাক দিয়া বেয়া আৰু মইকী কুকুৰাৰ ডাক বেহিঅমঙ্গলীয়া)

✶

*   *দৈ বাৰ্লা হুন্নুম নাংগৌ।*

(নৈ পাৰ হ'লে সেৱা কৰি লবা)

✶

এনেদৰে বড়ো জনগোষ্ঠী সকলো দিশতে সুসংগঠিত, সুশৃংখল আৰু স্বকীয় ঐতিহ্যসম্পন্ন মহিমাৰে মহিমান্বিত এটা অতি চহকী জাতিসত্তা। বিশাল কৃষ্টি-সাংস্কৃতিক সম্ভাৰেৰে পৰিপূৰ্ণ বড়ো জনগোষ্ঠীৰ সেইসমূহ এইপটভূমিৰআলমত ইয়াত থোৰতে কিছুআভাস দিবলৈ চেষ্টা কৰা হৈছে।

✶ ☯ ✶

অসমৰ জনজাতীয় লোকৰ সাধুকথাত পৰিৱেশ সংৰক্ষণৰ নিদৰ্শন

এসময়ৰ কথা, তেতিয়া আমাৰ পৰিৱেশ আছিল একেবাৰে প্ৰদূষণ মুক্ত। গাড়ী-মটৰৰ প্ৰাদুৰ্ভাৱ নাছিল। কল-কাৰখানা নাছিল। চাৰিওফালৰ পৰিৱেশ সেউজীয়া মাথো সেউজীয়া। সেই সময়ত মানুহে পৰিৱেশ সম্বন্ধীয় কোনো কথাৰ বাবেই চিন্তিত হ'বলগীয়া হোৱা নাছিল। ফটফটীয়া নৈৰ পানীৰ দৰেই পৰিৱেশ নিৰ্মল আছিল। সেই সময়ৰ আমি যদি সাধুবোৰ পঢ়োঁ তাতেই পাওঁ আমি পৰিৱেশ সংৰক্ষণৰ সুন্দৰ সুন্দৰ উদাহৰণ। তেনে এটা ৰাভা জন-জাতীয় সাধু হ'ল............

পখী আৰু মানুহ
(পক্ষী চিকাৰীৰ পৰিণাম)

এখন দেশত সৰ্বধনু নামে এজন ৰজা আছিল। তেওঁ আছিল চিকাৰপ্ৰিয়। চৰাইৰ মঙহ নহ'লে তেওঁ ভাতকে নাখাইছিল। তেওঁ নিজেই সদায় ধনু-কাঁড়েৰে শালিকা, কপৌ, বগলী, হুইঠা আদি চৰাই চিকাৰ কৰিছিল আৰু তাকেই বৰ সোৱাদ লগাকৈ আঞ্জা ৰান্ধি খাইছিল। এদিন মধুকৰ নামৰ এজন যুৱকে ৰজা সৰ্বধনুক এই কামৰ বোৰৰ বাবে তিৰস্কাৰ কৰিছিল। মধুকৰে কৈছিল ঃ "মহাৰাজ ভোজনৰ তৃপ্তিৰ বাবে চৰাই মৰাটো আপোনাৰ উচিত হোৱা নাই। আপুনি বোধকৰোঁ জানে যে পখীকুল মানুহৰ বাবে অতি উপকাৰী প্ৰাণী। চৰাইবোৰেই পথাৰৰ শস্য নষ্ট কৰা কীট-পতঙ্গ ধৰি খাই খেতি-বাতি ৰক্ষা কৰে। আচলতে চৰাইবোৰ খেতিয়কৰ পৰম বন্ধু। গতিকে ৰাইজৰ মঙ্গলৰ বাবে আপুনি চৰাই চিকাৰ কৰিবলৈ এৰক"।

যুৱকৰ কথা শুনি ৰজাৰ বৰ খং উঠিল। তেওঁ যুৱকজনক কোনোমতেহে নমৰাকৈ থাকিল। ৰজাই কিন্তু চৰাই নিধন কাৰ্য কৰিয়েই থাকিল। এনেদৰে সদায় চৰাই চিকাৰ কৰাৰ ফলত চৰাইৰ সংখ্যা প্ৰায় নাইকিয়া হ'ল। থকাখিনিয়েও ভয় খাই সেই স্থান পৰিত্যাগ কৰিলে। এনেদৰে ৰাজ্যখনত চৰাইৰ সংখ্যা কমি যাবলৈ ধৰিলে।

মধুকৰ নামৰ যুৱকজনেও ৰজাৰ এনে কাৰ্যৰ বাবে সেই ৰাজ্য এৰি আন এখন ৰাজ্যলৈ গুচি গ'ল। সেই ৰাজ্যৰ ৰজাৰ মাত্ৰ এজনীয়েই ছোৱালী আছিল। মধুকৰৰ সজ আচৰণত ৰজা মুগ্ধহে ৰজাই মধুকৰৰ লগত নিজৰ কন্যাক বিয়া পাতি দিলে আৰু তেওঁক সেই ৰাজ্যৰ ৰজা পাতি দিলে।

ইফালে সৰ্বধনুৰ ৰাজ্যত চৰাই নোহোৱা হোৱাত কীট-পতঙ্গৰ সংখ্যা বাঢ়িবলৈ ধৰিলে আৰু সেইবোৰে পথাৰৰ শস্য খাই শেষ কৰিলে। বিশ্ৰবোৰেও গছ-গছনিৰ পাতবোৰ খাই নষ্ট কৰিলে। গছ-গছনি, লতা-পাত সকলো শুকাই গ'ল। বৰষুণো নোহোৱা হ'ল। দেশত দুৰ্ভিক্ষই দেখা দিলে। ৰজা-প্ৰজা সকলোৰেই খাদ্যৰ অভাৱত ভিক্ষাৰী হ'বলৈ বাধ্য হ'ল।

ৰজা সৰ্বধনুৱে ভিক্ষা খুজি খুজি এদিন মধুকৰৰ ৰাজ্যত উপস্থিত হ'ল। ৰজা মধুকৰে সৰ্বধনুক চিনি পালে। মধুকৰে ৰজা সৰ্বধনুক ৰাজকীয়ভাৱে অতিথিৰূপে আদৰিলে আৰু পিছত নিজৰ পৰিচয় দাঙি ধৰিলে।

"মহাৰাজ! মই মধুকৰ। আপোনাক ময়েই পখী বধ কৰিবলৈ বাধা দিছিলোঁ। আপুনি মোৰ কথা নুশুনিলে। সেয়েহে এতিয়া তাৰ কুফল ভোগ কৰিবলগীয়া হৈছে। ভৱিষ্যতলৈ আপুনি কেতিয়াও চৰাই বধ নকৰিব", এইবুলিকৈ তেওঁ নিজৰ ৰাজ্যৰ পৰা ৰজাক এজাক চৰাই উপহাৰ স্বৰূপে দি ক'লে, "এই চৰাইজাক আপুনি লৈ যাওক। চৰাইজাকক আপুনি নিজৰ সন্তানৰ দৰে লালন-পালন কৰিব।" এইবুলি মধুকৰে চৰাইজাক সজাত ভৰাই সৰ্বধনু ৰজাক উপহাৰ দিলে। সৰ্বধনুৱেও মধুকৰৰ কথামতে চৰাইজাকক নিজ ৰাজ্যলৈ নি মুকলি আকাশৰ তলত মেলি দিলেগৈ..........